

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Επιβλέπων: Καθηγητής Στέλιος Περράκης

Φοιτητής: Υφαντής Ξενοφών

Αριθμός Μητρώου: 1210Μ052

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*«Η δικαστική συνεργασία στην ποινική δίκη στα πλαίσια του Χώρου
Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης: από την προδικασία στην
αμοιβαία αναγνώριση της απόφασης»*

Αθήνα, Μάιος 2013

Περιεχόμενα:

Εισαγωγή	3
Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στα πλαίσια ενός «Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης».....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	5
Ιστορική διαδρομή του τομέα των ποινικών υποθέσεων - Το θεσμικό πλαίσιο του ποινικού δικαίου στον «Ευρωπαϊκό Χώρο Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης»	5
Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στα πλαίσια του παλαιού τρίτου Πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.	5
Νομικά εργαλεία	6
Η απόφαση- πλαίσιο ως το εργαλείο- κλειδί για το εξεταζόμενο δίλημμα	7
-Συμπεράσματα.....	9
Οι μεγάλες αλλαγές της Συνθήκης της Λισαβόνας	9
Ποινικό δίκαιο, αρχή της κρατικής κυριαρχίας και η υπέρβαση αυτής	11
Η ιστορική διαδρομή: από το Άμστερνταμ, στο Τάμπερε, το πρόγραμμα της Χάγης και τη συνθήκη της Λισσαβόνας	14
Το Άμστερνταμ.	14
Συμβούλιο στο Τάμπερε... (στόχος, το οργανωμένο έγκλημα)	16
Από το πρόγραμμα της Χάγης στη Συνθήκη της Λισσαβόνας.	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	20
Αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων: από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στο φαινόμενο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης	20
Ιστορική διαδρομή της αρχής «της αμοιβαίας αναγνώρισης».....	21
Ρυθμίσεις επί τη βάση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	23
Νεότερα νομοθετήματα εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης	25
Η Σύμβαση για την Αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή επί Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	30
Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης ειδικότερα	32
Έκδοση ή παράδοση κατά το σύστημα του Ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης	33
Η αρχή της ειδικότητας.....	34
Η αρχή του διττού αξιοποιήσιμου	34
Η αρχή ne bis in idem	35
Η αρχή της αμοιβαιότητας.....	37
Η απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών	38
Η απαγόρευση σε στρατιωτικά, φορολογικά και πολιτικά εγκλήματα	39
Η εφαρμογή της απόφασης- πλαίσιο στην Ελλάδα με το Ν. 3251/2004, συμπεράσματα για το εγχείρημα.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	44
Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις και ανθρώπινα δικαιώματα: ζητήματα προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων	44
Ενδεχομένως θιγόμενο πρόσωπο της δικαστικής συνεργασίας και τα δικαιώματα αυτού	45
Ζητήματα στη σχέση προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης	46
Ο σεβασμός της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων στην ελληνική έννομη τάξη σε σχέση με τα δικονομικά μέτρα δέσμευσης περιουσίας.....	49
Τα δικαιώματα στον χώρο του ποινικού δικαίου μετά την υιοθέτηση της Συνθήκης της Λισαβόνας.....	51

Τα δικαιώματα του ανθρώπου στον «ευρωπαϊκό ποινικό χώρο» την πενταετία του Προγράμματος της Στοκχόλμης- Η προστασία των προσωπικών δεδομένων.....	54
Το νομικό πλαίσιο των δικαιωμάτων στον Χώρο Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης πέραν των Συνθηκών.....	56
Το σύγχρονο νομικό πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου των δικαιωμάτων.....	57
Το ζήτημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου έναντι του ευρωπαϊκού θεσμού της δικαστικής συνεργασίας (δικαιώματα και οργανισμοί)	59
-Αντίλογος.....	61
Ατομικά δικαιώματα και ασφάλεια- συμπερασματικές σκέψεις.....	62
Κεφάλαιο 4ο	64
Διάφοροι Οργανισμοί (agencies) συνεστημένοι προς χάριν ενός «ευρωπαϊκού ποινικού δικαστικού χώρου»	64
▶ «Ευρωπαϊκή αστυνομική συνεργασία» (Europol) και Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο (EJN).....	64
▶ Μονάδα Pro-Eurojust (απόφαση 2000/799/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 14-12-2000)	69
▶ Η Eurojust (απόφαση του Συμβουλίου ΔΕΥ της 28 ^{ης} Φεβρουαρίου 2002) ...	70
Αποστολή- στόχοι.....	70
Καθήκοντα- αρμοδιότητες Eurojust.	71
Προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας	71
▶ Η “επικαιροποιημένη” Eurojust.....	72
Δομή Eurojust	72
▶ Ο ενεργός ρόλος της Eurojust θεσπισμένος πλέον ρητά στη Συνθήκη της Λισσαβώνας και η θεσμική συμβολή αυτής στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.	73
▶ Ο ειδικός ρόλος της OLAF στη δικαστική συνεργασία και η «ευρωπαϊκή εισαγγελική αρχή»... ..	74
▶ Σχέσεις της Eurojust με τους λοιπούς οργανισμούς και με Ευρωπαίους εταίρους	76
Αντί επιλόγου.....	78
Βιβλιογραφία	80
Ελληνική Βιβλιογραφία	80
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	82
Ελληνική Αρθρογραφία	83
Ξενόγλωσση Αρθρογραφία.....	84
Διαδικτυακοί τόποι	85
Κύρια κείμενα νομοθεσίας που χρησιμοποιήθηκαν	87

Εισαγωγή

Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στα πλαίσια ενός «Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης»

Η ποινική δίκη στην γενικότερη διαδικασία αυτού που συνηθίζουμε να αποκαλούμε εξευρωπαϊσμό του εθνικού ποινικού δικαίου συνιστά ένα θέμα άκρως ενδιαφέρον προς μελέτη για την μεγάλη εξέλιξη από την οποία χαρακτηρίζεται, δεδομένης της ιδιαίτερης φύσεως του ποινικού δικαίου, ως δικαίου παραδοσιακά ενταγμένου στη σφαίρα του σκληρού πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας.

Η διαδικασία εξευρωπαϊσμού του εθνικού ποινικού δικαίου αποτελεί έκφραση του φαινομένου του νομικού πλουραλισμού αφενός μεν γιατί η διεθνική ευρωπαϊκή έννομη τάξη επηρεάζει τις εθνικές έννομες τάξεις, αφετέρου δε διότι αναδύεται σταδιακά ένας κοινός «ευρωπαϊκός χώρος», ένας «χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»¹. Κοινή είναι πια η διαπίστωση ότι η παλαιά άποψη περί κρατικής κυριαρχίας δεν καλύπτει πλέον τις σύγχρονες ανάγκες μιας κοινωνίας παγκοσμιοποιημένης, τη στιγμή που η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων αλλά και υπηρεσιών εντός μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς συνεπάγεται αυτομάτως και νέες προκλήσεις στο πεδίο του ποινικού δικαίου. Ο χαρακτήρας του εγκλήματος έχει πια συχνά και ένα υπερσυνοριακό πρόσωπο εμφανίζοντας αμέσως και την ανάγκη για ένα «ευρωπαϊκό δίκαιο δίχως σύνορα».

Πέραν τούτου, μια ψύχραιμη προσέγγιση των ποινικών συστημάτων των κρατών-μελών μπορεί να αναδείξει την κοινή -έστω και μέσω διαφορετικών δογματικών, μεθόδων και συστημάτων- προβληματική που οδηγεί τις περισσότερες φορές και σε κοινές απαντήσεις, επιχείρημα που θέτει εκποδών και την διαρκή αντίδραση ορισμένων στην δυνατότητα δημιουργίας μιας κοινής ευρωπαϊκής αντεγκληματικής πολιτικής λόγω ακριβώς της ετερότητας των διαφόρων νομικών παραδόσεων μεταξύ των Ευρωπαϊκών εθνότητων.

Γι' αυτούς τους λόγους μπορούμε πλέον σήμερα να διαπιστώσουμε ότι και το παραδοσιακό μοντέλο δικαστικής αρωγής, κατά το οποίο η παροχή συνδρομής αποτελεί κυρίαρχη και ελεύθερη απόφαση των εμπλεκομένων κυρίαρχων και ίσων

¹ Όπως αναφέρει ο Vogel J, στο έργο του "Europäische Kriminalpolitik- europäische Strafrechtsgematik", GA 2002 σελ.521.

κρατών, παραχωρεί τη θέση του σε ένα νέο μοντέλο διεθνούς συνεργασίας, που στηρίζεται στη θεώρηση του εδάφους των κρατών μελών της Ένωσης ως ενός ενιαίου χώρου για τις ανάγκες της ποινικής καταστολής, μέσα στον οποίο οι παραδοσιακές μορφές δικαστικής συνδρομής θα απεμποληθούν.

Και είναι αλήθεια, ότι η πράξη του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου προηγήθηκε της θεωρίας. Στην παρούσα μελέτη θα ασχοληθούμε με ολόκληρο το φάσμα της ποινικής διαδικασίας όσον αφορά στην συνεργασία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια του «Χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» αντιμετωπίζοντας συνολικά τα πλέον σημαντικά ζητήματα που προκύπτουν εκ του θέματός μας, Θα μελετήσουμε, λοιπόν, το θέμα της δικαστικής συνεργασίας στην ποινική δίκη στον ΧΕΑΔ μελετώντας αρχικά το νομικό πλαίσιο του παλαιού τρίτου πυλώνα της ΕΕ, την σχέση μεταξύ κρατικής κυριαρχίας και ποινικού δικαίου αλλά και εντάσσοντας την δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στο σημερινό νομικό της πλαίσιο μέσα από μια σύντομη ιστορική διαδρομή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Ιστορική διαδρομή του τομέα των ποινικών υποθέσεων - Το θεσμικό πλαίσιο του ποινικού δικαίου στον «Ευρωπαϊκό Χώρο Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης»

Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στα πλαίσια του παλαιού τρίτου Πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η δικαστική συνεργασία στις ποινικές υποθέσεις καθώς και η αστυνομική συνεργασία, αποτελούν τομείς που εντάσσονται στον τίτλο VI της ΣυνθΕΕ (τρίτος πυλώνας), εκεί όπου κατά την παραδοσιακή άποψη θεμελιώνεται μία «διακυβερνητική συνεργασία», απέχοντας κατά πολύ από μια πολυπόθητη -και στον τομέα αυτό- αυτοτελή έννομη τάξη (όπως την κατακτηθείσα ενωσιακή έννομη τάξη του πρώτου πυλώνα). Και ενώ η παραδοσιακή μορφή του τρίτου πυλώνα της συνθήκης του Μάαστριχτ συνιστούσε άποψη καθολικής αποδοχής, με την συνθήκη του Άμστερνταμ διατυπώνονται και νέες θεωρητικές προσεγγίσεις περί της έννοιας της ως τότε στην καλύτερη εκδοχή «βελτιωμένης διακυβερνητικότητας».

Κατά τη νέα αυτή προσέγγιση η λογική της διακυβερνητικής συνεργασίας έχει πλέον μια μορφή «υβριδική»² υπό την έννοια ενός σύνθετου σχήματος³, όπου άλλες πλευρές αρμοδιοτήτων της Ένωσης στις εν λόγω δραστηριότητες αφορούν στο μηχανισμό της διακυβερνητικής συνεργασίας και άλλες απηχούν τη μετάβαση σε θεσμούς και κανόνες υπερεθνικού χαρακτήρα. Παραδείγματα μάλιστα τέτοιας υπέρβασης του κλασσικού μοντέλου παρατίθενται πολλά από του υποστηρικτές της άποψης, με πρώτη την εντατικοποίηση του τίτλου VI με την ενίσχυση του ρόλου των οργάνων (τόσο των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων όσο και ειδικότερων agencies-οργανισμών), τις έννομες συνέπειες των κυριότερων νομικών μέσων του τρίτου πυλώνα, των αποφάσεων- πλαίσιο, την διέξοδο της ενισχυμένης συνεργασίας (άρθρα

² Πρβλ. Παπαδοπούλου Ρ. -Ε., *Η συνεργασία στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Προς μια τυπολογία*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005, σελ. 84 επ.

³ Πρβλ. και Μπόσκοβιτς Κ. , *Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου. Ιδιοτυπία και βαθμός αυτονομίας του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000, σελ. 136 επ.

40- 40β ΣυνθΕΕ) αν η διακυβερνητική οδός δεν ευοδωθεί , αλλά περισσότερο όλων, την ιδιαίτερα σημαντική ενίσχυση του ρόλου του ΔΕΕ, με την διαμόρφωσή του σε άμεσα εμπλεκόμενο δρώντα κρίσεως, δικαιοδοτικού ελέγχου αλλά επίλυσης διαφορών κατά τρόπο αντίστοιχο με τους τομείς της κλασσικής –με την προσέγγιση της θεωρίας των πυλώνων- έννοιας της κοινοτικής έννομης τάξης.

Χρήσιμο στη παρούσα ανάλυση θα ήταν να θυμηθούμε με συντομία τα εργαλεία του τρίτου πυλώνα προτού προχωρήσουμε στην μελέτη μας για να δημιουργήσουμε μια πληρέστερη εικόνα.

Νομικά εργαλεία

Κοινές θέσεις (αρθ. 34 § 2^α Συνθ.ΕΕ): καθαρά πολιτικού περιεχομένου πράξεις του Συμβουλίου Υπουργών Δικαιοσύνης Και Εσωτερικών Υποθέσεων, με στόχο «την προσέγγιση της Ένωσης σε συγκεκριμένο θέμα αρμοδιότητας τρίτου πυλώνα». Τα κράτη- μέλη έχουν την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις κοινές θέσεις, παρά την έλλειψη ρητής πρόβλεψης για τη δέσμευση, ούτε κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβίασης. Κατ' άρθρον 35 § 7 Συνθ.ΕΕ σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ των κρατών- μελών όσον αφορά στην ερμηνεία των κοινών θέσεων προβλέπεται διευθέτηση της διαφοράς από το Συμβούλιο εντός έξι μηνών και αν η διαφορά δεν λυθεί αποφαινεται γι' αυτήν το ΔΕΕ.

Αποφάσεις- Πλαίσιο (αρθ. 34 § 2^β Συνθ.ΕΕ): πράξεις δεσμευτικές αναφορικά με τον στόχο που θέτουν, δηλαδή με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.. Στα κράτη μέλη, αφήνεται η διακριτική ευχέρεια επιλογής του τρόπου με τον οποίο θα επιτύχουν το στόχο, δηλαδή ο τύπος και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν. Τα κράτη- μέλη πρέπει να ελέγχουν την εσωτερική τους νομοθεσία και συσχετίζοντάς τη με την εκάστοτε απόφαση- πλαίσιο είτε να την συμπληρώσουν είτε να τροποποιήσουν ισχύουσες διατάξεις, είτε να θεσπίσουν νέες . Παρά ταύτα, σωστή είναι η παρατήρηση ότι συνήθως ο λεπτομερειακός χαρακτήρας των αποφάσεων- πλαίσιο δεν αφήνει παρά μόνον ελάχιστο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στο κράτος- μέλος, θέτοντας με αυτόν τον τρόπο εκποδών την διακριτική ευχέρεια που εκ των συνθηκών διακηρύχτηκε. Σε κάθε περίπτωση οι αποφάσεις- πλαίσιο είναι το κατ' εξοχήν νομικό εργαλείο λειτουργίας σε ζητήματα αρμοδιότητας «τρίτου πυλώνα». Χαρακτηριστικό τους στοιχείο αποτελεί η ρητή πρόβλεψη στο ίδιο αρθ. 34 § 2^β Συνθ.ΕΕ, εδάφιο γ' ότι

δεν παράγουν άμεσα αποτελέσματα πριν από την ενσωμάτωσή τους στις επιμέρους έννομες τάξεις των κρατών- μελών. Το στοιχείο αυτό άλλωστε, είναι αυτό που τις διακρίνει από τις οδηγίες του άρθ. 249 § 3 της Συνθ. ΕΚ.

Αποφάσεις (αρθ. 34 § 2^γ Συνθ.ΕΕ): πράξεις συμπληρωματικές των αποφάσεων- πλαίσιο με στόχο την επίτευξη οποιουδήποτε σκοπού του «τρίτου πυλώνα» εκτός της προσέγγισης των νομοθεσιών που επιδιώκεται αποκλειστικά μέσω των αποφάσεων- πλαίσιο. Δεσμευτικές, ομόφωνα λαμβανόμενες, δεν παράγουν άμεσο αποτέλεσμα, εξαρτούν τα αναγκαία μέτρα για τη εφαρμογή τους από ειδική πλειοψηφία έτσι ώστε να αποφευχθούν προβλήματα ευελιξίας στην περίπτωση αντιδράσεων εκ μέρους ορισμένων κρατών- μελών.

Συμβάσεις (αρθ. 34 § 2^δ Συνθ.ΕΕ): κλασσικές συμβάσεις διεθνούς δικαίου συναπτόμενες μεταξύ των κρατών- μελών ή μεταξύ αυτών και τρίτων. Δεσμευτικές, αποφασίζονται με ομοφωνία εντός προθεσμίας που καθορίζει το Συμβούλιο ύστερα από την επικύρωσή τους. Τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή τους αποφασίζονται με την πλειοψηφία των δύο τρίτων των επικυρωσάντων τη σύμβαση κρατών- μελών.

Η απόφαση- πλαίσιο ως το εργαλείο- κλειδί για το εξεταζόμενο δίλημμα

Είναι σαφές ότι η υπέρβαση της παραδοσιακής θεώρησης του «τρίτου πυλώνα» ως τομέα αμιγώς διακυβερνητικής συνεργασίας όπως ανωτέρω προκαταλάβαμε, δεν μπορεί αλλιώς να αποδειχθεί παρά μόνο μέσα από την μελέτη του κύριου βασικού εργαλείου, το εργαλείο των αποφάσεων- πλαίσιο. Διότι η νομική φύση των αποφάσεων-πλαίσιο τελεί σε άμεση συνάφεια με τη νομική φύση της συνεργασίας των κρατών- μελών, νομικά μέσα που κινούνται διαρκώς στο ευαίσθητο πεδίο του ποινικού δικαίου και της αρχής της συνοχής που μονίμως προτάσσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση την τήρηση και ανάπτυξη αυτού που ονομάζουμε ως κοινοτικό κεκτημένο. Και ασφαλώς η διακυβερνητικότητα του χαρακτήρα του τρίτου πυλώνα δεν θεμελιώνεται στο ότι πρόκειται για δίκαιο της Ένωσης αλλά στο τί και πώς ακριβώς θα ρυθμιστεί στα πλαίσιά του. Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει στο σημείο

αυτό η μελέτη της υπόθεσης Maria Pupino, μιας απόφασης σταθμού του ΔΕΚ, η οποία θα μας βοηθήσει σίγουρα να κατανοήσουμε την βασική αυτή προβληματική.

-Η απόφαση του ΔΕΚ στην κομβική υπόθεση Maria Pupino

Στις 16.6.2005 εκδόθηκε μία από τις πλέον σημαντικές αποφάσεις του ΔΕΚ στην υπόθεση C 105/03 ποινική δίκη κατά Maria Pupino⁴ στο πλαίσιο της απορρέουσας από το άρθρο 35 της ΣΕΕ αρμοδιότητάς του να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις επί της ερμηνείας των αποφάσεων πλαίσιο. Στην υπόθεση αυτή εναντίον της κατηγορουμένης, νηπιαγωγού στο επάγγελμα, είχε ασκηθεί από τις αρμόδιες ιταλικές αρχές ποινική δίωξη για τα αδικήματα της καταχρηστικής χρήσης σωφρονιστικών μέσων κλπ εγκλήματα που φέρεται ότι είχε τελέσει κατά 5χρονων μαθητών της. Στην απόφασή του, την πρώτη απόφαση με την οποία το ΔΕΚ ερμήνευσε μία απόφαση πλαίσιο, το Δικαστήριο, αναγνώρισε για πρώτη φορά την υποχρέωση σύμφωνης με την απόφαση πλαίσιο ερμηνείας του εθνικού δικαίου από τα δικαστήρια των κρατών μελών. Προσφεύγοντας στο δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεων πλαίσιο, το ΔΕΚ έκρινε ότι πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα *ότι η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας ισχύει για τις αποφάσεις-πλαίσια που εκδίδονται κατά τον τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το αιτούν δικαστήριο, κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου, οφείλει να το ερμηνεύει κατά το μέτρο του δυνατού υπό το πρίσμα του κειμένου και του σκοπού της απόφασης-πλαισίου, ώστε να επιτυγχάνει το αποτέλεσμα που επιδιώκει η απόφαση αυτή και να συμμορφώνεται έτσι με το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΕΕ. Η υποχρέωση του εθνικού δικαστή να αναφέρεται στο περιεχόμενο της απόφασης-πλαισίου κατά την ερμηνεία των σχετικών κανόνων του εθνικού του δικαίου παύει να ισχύει όταν το εθνικό δίκαιο δεν μπορεί να εφαρμοστεί κατά τρόπο ώστε το αποτέλεσμα να είναι συμβατό με το επιδιωκόμενο από αυτή την απόφαση-πλαίσιο. Με άλλα λόγια, η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας δεν παρέχει έρεισμα για ερμηνεία του εθνικού δικαίου *contra legem*. Η αρχή αυτή επιβάλλει πάντως στο εθνικό δικαστήριο να λαμβάνει υπόψη του, εφόσον είναι αναγκαίο, το σύνολο του εθνικού δικαίου, για να εκτιμά κατά πόσον το δίκαιο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί κατά*

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003C0105:EL:HTML>

τρόπο που να μην καταλήγει σε αποτέλεσμα αντίθετο προς το επιδιωκόμενο από την απόφαση-πλαίσιο.

Το πραγματικά καινοτόμο που εισφέρει η απόφαση του ΔΕΚ στην υπόθεση αυτή είναι ότι αναγνωρίζει μία υποχρέωση σύμφωνης με την απόφαση πλαίσιο ερμηνείας συνολικά του εθνικού δικαίου (και όχι μόνο του νόμου μεταφοράς της απόφασης πλαίσιο στο εθνικό δίκαιο θεμελιωμένη άμεσα στο ίδιο το δίκαιο της Ένωσης και ειδικότερα στην αρχή της έντιμης συνεργασίας (άρθρο 1 εδ. β' και γ' ΣΕΕ).

-Συμπεράσματα

Η ανωτέρω απόφαση του ΔΕΚ στην υπόθεση *Maria Pupino*, μεταφέρει στις ενωσιακές αποφάσεις πλαίσιο ορισμένα χαρακτηριστικά κοινοτικών οδηγιών (υποχρέωση σύμφωνης με την απόφαση-πλαίσιο ερμηνείας) υπογραμμίζοντας με τον πλέον σαφή τρόπο την υπέρβαση της κλασσικής θεώρησης του τρίτου πυλώνα ως τομέα αμιγώς διακυβερνητικής συνεργασίας, επιβεβαιώνοντας τις ανωτέρω απόψεις-θέσεις που είχαν σαν αφετηρία της δημιουργίας τους τη συνθήκη του Άμστερνταμ. Και όντως οι απόψεις αυτές έχουν επικρατήσει πλέον στη θεωρία. Πρόκειται πλέον για ένα σύνθετο σχήμα όπου συνδυάζεται η αμιγώς διακυβερνητική συνεργασία με θεσμούς και κανόνες υπερεθνικού χαρακτήρα. Εκείνο ωστόσο στο οποίο πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία για να αποφευχθούν επικίνδυνες παρανοήσεις είναι ότι οι όροι της υπερεθνικότητας ή της διακυβερνητικότητας δεν διαθέτουν κάποια κανονιστική αυτονομία, δεν νοούνται κανονιστικά και γι' αυτό δεν συνάγονται κανονιστικές συνέπειες. Πρόκειται για όρους περιγραφικούς και ως τέτοιοι και εδώ πρέπει να μας απασχολήσουν.

Οι μεγάλες αλλαγές της Συνθήκης της Λισαβόνας

Με τη νέα Συνθήκη καταργήθηκαν τα παλαιά μέσα δράσης, δηλαδή οι συμβάσεις, οι αποφάσεις- πλαίσιο και οι αποφάσεις. Αντ' αυτών, χρησιμοποιούνται τα γενικά πλέον μέσα νομοπαραγωγής που ισχύουν για το σύνολο των τομέων

δράσης της Ένωσης, ο κανονισμός, η οδηγία και η απόφαση⁵. Το γεγονός αυτό δεν έχει μόνο σημειολογική βαρύτητα αλλά μεγάλη ουσιαστική σημασία, καθώς επισφραγίζει την οριστική μετάβαση του τομέα αυτού στο μεταεθνικό πρότυπο λειτουργίας. Έτσι λοιπόν, με την εισαγωγή των «κλαστικών» νομικών εργαλείων της ενωσιακής έννομης τάξης στον ποινικό τομέα μεταφέρονται αυτούσιες και οι αρχές που διέπουν τα εργαλεία αυτά, όπως η υπεροχή και το άμεσο αποτέλεσμα. Συνοπτικά πρέπει να αναφέρουμε ότι ο κανονισμός και η οδηγία επιφέρουν δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα για τα κράτη μέλη⁶, για τους ιδιώτες⁷ αλλά και για τα εθνικά δικαστήρια, που υποχρεούνται να διασφαλίζουν το ωφέλιμο αποτέλεσμά τους μέσω της αρχής της «σύμφωνης προς το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας» του εθνικού δικαίου και να αφήνουν εν ανάγκη ανεφάρμοστες τις αντίθετες εθνικές διατάξεις. Οι αρχές αυτές αποκλείονταν στην περίπτωση των πράξεων του τρίτου πυλώνα, καθώς οι μεν συμβάσεις ήταν εργαλεία διεθνούς δικαίου, οι δε αποφάσεις- πλαίσιο και οι αποφάσεις στερούνταν άμεσου αποτελέσματος κατά ρητή επιταγή της συνθήκης, με αποτέλεσμα οι ιδιώτες να μη μπορούν να της επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Επιπλέον, παρά το δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεων- πλαίσιο και των αποφάσεων, δεν προβλεπόταν μηχανισμός δικαιοδοτικού ελέγχου για τα κράτη που δεν συμμορφώνονταν προς αυτές. Τέλος, οι πράξεις αυτές υπέκειντο σε έναν εξαιρετικά περιορισμένο έλεγχο νομιμότητας. Παρά την τολμηρή νομολογία με την οποία το Δικαστήριο μετέφερε αρχές του πρώτου πυλώνα στο πεδίο των ποινικών υποθέσεων (αναγνωρίζοντας δηλαδή υποχρέωση σύμφωνης προς τις αποφάσεις- πλαίσιο ερμηνείας του εθνικού δικαίου και την εφαρμογή της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας στον τομέα αυτό), το έλλειμμα των νομικών πράξεων του τρίτου πυλώνα παρέμενε σημαντικό. Σήμερα, η χρήση του κανονισμού και της οδηγίας ως των συνήθων μέσων δράσης στον ποινικό τομέα ενεργοποιεί όλα τα χαρακτηριστικά και τις αρχές που διέπουν τις πράξεις αυτές. Και πρόκειται να έχουν καταλυτικό ρόλο στον τομέα αυτό, όπου οι νομοθετικές πράξεις της Ένωσης θα αγγίζουν εξ ορισμού ευαίσθητες πτυχές της έννομης κατάστασης των ιδιωτών, ρυθμίζοντας, για παράδειγμα, την επιβολή ποινικών κυρώσεων ή τη διαχείριση προσωπικών

⁵ Βλ. αναλυτικά, Δ. Κιούπης, Ρεβέκκα-Εμμανουέλα Παπαδοπούλου, Διονύσιος Μουζάκης, *Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, σελ. 45 επ.

⁶ τα οποία ελέγχονται **άμεσα** από το ΔΕΕ για τυχόν παραλείψεις κατά την εφαρμογή τους στο εσωτερικό δίκαιο.

⁷ που μπορούν κατά κανόνα να επικαλούνται τις διατάξεις τους απευθείας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και, εάν αυτό δεν είναι δυνατόν, δικαιούνται αποζημίωση με βάσει τους κανόνες περί αστικής ευθύνης των κρατών

δεδομένων. Η προσφυγή στον κανονισμό, στην οδηγία και στην απόφαση ως νομικά μέσα ενέργειας στον ποινικό τομέα διασφαλίζει το στόχο της ενοποίησης: υπενθυμίζεται ότι η πρωτοτυπία της ενωσιακής έννομης τάξης συνίσταται στην επίτευξη μιας δια του δικαίου ενοποίησης, η οποία δεν έχει χαρακτήρα οργανικό αλλά ρυθμιστικό και υλοποιείται μέσω των κανόνων δικαίου και κοινωνικών αντανακλαστικών τα οποία θα προκύψουν από την εφαρμογή τους.

Η ΣΛΕΕ καθορίζει η ίδια, στις οικείες διατάξεις, το είδος της νομοθετικής πράξης δια της οποίας υλοποιούνται οι δράσεις της σε κάθε επιμέρους ζήτημα. Έτσι, η θέσπιση ελάχιστων κανόνων για την εναρμόνιση των διατάξεων του δικονομικού και του ουσιαστικού ποινικού δικαίου γίνεται πάντοτε μέσω οδηγιών⁸⁹.

Ποινικό δίκαιο, αρχή της κρατικής κυριαρχίας και η υπέρβαση αυτής

Η προσπάθεια εναρμόνισης του εθνικού ποινικού δικαίου προσπίπτει συχνά σε αντιρρήσεις της θεωρίας που αφορούν στη στενή σχέση του ποινικού δικαίου και της έννοιας της κρατικής-εθνικής κυριαρχίας. Και γεγονός είναι ότι το ποινικό δίκαιο αποτελεί παραδοσιακά την έκφραση της κυριαρχίας του εκάστοτε κράτους-μέλους. Διότι το φαινόμενο του ποινικού κολασμού αποτελούσε από τη δημιουργία του κράτους αναπόσπαστο μέρος αυτού, το δίκαιό του μάλιστα άμεση αντανάκλαση της κρατικής εξουσίας λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα της επιβολής ποινών.

Ως εκ τούτου άμεση συνέπεια της κυριαρχίας του κράτους θα ήταν απολύτως λογικό να είναι ότι ο καθορισμός και η έκταση της ποινικής δικαιοδοσίας του αλλά και ποιές συμπεριφορές είναι ποινικά κολάσιμες και ποιές όχι, να ανήκουν εξ ολοκλήρου στην αυτόνομη κρίση του. Πολιτισμικές και ιστορικές ιδιαιτερότητες, καθώς και η εθνική ιδιοσυστασία του κάθε λαού συντείνουν σ' αυτή την άποψη της αδιάρρηκτης σχέσης κρατικής εξουσίας και ποινικού δικαίου¹⁰. Οι θέσεις αυτές αποδεικνύονται και στο πεδίο της δικαστικής συνδρομής, όπου η «αρχή της

⁸ Άρθρα 82 παρ. 2 και 83 παρ. 1 και 2 ΣΛΕΕ.

⁹ Πράγματι, η οδηγία αποτελεί το κατεξοχήν μέσο επίτευξης της εναρμόνισης, καθώς καταλείπει στα κράτη την ευχέρεια επιλογής των μέσων με τα οποία θα υλοποιήσουν τους τιθέμενους στόχους και τους επιτρέπει τη σταδιακή προσαρμογή και αναδιάρθρωση των εσωτερικών κανόνων τους.

¹⁰ Κατά την άποψη του Ι. Μανωλεδάκη, όπως αναφέρει σε άρθρο του: *Μπορεί να επιβιώσει το Ποινικό Δίκαιο- όπως διαμορφώθηκε μέχρι σήμερα στον ευρωπαϊκό χώρο- και στο νέο αιώνα;* Υπερ. 2000 σελ. 15.

αιτήσεως» επιβεβαιώνεται περίτρανα, δηλαδή το γεγονός ότι κάθε κράτος είναι ελεύθερο να καθορίσει κατά πόσο θα παράσχει δικαστική συνδρομή σε κάποιο άλλο. Έπειτα, η όλη διαδικασία της συνεργασίας των δύο κρατών, βασίζεται στην σκέψη ότι το ένα κυρίαρχο κράτος θα υποβάλλει αίτηση σε άλλο κυρίαρχο κράτος, και εκείνο θα αποφασίσει κατά πόσο θα θέλει να συμμορφωθεί σε αυτή την αίτηση, δεδομένου ότι δεν αναγνωρίζεται κατά το διεθνές δίκαιο καμιά ρητή υποχρέωση προς παροχή δικαστικής συνδρομής. Μ' αυτό τον τρόπο διαφαίνεται εύκολα η υπεροχή του εκάστοτε λαμβανομένου την αίτηση κράτους, προδίδεται δε μια μόνιμη δυσπιστία προς ξένα ποινικά συστήματα, την οποία μάλιστα μόνο το αιτούν κράτος θα έχει το (αν μας επιτρέπεται εδώ η έκφραση) βάρος απόδειξης για να την αναιρέσει.

Οι μεταβλητές, όμως, που παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση της αντεγκληματικής πολιτικής του κάθε κράτους δεν προέρχονται μόνο από το εσωτερικό του, αλλά μπορεί στο σύγχρονο πλέον παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον να αφορούν και σε επιταγές από φορείς εξουσίας «πάνω» από αυτό. Για την κατανόηση αυτών των τάσεων διεθνοποίησης του ποινικού δικαίου, σκόπιμο θα ήταν να απασχοληθούμε με μία πιο κοινωνιολογική- εγκληματολογική προσέγγιση. Διότι, σήμερα επαναξιολογούνται αναγκαστικά, η θέση και ο ρόλος των κρατών στη διευθέτηση των κοινωνικών σχέσεων, ως συνέπεια της ευρύτερης διαδικασίας αυτού που αποκαλούμε ως «παγκοσμιοποίηση». Το κράτος στρέφεται ολοένα και περισσότερο στο πεδίο της ποινικής πολιτικής αναζητώντας ολοένα και περισσότερο νέες πηγές ισχύος και νομιμοποίησης, μια τάση που συνδέεται με τη γενικότερη υποχώρηση σε εθνικό επίπεδο της προνοιακής διάστασης όλων όσων οι εγκληματολόγοι ονομάζουν ως συστήματα κοινωνικού ελέγχου στα οποία και το ποινικό δίκαιο ανήκει, φαινόμενο που αποδόθηκε στην εγκληματική θεωρία ως «ποινικοποίηση του κοινωνικού».

Και το διεθνές περιβάλλον που μας αφορά εδώ συγκεκριμενοποιείται στον ευρωπαϊκό χώρο, με αποτέλεσμα να κάνουμε λόγο σήμερα για την έννοια του «εξευρωπαϊσμού» του ποινικού δικαίου. Πρόκειται για μια διαδικασία διαντίδρασης ανάμεσα στο εθνοκρατικό και το ευρωπαϊκό επίπεδο¹¹ και αποτελεί μια ανταπόκριση του πρώτου στις επιταγές του δεύτερου. Η διαδικασία εξευρωπαϊσμού της αντεγκληματικής πολιτικής είναι ακριβώς και αυτή που οδηγεί σε υπέρβαση των

¹¹ Πρβλ. Γεώργιος Π. Νικολόπουλος, *Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, Το πρόγραμμα της Χάγης και η εφαρμογή του*, Εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2008, σελ. 28 επ.

ορίων της χωρικής αρμοδιότητας του κράτους και επεκτείνεται σε υπερκρατικές διαστάσεις ευρωπαϊκού επιπέδου, επιτρέποντας κατ' αυτόν τον τρόπο –αλλά και συμφωνώντας προς αυτό συχνά- παρεμβάσεις ή και ελέγχους από βαθμίδες εξουσίας εκτός των ορίων της κρατικής κυριαρχίας.

Είναι γεγονός εξάλλου ότι οι νομικές δεσμεύσεις που συνεπάγεται η ιδιότητα ενός κράτους-μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει και ως αμέσως συνεπαγόμενα αποτελέσματα αντίστοιχες μειώσεις της κρατικής κυριαρχίας, ακριβώς διότι έτσι το θέλησαν τα ίδια τα κράτη- μέλη, όσο απλοϊκό ή γενικόλογο κι αν αυτό ακούγεται, μειώσεις ή περιορισμούς ακόμη και στον τομέα του ποινικού δικαίου όπου αντανακλάται ένας σίγουρα σκληρός πυρήνας κρατικής εξουσίας. Όπως αναφέρει άλλωστε και με τον πλέον σαφή τρόπο και ο Γενικός Εισαγγελέας D. Ruiz- Jarabo Colomer σχολιάζοντας την απόφαση Van Gend and Loos, « η Κοινότητα αποτελεί νέα έννομη τάξη υπέρ της οποίας τα κράτη μέλη περιόρισαν τις εξουσίες τους, οπότε η περί κυριαρχίας θέση δεν προσθέτει τίποτα καινούργιο στη συζήτηση, ούτε καν στον ποινικό τομέα»¹².

Σήμερα πλέον ως δεδομένο θεωρείται ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παραιτούνται από κλασσικού τύπου επιφυλάξεις περί της αρχής της κρατικής κυριαρχίας. Πρέπει ωστόσο να τηρείται ένα minimum προϋποθέσεων: συγκεκριμένα θα πρέπει η παραίτησή τους να προκύπτει σε σχέση με συγκεκριμένο άλλο κράτος, με το οποίο μάλιστα να είναι γενικά αποδεκτή μια κοινή δικαιοϊκή κουλτούρα, ένα παρόμοιο (σε αποτέλεσμα) δηλαδή δικαιοϊκό σύστημα ποινικού κολασμού. Οι δεσμοί μάλιστα που θα ενώνουν τα κράτη όσο πιο δυνατοί τυχόν είναι είτε πολιτισμικοί, είτε πολιτικοοικονομικοί, πολλώ δε μάλλον δικαιοϊκοί, τόσο πιο εύκολα θα κάνουν επιφυλάξεις κρατικής κυριαρχίας να υποχωρήσουν με στόχο τη συνεργασία. Εν πάσει περιπτώσει, η υπέρβαση της κρατικής κυριαρχίας προς χάριν της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών είτε σε διεθνές επίπεδο είτε πιο συγκεκριμένα στο πεδίο της συνεργασίας των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχε από την αρχή της έμπνευσής της, την ελάχιστη προϋπόθεση και όριο αμοιβαίου σεβασμού των ατομικών δικαιωμάτων.

¹² Όπως αναλύει και ο Ν. Σκανδάμης στο βιβλίο του, Το Κράτος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ι, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1989.

Η ιστορική διαδρομή: από το Άμστερνταμ, στο Τάμπερε, το πρόγραμμα της Χάγης και τη συνθήκη της Λισσαβώνας

Η σταδιακή ανάδειξη της δικαστικής συνεργασίας επί ποινικών ζητημάτων σε πολιτική προτεραιότητα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ανατρέχει στη δεκαετία του '80 και συγκεκριμένα στα τότε σχέδια προς τον στόχο της ελεύθερης κυκλοφορίας στα πλαίσια της τότε καταρτιζόμενης «Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης» του 1987. Στη συνέχεια θεσμοθετήθηκε στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα, όπως αναφέραμε και ανωτέρω, της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ως θέμα «κοινού ενδιαφέροντος», ενώ την πραγματικά αποφασιστική ώθηση έδωσε η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1999) με τη δημιουργία ενός «Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης». Η ουσιαστική του όμως προώθηση επήλθε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε της Φιλανδίας, το 1999, στα Συμπεράσματα του οποίου ανακηρύχθηκε η δημιουργία ενός «γνήσιου Ευρωπαϊκού Χώρου Δικαιοσύνης», στον οποίο, «αδιώτες και επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να εμποδίζονται από την άσκηση των δικαιωμάτων τους λόγω της μη συμβατότητας ή πολυπλοκότητας των νομικών συστημάτων των κρατών μελών». Παρά ταύτα η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις παρέμεινε στον τρίτο πυλώνα της διακυβερνητικής συνεργασίας (κατ' άρθρο 31 ΣυνθΕΕ) όπου εξακολουθούσε να διέπεται από τον γενικό κανόνα της ομοφωνίας στην λήψη των αποφάσεων (κατ' άρθρο 34 § 2 ΣυνθΕΕ). Μετά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου, το 1998 και της Eurojust το 2002, μπορούμε να πούμε ότι βλέπουμε μια ακόμη πιο δυναμική οργάνωση της δικαστικής συνεργασίας των κρατών μελών μέσω της Eurojust, που αναλαμβάνει πλέον όλο και περισσότερα καθήκοντα, εμπλουτισμένη με ρυθμίσεις και προγράμματα που την αφορούν από τη Συνθήκη της Νίκαιας, το 2003.

Πιο αναλυτικά:

Το Άμστερνταμ...

Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ κατοχυρώνεται θεσμικά και έκτοτε προωθείται με ιδιαίτερα γοργούς ρυθμούς και στην πράξη ένας στόχος της Ένωσης που αφορά άμεσα στους πολίτες της. Πρόκειται για τη δημιουργία ενός «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», εντός του οποίου προβλέπεται να παρέχεται

σ' αυτούς υψηλό επίπεδο προστασίας. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται, κατά το άρθρο 29 ΣΕΕ, με την πρόληψη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας, οργανωμένης ή μη, «και ιδίως με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά των παιδιών, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και όπλων, της δωροδοκίας και της απάτης»¹³. Για την πραγμάτωσή του προβλέπονται ειδικότερα:

- στενότερη συνεργασία μεταξύ αστυνομικών δυνάμεων στα κράτη μέλη, τόσο απευθείας όσο και μέσω της Europol,
- στενότερη συνεργασία μεταξύ δικαστικών αρχών των κρατών μελών -και από τη Συνθήκη της Νίκαιας και εντεύθεν- μεταξύ άλλων και μέσω της Eurojust, και τέλος,
- προσέγγιση των κανόνων σε ποινικές υποθέσεις στα κράτη μέλη, όπου αυτό καθίσταται αναγκαίο.

Από την παραπάνω διάταξη και πολύ περισσότερο από αποφάσεις που έχουν ληφθεί στην πράξη, θα λέγαμε πως γίνεται σαφές ότι βασικό μέλημα της Ένωσης για την παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας στους πολίτες της γίνεται η καταπολέμηση κυρίως του οργανωμένου εγκλήματος. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, ως εργαλεία πρώτης προτεραιότητας εμφανίζονται η αστυνομική και δικαστική συνεργασία, οι οποίες ξεπερνούν πλέον τις απευθείας επαφές των αρμόδιων αρχών των κρατών-μελών και οργανώνονται στη βάση λειτουργίας ίδιων συντονιστικών οργάνων της Ένωσης ενώ η εναρμόνιση της ποινικής νομοθεσίας ακολουθεί στη σκάλα προτεραιοτήτων και προβλέπεται για το μέτρο που καθίσταται αναγκαία. Βέβαια, η συνεργασία στα πλαίσια μιας Ενωμένης Ευρώπης ακόμη και με τη μορφή ενιαίων συντονιστικών οργάνων, που υπόσχονται μάλιστα μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, δεν μπορεί παρά να είναι γενικότερα ευκαταίμα. Τα προβλήματα που θέτει, ωστόσο, ο παραπάνω συνδυασμός του συγκεκριμένου αντικειμένου συνεργασίας των κρατών μελών, δηλ. της ποινικής καταστολής, της μορφής αυτής της συνεργασίας, του περιεχομένου της, αλλά και του απώτερου στόχου της, είναι όχι μόνο πολυάριθμα αλλά και ιδιαίτερα ευαίσθητα. Αρκεί να θυμηθούμε ξανά και εδώ ότι άπτονται της κυριαρχίας των κρατών μελών, των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και

¹³ Καϊάφα- Γκμπάντι Μ., *Συντονιστικά όργανα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ.: από τον αστυνομικό (Europol) στο δικαστικό (Eurojust) συντονισμό. Η προοπτική της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 6^ο, 2003, σελ. 165 επ.

πρωτίστως των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών¹⁴, προς χάριν των οποίων δημιουργείται, εξάλλου, ο ενιαίος χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης¹⁵.

Συμβούλιο στο Τάμπερε... (στόχος, το οργανωμένο έγκλημα)

Η εξειδίκευση των προαναφερθέντων σκοπών στην ανακήρυξη ενός πρωταρχικού στόχου –κυριωτέρου όλων- αυτού της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, καθίσταται σαφής στην πορεία των χρόνων και διαπιστώνεται περίτρανα στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε, μετά της ανάγκης προς δημιουργία μιας μονάδας δικαστικής συνεργασίας.

Στη Συνάντηση Κορυφής της ΕΕ, λοιπόν, στο Τάμπερε (Οκτώβριος 1999) οι Αρχηγοί των Κρατικών Κυβερνήσεων ψήφισαν απόφαση να δημιουργηθεί μονάδα δικαστικής συνεργασίας. Τα συμπεράσματα της Προεδρίας ανέφεραν σχετικά: «**Για να ενισχυθεί η καταπολέμηση του σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος**, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε ότι πρέπει να δημιουργηθεί μία μονάδα (η EUROJUST) που θα αποτελείται από εθνικούς εισαγγελείς, δικαστές και αξιωματικούς της αστυνομίας ισότιμων αρμοδιοτήτων, αποσπασμένων από κάθε Κράτος-Μέλος ανάλογα με το νομοθετικό του σύστημα. Η EUROJUST θα αναλάβει το έργο της διευκόλυνσης τον κατάλληλου συντονισμού των εθνικών εισαγγελικών αρχών και της υποστήριξης των ποινικών ανακρίσεων σε περιπτώσεις οργανωμένου εγκλήματος, βάσει -σημειωτέον- των αναλύσεων της Europol καθώς και με στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, ιδιαιτέρως για να απλοποιηθεί η εκτέλεση των αιτήσεων δικαστικής συνδρομής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε από το Συμβούλιο να υιοθετήσει τον απαραίτητο νομικό μέσο μέχρι τα τέλη του Ι 2001.»

Στα συμπεράσματά του, πέραν εκείνου της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, αξίζει να αναφέρουμε εδώ, ότι το Συμβούλιο α) προκρίνει την ανάγκη αποφυγής του φαινομένου του «**forum shopping**» από τους εγκληματίες, ως συνέπεια της ανομοιομορφίας των επιμέρους νομικών συστημάτων

¹⁴ Πρβλ Περράκης Στ., Η συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, στο Περράκης Στ., Φραγκάκη Ν. (επιμ.), Η Τρίτη Ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα-Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας απολογισμός, ΕΚΕΜ/ΕΚΕΜΕ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1995.

¹⁵ Βλ. Αναλυτικά Παπαγιάννης Δ., Ο Ευρωπαϊκός Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2001.

των κρατών μελών, β) υπογραμμίζει την ανάγκη θέσπισης στοιχειωδών προτύπων για την πρόσβαση στη Δικαιοσύνη και την αποζημίωση των θυμάτων του εγκλήματος, γ) αναφέρεται επίσης στην ανάγκη άμεσης επικύρωσης των συμβάσεων έκδοσης της ΕΕ του 1995 και 1996, στην προοπτική κατάργησης της τυπικής διαδικασίας έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών και αντικατάστασής της από απλή μεταγωγή των προσώπων ή από ένα νέο σύστημα ταχείας έκδοσής τους, με παράλληλη διασφάλιση της αρχής της ευθυδικίας. Ασφαλώς, εδώ αναγνωρίζουμε εν σπέρματι την ιδέα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης¹⁶, που ήδη αποτελεί την αιχμή του δόρατος της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. δ) Έμφαση δόθηκε περαιτέρω στην ενίσχυση της καταπολέμησης του διεθνικού και οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και στην ανάπτυξη μέτρων πρόληψής του¹⁷.

Από το πρόγραμμα της Χάγης στη Συνθήκη της Λισσαβώνας...

Μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε τέθηκαν οι βάσεις για ένα πολυετές πρόγραμμα με σαφείς προτεραιότητες στο τομέα της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης¹⁸.

Πέντε έτη αργότερα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τις 4 και 5 Νοεμβρίου 2004 ενέκρινε ένα νέο πολυετές πρόγραμμα, γνωστό ως Πρόγραμμα της Χάγης. Επί τη βάση αυτού του πενταετούς Προγράμματος, η Επιτροπή υπέβαλε λίγους μήνες αργότερα ένα σχέδιο δράσης για την συγκεκριμενοποίηση των στόχων του Προγράμματος περιόδου 2005 με 2009 που τελικά υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2005.

Στο Πρόγραμμα της Χάγης επιβεβαιώνεται η σημασία της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης ως ακρογωνιαίου λίθου της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, ενώ με στόχο τη βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών, εισάγεται για πρώτη φορά η αρχή της διαθεσιμότητας (principle of availability) που

¹⁶ Όπως αναφέρει και ο Georges Heisbourg, στο Κουτουλάκου Σ. (επιμ.), *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Η μονάδα Eurojust*, Κείμενα επικαιρότητας, ΚΔΕΟΔ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή, 2003, σελ. 53.

¹⁷ Ζημιανίτης Δ., *Η συμβολή των Ευρωπαϊκών θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και, ιδίως της Eurojust, στη δημιουργία ενός χώρου κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινικά Χρονικά ΝΓ', 2003, σελ. 200 επ.

¹⁸ Βλ Στέ.λιο Περράκη, *Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην ΕΕ, σε: Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμ, Α', Ιστορία, Θεσμοί και Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης, σελ. 359-401 (367)

σημαίνει ότι σε όλη την Ευρώπη, ένα υπάλληλος κράτους μέλους αρμόδιος για την επιβολή του νόμου, που χρειάζεται πληροφορίες για να εκτελέσει τα καθήκοντά του, μπορεί να τις λαμβάνει από ένα άλλο κράτος μέλος και ότι η υπηρεσία επιβολής του νόμου στο έτερο κράτος μέλος που κατέχει τις πληροφορίες αυτές θα τις παρέχει για το σκοπό που έχει δηλωθεί.¹⁹

Το Πρόγραμμα της Χάγης²⁰ αντανακλούσε σαφώς τις φιλοδοξίες που περιέχονταν στη Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης. Ως γνωστόν μετά την αποτυχία της συνταγματικής συνθήκης, επετεύχθη η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη στις 13.12.2007 στη Λισαβόνα που αποτελεί προϊόν θετικού συμβιβασμού.

Όπως είναι γνωστό, η Λισαβόνα υπάγει τις διατάξεις του τρίτου πυλώνα στην κοινοτική μέθοδο, με αποτέλεσμα ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης να ανευρίσκει πλέον ένα κοινό νομικό και θεσμικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αυτό χαρακτηρίζεται καταρχήν από την εφαρμογή της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας, με κάποιες εξαιρέσεις, την ενοποίηση των νομικών πράξεων και την υπαγωγή των εν λόγω πράξεων στη γενική δικαιοδοσία του ΔΕΕ. Η ΣΛΕΕ επιβεβαιώνει την προτίμηση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, η οποία πλέον ορίζεται ρητώς ότι αποτελεί το θεμέλιο της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (β. άρθρα 67 παρ. 3, 70 και 82 παρ. 1 ΣΛΕΕ), θεσπίζει, προς το σκοπό διευκόλυνσης της αμοιβαίας αναγνώρισης, τη δυνατότητα ελάχιστης εναρμόνισης ουσιαστών πτυχών της ποινικής δικονομίας και του ουσιαστικού ποινικού δικαίου των κρατών μελών (άρθρα 67 παρ. 3, 82 παρ. 2 και 83 αντίστοιχα ΣΛΕΕ), ενώ προβλέπει και τη δυνατότητα σύστασης Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εκ της Eurojust για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης (άρθρο 86 ΣΛΕΕ).

Στην πλέον πρόσφατη του συνάντηση αναφορικά με το Χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που συνήλθε στη Διακυβερνητική Διάσκεψη της Στοκχόλμης, το Μάιο του 2010, το εκπονηθέν πρόγραμμα επεξέτεινε προς την ίδια συνεργατική κατεύθυνση στόχους ήδη αναληφθέντες.

¹⁹ Βλ. Δημήτριο Ζημιανίτη, *Ο ευρωπαϊκός χώρος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας μετά τη λήξη του Πολυετούς Προγράμματος της Χάγης: Οι προτάσεις των Συμβουλευτικών Ομάδων Υψηλού επιπέδου*, ΠοινΔικ 2008, σελ. 1107-1109

²⁰ Το πρόγραμμα της Χάγης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και τη δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ C 53/1 της 3.3.2005, http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/HAGUE_PROG_05.pdf

Έτσι, όσον αφορά στο ποινικό δίκαιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει ότι ενώπιον του διασυνοριακού εγκλήματος θα πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες ώστε να καταστεί αποτελεσματικότερη η δικαστική συνεργασία. Οι θεσπιζόμενες πράξεις πρέπει να είναι πλέον εύχρηστες και να επικεντρώνονται σε προβλήματα που παρουσιάζονται διαρκώς κατά τη διασυνοριακή συνεργασία, όπως θέματα σχετικά με τις προθεσμίες και τις γλωσσικές συνθήκες ή την αρχή της αναλογικότητας. Προκειμένου να βελτιωθεί η συνεργασία βάσει της αμοιβαίας αναγνώρισης, θα πρέπει επίσης να ρυθμισθούν ορισμένα ζητήματα αρχής. Μπορεί π.χ., να απαιτείται οριζόντια προσέγγιση όσον αφορά ορισμένα προβλήματα που προκύπτουν συχνά κατά τις διαπραγματεύσεις σχετικά με πράξεις. *«Η νομοθετική προσέγγιση, όπου είναι αναγκαίο, του ουσιαστικού και του δικονομικού δικαίου αναμένεται ότι θα διευκολύνει την αμοιβαία αναγνώριση».*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων: από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στο φαινόμενο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Ο όρος «αμοιβαία αναγνώριση» μπορεί να διασπασθεί στις δύο έννοιες από τις οποίες ο επιθετικός προσδιορισμός «αμοιβαία» σε ένα αφηρημένο, πρώτο, επίπεδο δηλώνει αμοιβαιότητα στην υποχρέωση αναγνώρισης, υπό την έννοια ότι το κάθε κράτος υποκύπτει στην απώλεια της κυριαρχίας του όταν αναγνωρίζει μια αλλοδαπή απόφαση, προσδοκώντας παράλληλα ότι αντίστοιχη περίπτωση της δικής του αίτησης αναγνώρισης προς άλλο κράτος μέλος θα γίνει εξ αυτής της αρχής δεκτή. Επιπλέον το δεύτερο στοιχείο της «αναγνώρισης» συμπληρώνει αλλά και συγκεκριμενοποιεί το πρώτο, υποδηλώνοντας την έννοια της ισότητας μεταξύ των δύο νομικών συστημάτων, της ισοδυναμίας, της σύγκλισης ή έστω της δυνατότητας του ενός ποινικού συστήματος να γίνει αποδεκτό από το άλλο κράτος-μέλος. Η αναγνώριση αυτή μάλιστα έρχεται να περιλάβει όλα τα στάδια της ποινικής δίκης, πριν ή και μετά την λήψη της απόφασης, λαμβάνοντας διάφορες μορφές με θετικά ή και αρνητικά αποτελέσματα. (με την έννοια της δράσης ή της ανοχής των ημεδαπών αρμόδιων οργάνων μετά από την αναγνώριση), όπως άλλωστε τονίζεται και στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε.

Και είναι γεγονός ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων των κρατών-μελών αποτελεί ένα πρωταρχικής σημασίας εργαλείο για την ανάπτυξη γενικότερα του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, και δεν είναι διόλου τυχαίο που στο Πρόγραμμα της Χάγης ανάγεται σε «ακρογωνιαίος λίθος της δικαστικής συνεργασίας». Έχει μεταφερθεί στον ευαίσθητο χώρο της ποινικής εξουσίας από το πεδίο της εσωτερικής αγοράς, επιτελώντας διαφορετικές λειτουργίες σε καθένα από αυτά τα πεδία, αναπτύσσοντας μάλιστα και αντίθετα αποτελέσματα. Στο μεν πεδίο της αγοράς «η αρχή λειτουργεί στην κατεύθυνση της διεύρυνσης της οικονομικής ελευθερίας των προσώπων», ενώ στο ποινικό δίκαιο «η λειτουργία της επιτρέπει επεμβάσεις σε ελευθερίες πολιτών που εγγυούνται τα επιμέρους κράτη, χωρίς αυτές να μπορούν να γίνουν αποδεκτές ως συνέπειες μόνο

της καθιέρωσης μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις νομιμοποίησης στον ευαίσθητο χώρο της ποινικής εξουσίας είναι μάλλον «σύνθετες»²¹.

Πιο συγκεκριμένα τώρα, ο πυρήνας της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων, περιλαμβάνει την «χωρίς άλλη διατύπωση αναγνώριση της δικαστικής απόφασης ενός κράτους-μέλους από ένα άλλο, το οποίο λαμβάνει πάραυτα τα αναγκαία μέτρα για να την εκτελέσει ακόμα κι αν η πράξη για την οποία έχει εκδοθεί δεν είναι καν αξιόποινη κατά το δίκαιο του εκτελούντος κράτους ή, ακόμη, κι αν το κράτος εκτέλεσης της απόφασης δεν αντιμετωπίζει δεδομένο ζήτημα με τον ίδιο ή εστω παρόμοιο τρόπο με το κράτος καταγωγής του ενδιαφερομένου, ούτως ώστε τα έννομα αποτελέσματα να γίνονται αποδεκτά ως ισοδύναμα με τις αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται στο κράτος καταγωγής του ενδιαφερομένου»²². Η μέθοδος λοιπόν, της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων προκρίνεται, κατ' αυτή την άποψη μιας πλήρους εναρμόνισης του ποινικού δικαίου, τόσο από τα κράτη-μέλη, που μ' αυτόν τον τρόπο διατηρούν αλώβητη –όσο το δυνατόν περισσότερο- την κρατική τους κυριαρχία, αλλά και από τα ίδια τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία με τον τρόπο αυτό απέφυγαν τον κίνδυνο της στασιμότητας στην νομοθετική πρωτοβουλία αλλά και θεσμοθέτηση που θα προκαλείτο με την σχεδόν βέβαιη αρνηση κρατών- μελών να προχωρήσουν στην εναρμόνιση των ποινικών τους συστημάτων, βεβαιότητα που προκύπτει ιδιαίτερα εύλογα από τον γενική αρχή της ομοφωνίας που ισχύει πάντα στον «πυλώνα» της διακυβερνητικής συνεργασίας.

Ιστορική διαδρομή της αρχής «της αμοιβαίας αναγνώρισης»

Η αρχή της αμοιβαίας υιοθετήθηκε για πρώτη φορά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ το 1998, το οποίο ζήτησε τον «προσδιορισμό ευρύτερης αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων των δικαστηρίων των κρατών-μελών», καταλήγοντας στα Συμπεράσματά του περί της ανάγκης προς ενίσχυση της

²¹ Όπως αναφέρει και η κ. Μ. Καϊάφα Γκμπάντι στο άρθρο της, *Νεότερες εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην ΕΕ, και δικαιοκρατικά ελλείμματα*», Ποινικά Χρονικά ΝΣΤ/2006, σελ. 577-590

²² Από 14-11-2003 πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση της απόφασης-πλαίσιο «σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Συγκέντρωσης Αποδεικτικών Στοιχείων», COM(2003)688 τελικό παρ. 26, όπως παρατίθεται στο Γεώργιος Π. Νικολόπουλος, *Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, Το πρόγραμμα της Χάγης και η εφαρμογή του*, Εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2008, σελ. 274.

δυνατότητας συνεργασίας των εθνικών νομικών συστημάτων. Εν συνεχεία η αρχή εξελίσσεται σε ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, το 1999. Κεντρική λογική πίσω από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης ήταν ασφαλώς ότι η δικαστική συνεργασία στις ποινικές υποθέσεις θα έπρεπε να βελτιωθεί και ότι οι παραβάτες δεν πρέπει να ωφελούνται από την κατάργηση των συνόρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε από το Συμβούλιο και την Επιτροπή να υιοθετήσουν ως το Δεκέμβριο του 2000, πρόγραμμα μέτρων για την υλοποίηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Τον Ιούλιο του 2000 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει Ανακοίνωση για την αμοιβαία αναγνώριση στην οποία δηλώνει ότι «το παραδοσιακό σύστημα είναι όχι μόνο αργό, αλλά και δυσκίνητο και μερικές φορές ανασφαλές ως προς τα αποτελέσματα που θα έχει ο δικαστής και ο δημόσιος κατηγορος που θα υποβάλλουν το αίτημα. Χρησιμοποιώντας έννοιες που έχουν λειτουργήσει πολύ καλά στην δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς, γεννήθηκε η ιδέα ότι η δικαστική συνεργασία μπορεί να επωφεληθεί επίσης, από την έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία σημαίνει απλά –όπως αναφέραμε και παραπάνω- ότι μόλις ληφθεί κάποιο μέτρο , στο βαθμό που έχει επιπτώσεις που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα, πρέπει αυτόματα αυτό (το μέτρο) να γίνεται δεκτό σε οποιοδήποτε άλλο κράτος-μέλος και να έχει το ίδιο ή τουλάχιστον παρόμοιο αποτέλεσμα εκεί».²³

Μετά από την κομβική αυτή Ανακοίνωση υιοθετείται από το Συμβούλιο το 2001 Πρόγραμμα το οποίο περιλαμβάνει εικοσιτέσσερα μέτρα προς εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Σύμφωνα μ' αυτό, η αμοιβαία αναγνώριση τελεί σε άμεση συνάρτηση με την ύπαρξη και το περιεχόμενο παραμέτρων που θα καθορίσουν την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της, όπως το αν διατηρείται ή καταργείται ως προϋπόθεση της αναγνώρισης η απαίτηση του διττού αξιοποίνου, οι μηχανισμοί προστασίας των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, των υπόπτων, των θυμάτων ή και τρίτων, το αν και κατά πόσο μπορούν να προβλεφθούν λόγοι άρνησης της αναγνώρισης και άλλες πολλές τέτοιου τύπου παράμετροι. Έκτοτε διάφορα νομοθετήματα αφορώντα στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έχουν θεσμοθετηθεί, και τα οποία επιδιώκουν την εξυπηρέτηση στόχων του προγράμματος της αμοιβαίας αναγνώρισης. Προεξάρχοντα ρόλο ανάμεσα στα μέτρα αυτά καλύπτει χωρίς

²³ Βλ. αναλυτικά «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις», COM (2000) 495 Τελικό, 26-7-2000.

αμφιβολία η θέσπιση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης που αποτελεί και το φαινόμενο της πιο άμεσης εφαρμογής της αρχής. Αλλά προτού προχωρήσουμε στην ανάλυσή του αξίζει να δούμε σχετικά σύντομα τα μέχρι σήμερα κυριότερα θεσπισθέντα νομοθετήματα του στον τομέα αυτό της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Ρυθμίσεις επί τη βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Στη βάση κοινής πρωτοβουλίας Γαλλίας, Σουηδίας και Βελγίου του 2001, εκδίδεται στις 22-7-2003 η απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου περί «την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση»²⁴, που στοχεύει στη θέσπιση κανόνων, με τους οποίους θα αναγνωρίζονται και θα εκτελούνται στο έδαφος των κρατών- μελών αποφάσεις δέσμευσης, υπό την έννοια των προσωρινών μέτρων, αποδεικτικών ή και περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες θα εκδίδονται από δικαστικές αρχές άλλων κρατών- μελών, με στόχο ακριβώς την προστασία του αποδεικτικού υλικού. Η εν λόγω απόφαση- πλαίσιο επαναλαμβάνει τον κατάλογο των αδικημάτων του άρθρου 2 § 2 της απόφασης- πλάσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, στα οποία δεν χωρεί εξέταση της προϋπόθεσης του διττού αξιοποίνου για την αναγνώριση ή την εκτέλεση της απόφασης (άρθρο 3 § 2 της απόφαση- πλάσιο). Επίσης προβλέπονται λόγοι άρνησης της αναγνώρισης ή εκτέλεσης της απόφασης δέσμευσης στο άρθρο 7, ενώ στο άρθρο 9 καθιερώνεται ένας ενιαίος τύπος πιστοποιητικού που συνοδεύει τη σχετική απόφαση και διαβιβάζεται από την εκδούσα δικαστική αρχή στην αρμόδια για την εκτέλεση ή την αναγνώριση της απόφασης δικαστική αρχή²⁵.

Η απόφαση- πλαίσιο του Συμβουλίου της 24/2/2005 «σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών»²⁶, αφορά σε χρηματικές ποινές που επιβάλλουν δικαστικές ή και διοικητικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των προστίμων από παραβάσεις οδικής κυκλοφορίας. Στην

²⁴ Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 196/45 της 2-8-2003.

²⁵ Για την απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 196/45 της 2-8-2003 βλ. αναλ. Δ. Ζημιανίτη, *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση* στο Καμπανάρη Α., Ζημιανίτης Δ., *Δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις στην Ε.Ε. Κεκτημένο, προβλήματα, προοπτικές*, ΚΔΕΟΔ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2006 σελ. 113.

²⁶ Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 76/16 της 22/3/2005.

έννοια δε της χρηματικής ποινής δεν περιλαμβάνεται μόνο η υποχρέωση καταβολής ορισμένου χρηματικού ποσού μετά από καταδικαστική απόφαση, αλλά και η αποζημίωση υπέρ του θύματος που επιδικάστηκε στη ίδια απόφαση, καθώς και η πιθανή κάλυψη των εξόδων. Κατά παρόμοιο τρόπο με την ανωτέρω απόφαση πλαίσιο προβλέπεται κατάλογος αδικημάτων (στο άρθρο 5 § 1), λόγοι άρνησης της αναγνώρισης και της εκτέλεσης (στο άρθρο 7) καθώς και ενιαίος τύπος πιστοποιητικού (άρθρο 4).

Η απόφαση-πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 6^{ης} Οκτωβρίου του 2006²⁷ έχει σκοπό τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών- μελών σε ό,τι αφορά στην αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων δήμευσης περιουσίας. Προβλέπει την άμεση εκτέλεση των αποφάσεων δήμευσης προϊόντων εγκλήματος καθιερώνοντας απλοποιημένες διαδικασίες αναγνώρισης μεταξύ των κρατών-μελών καθώς και κανόνες για τη διανομή της δήμευθείσας περιουσίας ανάμεσα στο κράτος έκδοσης της απόφασης δήμευσης και στο κράτος εκτέλεσής της. Η δομή της είναι παρόμοια με αυτή του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης και επιδιώκει την άμεση εκτέλεση και αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων χωρίς άλλη διατύπωση. Όπως και στις προαναφερθείσες αποφάσεις περιέχονται και εδώ λόγοι άρνησης εκτέλεσης της απόφασης (άρθρο 8), ενιαίος τύπος πιστοποιητικού που συνοδεύει την έκδοση της απόφασης (άρθρο 4), καθώς και κατάλογος αδικημάτων όσον αφορά στα οποία η απόφαση δήμευσης θα εκτελεστεί ανεξαρτήτως ελέγχου του διττού αξιοποίνου (άρθρο 6 § 1). Η απόφαση-πλαίσιο συνδέεται άμεσα και έρχεται να συμπληρώσει την απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 24^{ης} Φεβρουαρίου 2005²⁸ για την δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος²⁹.

²⁷ Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 328 της 24/11/2006.

²⁸ Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 68/49 της 15/3/2005.

²⁹ Για την απόφαση πλαίσιο ΕΕ L 328 της 24/11/2006 βλ αναλ. Δ. Ζημιανίτη, *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, όπ. ανωτ., σελίδες 114-115.

Νεότερα νομοθετήματα εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Η Απόφαση- Πλαίσιο 208/978/ΔΕΥ υιοθετήθηκε την 18^η Δεκεμβρίου του 2008 «σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων για τη συγκέντρωση αντικειμένων, εγγράφων και δεδομένων με σκοπό τη χρησιμοποίηση τους στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών». Η απόφαση- πλαίσιο υλοποιεί τα μέτρα 5 και 6 του προγράμματος μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, τα οποία αφορούν στην αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων περί αποδεικτικών στοιχείων. Η απόφαση-πλαίσιο αυτή δεν αναφέρεται ευθέως στο ζήτημα του αμοιβαίου παραδεκτού των αποδείξεων, παρά θέτει ως στόχο τη διευκόλυνση της αποδοχής αποδεικτικών στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί στο έδαφος άλλου κράτους- μέλους, που θα οδηγήσει σταδιακά σε μια «ελεύθερη μετακίνηση αποδεικτικών στοιχείων στην ΕΕ»³⁰. Η δομή είναι και εδώ παρόμοια με αυτή του ΕΕΣ. Η εν λόγω πρωτοβουλία μολονότι ξεκίνησε στα τέλη του έτους 2003, προκάλεσε έντονες συζητήσεις μεταξύ των κρατών- μελών, λόγω του ευαίσθητου αντικειμένου της, έως ότου να επιτευχθεί συμφωνία σε πολιτικό επίπεδο εντός του Συμβουλίου και μεταξύ των αρμοδίων Υπουργών Δικαιοσύνης των κρατών-μελών, τον Ιούνιο του 2006. Πιο συγκεκριμένα, η Γερμανία διαπραγματεύτηκε με επιτυχία την προαιρετική εξαίρεση έξι εκ των τριάντα δύο αξιόποινων πράξεων που θα περιλαμβάνονται στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα Συγκέντρωσης Αποδεικτικών Στοιχείων (ΕΕΣΑΣ), δηλαδή της τρομοκρατίας, του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της αθέμιτης προστασίας έναντι παράνομου περιουσιακού οφέλους και εκβίασης, της δολιοφθοράς, της απάτης και του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Όπως το ΕΕΣ ορίζει ότι το ΕΕΣΑΣ αποτελεί ένα ενιαίο έγγραφο. Είναι δικαστική απόφαση εκδιδόμενη από την αρμόδια κάθε φορά δικαστική, ανακριτική ή εισαγγελική αρχή του ενός κράτους (έκδοσης), με στόχο την συγκέντρωση αποδεικτικών μέσων (αντικειμένων, εγγράφων, δεδομένων, έως δελτίων ποινικού μητρώου) εκ μέρους ενός άλλου κράτους- μέλους (εκτέλεσης), συλλογή αποδεικτικών στοιχείων που υπάρχουν ήδη και είναι άμεσα διαθέσιμα³¹. Πρόκειται –κατά την Επιτροπή- για το πρώτο βήμα προς

³⁰ Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 350/72 της 30/12/2008.

³¹ Πρβλ. Διονύσιος Δ. Μουζάκης, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, Εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2009, σελ. 185 επ.

ένα ενιαίο νομικό μέσο αμοιβαίας αναγνώρισης το οποίο έρχεται προς αντικατάσταση του υπάρχοντος συστήματος της αμοιβαίας συνδρομής. Και ενώ η συλλογή των αποδεικτικών στοιχείων κατά το ΕΕΣΑΣ είναι υποχρεωτική, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους εκτέλεσης να καθορίσει με βάση τις πληροφορίες που θα δεχτεί από το κράτος έκδοσης, τα πλέον ενδεδειγμένα βάσει του εθνικού του ποινικού δικονομικού δικαίου μέσα για την συλλογή τους. Το νομοθέτημα αυτό συνιστά, μετά την απόφαση- πλαίσιο για την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην ΕΕ, το πρώτο θα λέγαμε αποφασιστικό βήμα για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στη φάση της συλλογής των αποδεικτικών στοιχείων και του αποδεικτικού υλικού, την κύρια δηλαδή φάση, της ποινικής προδικασίας. Και αφορά εν προκειμένω μόνο στην υποχρέωση προς απόκτηση του αποδεικτικού υλικού, ενώ η αξιοποίησή του από το κράτος από το οποίο το υλικό ζητήθηκε δεν ρυθμίζεται, παραμένοντας δική του αποκλειστικά υπόθεση.

Προσπάθειες στην ίδια κατεύθυνση με στόχο την ευρύτερη συνεργασία στον τομέα των αποδείξεων έχουν ξεκινήσει και ήδη θεωρείται ιδιαίτερος σύντομος ο δρόμος προς την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων προς κτήση αποδεικτικών στοιχείων που δεν υπάρχουν ήδη την στιγμή που θα ζητούνται αλλά θα είναι «άμεσα διαθέσιμα» (π.χ. μέσω της ανακριτικής εξέτασης υπόπτου, της παρακολούθησης τηλεφωνικών κλήσεων και λογαριασμών υπόπτων, εξέτασης μαρτύρων κλπ.) ή στοιχεία που ενώ υπάρχουν ήδη, δεν είναι «άμεσα διαθέσιμα», διότι απαιτείται περαιτέρω έρευνα ή και ανάλυση (π.χ. εξέταση DNA, ανάλυση αντικειμένων και άλλες ανακριτικές μέθοδοι). Και πρέπει να σημειώσουμε ότι οι προσπάθειες αυτές έχουν οδηγήσει στην εκκίνηση διαπραγματεύσεων μεταξύ των κρατών-μελών προς επίτευξη συμφωνίας για την θέσπιση Οδηγίας για μια «Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας» που πρόκειται να αντικαταστήσει το ΕΕΣΑΣ. Κατά την θέση της Επιτροπής³² τα χωριστά αυτά νομικά μέσα θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε ένα νέο ενιαίο κείμενο, που θα περιλαμβάνει ένα γενικό μέρος διατάξεων εφαρμοστέων στο σύνολο της δικαστικής συνεργασίας στην ποινική δίκη και θα επιτρέπει ασφαλώς και την συνεργασία σε οποιοδήποτε στάδιο της αποδεικτικής διαδικασίας.

Με στόχο την κοινωνική επανένταξη καταδικασθέντων, την βελτίωση της προστασίας των θυμάτων και του κοινωνικού συνόλου, και τη διευκόλυνση της

³² COM (2003) τελικό, από 14/11/2003.

εφαρμογής κατάλληλων μέτρων αναστολής και εναλλακτικών κυρώσεων στην περίπτωση καταδικασθέντων που δεν ζουν στο κράτος της καταδίκης, θεσπίστηκε η Απόφαση-Πλαίσιο 2008/947/ΔΕΥ³³ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2008 για την «εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε δικαστικές αποφάσεις και αποφάσεις αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή απόλυσης υπό όρους», όπως τροποποιήθηκε με την Απόφαση-Πλαίσιο 2009/299 του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009. Κατά το άρθρο 1 § 1 της απόφασης-πλαίσιο όταν ο καταδικασθείς έχει επιστρέψει ή θέλει να επιστρέψει στο κράτος της κατοικίας του ή της συνήθους διαμονής του, το εν λόγω κράτος-μέλος αναγνωρίζει τις δικαστικές αποφάσεις ή τις αποφάσεις αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή και της απόλυσης υπό όρους που έχουν εκδοθεί από το άλλο κράτος- μέλος (της καταδίκης), και είναι πλέον αυτό υπεύθυνο να εποπτεύει τα μέτρα αναστολής που τυχόν θα έχουν επιβληθεί ή ενδεχόμενες εναλλακτικές κυρώσεις που θα περιέχονται σε μια τέτοια καταδικαστική απόφαση³⁴.

Συναφή με την ανωτέρω απόφαση-πλαίσιο νομοθετική πρωτοβουλία αποτελεί η έκδοση της απόφασης- πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2008 σχετικά με «την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις που επιβάλλουν στερητικές της ελευθερίας ποινές ή μέτρα, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση»³⁵. Πρόκειται, δηλαδή γι' αυτό που συνηθίζουμε να αποκαλούμε ως «Ευρωπαϊκό Εκτελεστό Τίτλο», που έχει ως στόχο την αναγνώριση και εκτέλεση στο έδαφος ενός κράτους- μέλους (εκτέλεσης), ποινής από απόφαση που έχει εκδοθεί σε κάποιο άλλο κράτος- μέλος (έκδοσης), στην περίπτωση που το πρόσωπο που η απόφαση αφορά είναι υπήκοος, έχει τη μόνιμη ή και την συνήθη διαμονή του ή και διατηρεί στενούς δεσμούς με το κράτος εκτέλεσης. Ως «ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος» ορίζεται στο άρθρο 1 της απόφασης- πλαίσιο η απόφαση που έχει εκδοθεί από αρμόδια αρχή του κράτους έκδοσης με σκοπό την εκτέλεση της τελεσίδικης ποινής η οποία επιβλήθηκε από δικαστήριο του κράτους έκδοσης σε ένα φυσικό πρόσωπο. Ιδιαίτερα χρήσιμο είναι να αναφέρουμε εδώ πώς η συγκεκριμένη απόφαση- πλαίσιο εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις που έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, έτσι ώστε επιτρέπεται και η άρνηση παράδοσης, εφόσον η ποινή εκτελείται στο κράτος εκτέλεσης.

³³ ΕΕ L 337/102, 16/12/2008.

³⁴ Για την απόφαση- πλαίσιο βλ. *Kuczynka H., Mutual Recognition of Judicial Decisions in Criminal Matters with Regard to Probation Matters and alternative Sanctions*, eucrim 1-2/2009 σελ. 43 επ.

³⁵ ΕΕ L 327/27, 5/12/2008.

Επίσης, πρέπει εδώ να αναφερθούμε στην Απόφαση-Πλαίσιο 2008/675/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουλίου του 2008. για τη συνεκτίμηση των καταδικαστικών αποφάσεων μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της ευκαιρίας νέας ποινικής διαδικασίας., νομοθέτημα που βασίζεται κι αυτό στην αρχή της αμοιβαίας αναγν ώρισης υλοποιώντας το δεύτερο μέτρο του προγράμματος για την αμοιβαία αναγνώριση. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της απόφασης- πλαίσιο, σκοπός είναι ο καθορισμός των όρων υπό τους οποίους με την ευκαιρία της ποινικής διαδικασίας σε ένα κράτος-μέλος κατά ενός φυσικού προσώπου θα συνεκτιμώνται προηγούμενες καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρους του ιδίου προσώπου αλλά στη βάση άλλων πραγματικών περιστατικών³⁶.

Στις πρωτοβουλίες η οποίες έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του γενικότερου στόχου εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης θα πρέπει σίγουρα να συμπεριλάβουμε την πρωτοβουλία της Δανίας του 2002, «προς έκδοση απόφασης του Συμβουλίου περί την βελτίωση της συνεργασίας των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την έκπτωση από δικαιώματα», η οποία οδήγησε την Επιτροπή το 2006 σε έκδοση Ανακοίνωσης στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τις εκπτώσεις που προκύπτουν από «ποινικές καταδίκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Επίσης , η πρωτοβουλία του Βελγίου του 2004 προς έκδοσης απόφασης-πλαισίου εκ του Συμβουλίου σχετικά «με την αναγνώριση και την εκτέλεση στην Ευρωπαϊκή Ένωση των απαγορεύσεων που επιβάλλονται συνεπεία καταδικαστικών αποφάσεων για σεξουαλικά αδικήματα σε βάρος παιδιών».

Σίγουρα, επιπλέον, άξια αναφοράς είναι η συμβολή και της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου του πρώτου εξαμήνου του 2003, για την έκδοση απόφασης- πλαισίου του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της «ne bis in idem». Με βάση ακριβώς αυτή την πρωτοβουλία της Ελληνικής Προεδρίας η Επιτροπή παρουσίασε τρία χρόνια αργότερα Πράσινη Βίβλο «σχετικά με τις συγκρούσεις δικαιοδοσίας και την αρχή ne bis in idem στις ποινικές διαδικασίες»³⁷. Έτσι, δημιουργώντας, κατά την Επιτροπή έναν μηχανισμό για την κατανομή ποινικών υποθέσεων στην κατάλληλη δικαιοδοσία και την διευθέτηση ενδεχόμενων συγκρούσεων δικαιοδοσίας, συνδέεται το πρόβλημα της κατανομής και σύγκρουσης δικαιοδοσιών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την αρχή «ne bis in idem».

³⁶ Πρβλ. Σ. Καρανικόλα, *Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου στην Ελληνική Ποινική Έννομη Τάξη*, εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2012 σελ. 19.

³⁷ COM 2005 696 τελικό, 23/12/2005.

Ως πρωτοβουλία της Επιτροπής πρέπει, επίσης, να σημειωθεί εδώ και η το Πράσινο Βιβλίο που εξέδωσε και παρουσίασε το 2004 «σχετικά με την προσέγγιση, την αμοιβαία αναγνώριση, και την εκτέλεση των ποινικών κυρώσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Επιπρόσθετα, με πρόταση της Επιτροπής τίθεται το ευαίσθητο θέμα της προσωρινής κράτησης του κατηγορουμένου. Πρόκειται για το σχέδιο της απόφασης- πλαίσιο «για τη δημιουργία ευρωπαϊκού εντάλματος επιτήρησης σε προδικαστικές διαδικασίες μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Λόγω της διαπίστωσης εκ μέρους της Επιτροπής ότι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν κατοικούν μόνιμα σε ένα κράτος- μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου είναι ύποπτοι για κάποιο αδίκημα, κυρίως λόγω του έντονου κινδύνου φυγής, το μέτρο της προσωρινής κράτησης επιφυλάσσει κινδύνους άνισης μεταχείρισης, προσβολής των δικαιωμάτων του ως κατηγορουμένου, αλλά και παραβίασης της αρχής του *in dubio pro reo*. Στο άρθρο 1 του σχεδίου αυτού ορίζεται το ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης³⁸ ως δικαστική απόφαση της αρμόδιας δικαστικής αρχής κράτους- μέλους για ύποπτο που κατοικεί μόνιμως σε άλλο κράτος, με στόχο να επιστρέψει στο κράτος- μέλος όπου διαμένει υπό τον όρο συμμόρφωσης με τα μέτρα επιτήρησης, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η ομαλή διεξαγωγή της δίκης στο κράτος- μέλος της έκδοσης³⁹.

Τέλος, πρέπει οπωσδήποτε να αναφέρουμε ως ιδιαίτερης σημασίας νομοθέτημα και την τελευταία θεσπισθείσα Απόφαση- Πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2009 για την «κατοχύρωση των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερομένου προσώπου στη δίκη»⁴⁰. Η συγκεκριμένη απόφαση –πλαίσιο τροποποιεί τις αποφάσεις-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης σε χρηματικές ποινές, σε αποφάσεις δήμευσης καθώς και σε ποινικές αποφάσεις που επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας σχετικά με το λόγο άρνησης της αναγνώρισης σε περιπτώσεις όπου η απόφαση που πρέπει να εκτελεστεί εκδόθηκε ερήμην του κατηγορουμένου.

³⁸ COM 2006 468 τελικό, 29/8/2006.

³⁹ Για το σχέδιο «ευρωπαϊκού εντάλματος επιτήρησης» βλ. αναλ. Δ. Ζημιανίτη, *Σχέδιο Απόφασης- Πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης σε προδικαστικές διαδικασίες μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΠοινΔικ 2006 σελ. 1337 επ.

⁴⁰ ΕΕ L 81/24, 27/3/2009.

Η Σύμβαση για την Αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή επί Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Σύμβαση για την Αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή επί Ποινικών Υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΑΔΣΠΥ ΕΕ)⁴¹ καταρτίστηκε από το Συμβούλιο δυνάμει της αρμοδιότητας που του αναγνωρίζει το άρθρο 34 παρ. 2 'δ της ΣυνθΕΕ και υποβλήθηκε στα κράτη μέλη προς υιοθέτηση. Η ΣΑΔΣΠΥ ΕΕ έχει υπογραφεί από όλα τα κράτη μέλη. Τέθηκε σε μερική ισχύ στις 23 .8^{ου} .2005 δυνάμει του άρθρου 34 παρ. 2 εδ. β' της ΣυνθΕΕ. Η Ελλάδα είναι ένα από τα λίγα κράτη που δεν την έχει κυρώσει μέχρι σήμερα και συνεπώς δεν δεσμεύεται από αυτήν. Η συμβολή της στο δίκαιο της δικαστικής συνδρομής και συνεργασίας θεωρείται σημαντική, ιδίως στο βαθμό που καθιερώνει σύγχρονα μέσα διασυνοριακής απόδειξης με στενή έννοια, αλλά και επιβάλλει την εφαρμογή του δικαίου του αιτούντος κράτους⁴². Στο άρθρο 1 παρ. 1 της σύμβασης σημειώνεται ότι ο σκοπός της είναι η συμπλήρωση των διατάξεων και η διευκόλυνση της εφαρμογής μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ της ΕΣΑΔΣΠΥ, του 1^{ου} ΠρΠρωτΕΣΑΔΣΠΥ, των διατάξεων περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις της ΣΕΣΣ και των διατάξεων του δεύτερου κεφαλαίου της συνθήκης Μπενελοούξ του 1962 για την έκδοση και αμοιβαία δικαστική συνδρομή. Οι συμβάσεις αυτές αποτελούν τις μητρικές συμβάσεις επί των οποίων θεμελιώνεται η ΣΑΔΣΠΥ ΕΕ.

Συμπληρώνοντας την ΕΣΑΔΣΠΥ, η ΣΑΔΣΠΥ ΕΕ επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής της ιδρύοντας στο άρθρο 3 παρ. 1 διεθνή υποχρέωση συνδρομής, έστω κι αν κατά τα δίκαια των δυο κρατών ή του ενός από αυτά, η τιμωρία της πράξης εμπίπτει στην αρμοδιότητα διοικητικών αρχών, η απόφαση των οποίων μπορεί να προσβληθεί σε δικαστήριο αρμόδιο για ποινικές υποθέσεις.

Μεταξύ των σημαντικών διατάξεων της σύμβασης περιλαμβάνεται το άρθρο 4 παρ. 1, με το οποίο εγκαταλείπεται η αρχή *locus regit actum*, την οποία υιοθετεί το άρθρο 3 παρ 1 *ins* ΕΣΑΔΣΠΥ. Αντ' αυτής καθιερώνεται η αρχή *forum regit actum*, η οποία επιβάλλει την τήρηση των διατυπώσεων και διαδικασιών που υποδεικνύει το αιτούν κράτος- μέλος, εκτός αν προβλέπει διαφορετικά η ίδια η Σύμβαση ή αν αυτές αντιβαίνουν στις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου του κράτους μέλους προς το οποίο

⁴¹ ΕΕ C 197/1, 17/7/2000.

⁴² αρχή του *forum regit actum*.

απευθύνεται η αίτηση. Θεμέλιο αυτής της αρχής αποτελεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη των κρατών της ΕΕ ως προς τις έννομες τάξεις τις οποίες περιλαμβάνει. Η σχετική ρύθμιση αποβλέπει στην καθιέρωση του ενιαίου δικαιοϋκού χώρου εντός της ΕΕ και συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα της δικαστικής συνδρομής, αφού διασφαλίζει την αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων που συλλέγονται. Η σημασία της κρίνεται μεγάλη ιδίως σε ό,τι αφορά τη συνδρομή μεταξύ κρατών που εντάσσονται στο ηπειρωτικό σύστημα και των κρατών του common law, δηλαδή της Αγγλίας και της Ιρλανδίας, έστω και αν οι διαφορές των δυο αυτών νομικών συστημάτων καθιστούν την εφαρμογή της εν λόγω αρχής ιδιαιτέρως δύσκολη. Περαιτέρω η ίδια σύμβαση απλοποιεί τη διαδικασία συνδρομής, αφού προβλέπεται ως κανόνας η απευθείας αποστολή των αιτήσεων και των απαντήσεων μεταξύ των δικαστικών, αστυνομικών, τελωνειακών, αλλά και των κεντρικών αρχών (άρθρο 6 παρ. 1, 5 και 6), σε περίπτωση μάλιστα επείγουσας περίπτωσης μέσω της Interpol ή μέσω άλλων «οργανώσεων», που θα έχουν σχετική αρμοδιότητα δυνάμει ρυθμίσεων, οι οποίες θεσπίζονται βάσει της ΣυνθΕΕ (άρθρο 6 παρ. 4). Ως τέτοιες «οργανώσεις» νοούνται η Eurojust και η Europol. Οι ρυθμίσεις αυτές συντελούν επίσης στην εμπέδωση ενός ενιαίου δικαιοϋκού χώρου, στον οποίο η δικαστική συνδρομή δεν θα εξαρτάται από τις αποφάσεις των πολιτικών και διοικητικών αρχών. Παραλλήλως εκφράζουν την τάση αποκέντρωσης της διαδικασίας συνδρομής στον χώρο της ΕΕ, η οποία είχε αποτυπωθεί και στη ΣΕΣΣ. Προφανής είναι εξάλλου και η τάση επιτάχυνσης της διαδικασίας συνδρομής με την πρόβλεψη στο άρθρο 6 παρ. 1 ότι οι αιτήσεις μπορούν να διαβιβάζονται με μέσα που επιτρέπουν την παραγωγή γραπτού κειμένου, το οποίο καθιστά δυνατή την εξέταση της γνησιότητας. Η πρόβλεψη αυτή επιτρέπει τη διαβίβαση με τηλεομοιοτυπία ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Όσον αφορά, τώρα, τον χώρο προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων η ΣΑΔΣΠΥ ΕΕ περιέχει στο άρθρο 23 ειδική ρύθμιση για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ενώ στο Προοίμιο της σημειώνεται η σημασία τήρησης των ατομικών δικαιωμάτων και των γενικών αρχών της ΕΣΔΑ, καθώς και της αρχής της αναλογικότητας στη διαδικασία της συνδρομής. Η σχετική διακήρυξη δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκές μέσο προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, με συνέπεια να διαπιστώνεται δικαίως ως βασικό μειονέκτημά της σύμβασης η ελλιπής ρύθμιση της προστασίας αυτής. Το μειονέκτημα αυτό θα μπορούσε να αποφευχθεί, αφού κατά τον

χρόνο της κατάρτισης της είχε συνειδητοποιηθεί διεθνώς η βασική σημασία των ατομικών δικαιωμάτων για το δίκαιο της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας⁴³.

Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης ειδικότερα

Η απόφαση- πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης (ΕΕΣ) και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών- μελών είναι το πρώτο σημαντικό βήμα το οποίο επιτυγχάνει την ριζική αλλαγή του θεσμού της έκδοσης στις σχέσεις μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συν τοις άλλοις, αποτελεί και το πρώτο παράδειγμα πιο «άμεσης» θα λέγαμε δικαστικής συνεργασίας στον τομέα των ποινικών υποθέσεων. Πριν το 2004, η έκδοση μεταξύ των κρατών- μελών ρυθμιζόταν κατά κύριο λόγο από τη Σύμβαση για την Έκδοση του 1957 του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ), καθώς και με περιφερειακές συμβάσεις, μία μεταξύ των Σκανδιναβικών κρατών και μία μεταξύ των χωρών της Benelux. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει καταρτισθεί η Σύμβαση για την απλοποίηση της έκδοσης του 1995 που αφορά κυρίως σε περιπτώσεις όπου το εκζητούμενο πρόσωπο δέχεται την έκδοσή του, και η Σύμβαση ρύθμισης των ουσιαστικών προϋποθέσεων της έκδοσης μεταξύ των κρατών –μελών της Ένωσης⁴⁴.

Κάτω από το κλίμα φόβου, λοιπόν, που δημιουργήθηκε μετά από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της ενδεκάτης 9^{ου} του 2001 στην στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής η διαδικασία ολοκλήρωσης της κατάρτισης της Απόφασης- Πλαίσιο για το ΕΕΣ εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιταχύνθηκε και ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2001, το δε περιεχόμενο του νομοθετήματος μεταφέρθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν. 3251/2004.

⁴³ Για τη Σύμβαση Αμοιβαίας Δικαστικής Συνδρομής σε Ποινικές Υποθέσεις, βλ. Πιο αναλυτικά Γιώργου Ν. Τριανταφύλλου, Διεθνής Δικαστική Συνδρομή στην Ποινική Απόδειξη, οι γενικές αρχές, Εκδ. Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2009, σελ 87 επ.

⁴⁴ Πιο αναλυτικά βλ. Διονύσιο Σπινέλλη, *Η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ*, στο Στέλιος Περράκης (επιμέλεια), *Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ*, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2007, σελ. 317 επ.

Έκδοση ή παράδοση κατά το σύστημα του Ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

Το ζήτημα εάν η «παράδοση» σύμφωνα με το ΕΕΣ διαφοροποιείται σε σχέση με τη κλασική διαδικασία της «έκδοσης» αποτελεί ερώτημα όχι μόνο θεωρητικού αλλά και πρακτικού ενδιαφέροντος.

Αντίστοιχο δε ερώτημα είχε απασχολήσει τη νομική επιστήμη για τη σχέση της έκδοσης με την παράδοση (surrender) στα διεθνή ποινικά δικαστήρια (ΔΠΔ) (πρβλ τα Καταστατικά των ad hoc Διεθνών Δικαστηρίων για πρώην Γιουγκοσλαβία και Ρουάντα καθώς και στο το Καταστατικό του μόνιμου Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου).

Ως παράδοση, λοιπόν θεωρείται η φυσική μεταφορά ενός προσώπου από ένα κράτος στο ΔΠΔ ενώ ως έκδοση η μεταφορά ενός προσώπου από ένα κράτος σε ένα άλλο. Απόρροια της διαφοροποίησης είναι ότι παραδοσιακές εξαιρέσεις του δικαίου της έκδοσης δεν εφαρμόζονται στη διαδικασία της παράδοσης. Όμως η «παράδοση» του ΕΕΣ μπορεί να αποβεί παραπλανητική, δεδομένου ότι το ΕΕΣ κινείται, όπως η έκδοση στο οριζόντιο επίπεδο των σχέσεων μεταξύ εθνικών κρατών και όχι στο κάθετο σχήμα: εθνικό κράτος – Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.

Από την σχηματισθείσα ως σήμερα νομολογία των ανώτατων συνταγματικών δικαστηρίων των κρατών μελών (π.χ. Πολωνικό Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση 27.4.2005, Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση 18.7.2005) προκύπτει ότι οι δύο μηχανισμοί, της έκδοσης και της παράδοσης στο ΕΕΣ έρχονται να εξισωθούν. Ασφαλώς όμως εδώ υπάρχει και ο αντίλογος, κατά τον οποίο το ΕΕΣ δεν συνιστά έκδοση, δεδομένου ότι εγκαταλείπει πλήρως τη φιλοσοφία και τις βασικές γραμμές του δικαίου της έκδοσης, για αυτό το λόγο και η απόφαση-πλαίσιο δεν αναφέρεται σε έκδοση αλλά σε παράδοση. Η μέση άποψη είναι ότι το ΕΕΣ αποτελεί μία μικτή μορφή συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης: από τη μία πλευρά αποβλέπει στην εγκατάλειψη παραδοσιακών αρχών της έκδοσης, κατά τρόπο που προσομοιάζει την «παράδοση» σε διεθνή ποινικά δικαστήρια, από την άλλη όμως, διατηρεί στοιχεία χαρακτηριστικά ενός διακρατικού επιπέδου συνεργασίας.

Σε οποιαδήποτε περίπτωση, πάντως, είναι γεγονός ότι το ΕΕΣ απετέλεσε μια ριζοσπαστική αλλαγή στο ζήτημα μεταφοράς των καταζητούμενων προσώπων από το

ένα κράτος- μέλος στο άλλο. Και ήδη η νέα ονομασία χαρακτηρίζει την αλλαγή: η διαδικασία δεν χαρακτηρίζεται πλέον ως έκδοση αλλά ως παράδοση, διερχόμενη όχι τώρα πια από μια δικαστική και μια διοικητική- κυβερνητική φάση, αλλά μόνο αφορά μόνο σε μια δικαστική διαδικασία εξέτασης των νομίμων προϋποθέσεων εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Η αρχή της ειδικότητας⁴⁵

Η ανωτέρω αρχή (rule of specialty) είναι θεμελιώδης για το δίκαιο της έκδοσης και κατοχυρώνεται νομοθετικά στο άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και στο άρθρο 44 ΚΠΔ⁴⁶. Περιεχόμενο της αρχής είναι ότι το εκζητούν κράτος μπορεί να διώξει ή να καταδικάσει τον εκδοθέντα σε αυτό ειδικά μόνο για συγκεκριμένες πράξεις, για τις οποίες ζητήθηκε και έλαβε χώρα η έκδοση και όχι για άλλες, προγενέστερες αυτής. Στην απόφαση- πλαίσιο της 13.6.2002 υιοθετήθηκε η ανωτέρω αρχή στο άρθρο 27 § 2 αυτής.

Η αρχή του διττού αξιοποίνου

Ο κανόνας που θέτει η απόφαση- πλαίσιο σχετικά με το διττό αξιόποινο βρίσκεται στο άρθρο 4 § 1. Η απαίτηση του διττού αξιοποίνου, ως προϋπόθεση για την παράδοση επαφίεται υπό τη μορφή δυνητικού λόγου άρνησης εκτέλεσης, στην κρίση του εκάστοτε κράτους- μέλους το οποίο πλην των εξαιρέσεων του καταλόγου, που θα αναφέρουμε κατωτέρω, μπορεί να αποφασίσει κατά τη διακριτική του ευχέρεια, αν θα προσκολληθεί στην αρχή του διττού αξιοποίνου ως κατάλοιπο αμοιβαιότητας, ή θα ακολουθήσει μια πιο προοδευτική οδό και θα απεμπολήσει την αρχή. Η απόφαση- πλαίσιο δεν υποχρεώνει τα κράτη- μέλη να αποφασίσουν άπαξ δια παντός για την απαίτηση εξέτασης της αρχής του διττού αξιοποίνου, αλλά τους δίνει το δικαίωμα να αποφασίζουν ad hoc. Εντύπωση προκαλεί το δεύτερο εδάφιο της ρύθμισης, κατά το οποίο δεν επιτρέπεται στο κράτος μέλος εκτέλεσης, να αρνηθεί την

⁴⁵ Για τις «αρχές» που εφαρμόζονται στο δίκαιο της έκδοσης και την τύχη τους στο εγχείρημα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, βλ. αναλυτικά, Διονύσιος Δ. Μουζάκης, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, Εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2009, σελ. 243 επ.

⁴⁶ Βλ. Χρίστο Μυλωνόπουλο, *Η αρχή της ειδικότητας στην έκδοση*, ΠοινΧρ ΜΓ' (1993), σελ. 117-125

εκτέλεση του ΕΕΣ για το λόγο ότι στο δικό του δίκαιο δεν υπάρχει τέτοιο είδος φόρου, ή τέτοιου είδους ρύθμιση περί φόρου, τελών, τελωνείων και συναλλάγματος, στην περίπτωση αντίστοιχου κατηγορητηρίου αδικημάτων που τα αφορούν.

Η εκτέλεση του ΕΕΣ επιτρέπεται χωρίς έλεγχο του διττού αξιοποίνου για μια σειρά εγκλημάτων όπως αυτά ορίζονται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης⁴⁷. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 § 1 της απόφασης- πλαίσιο περιλαμβάνεται κατάλογος 32 εγκλημάτων επί των οποίων χωρεί η κάμψη, εφόσον όμως αυτά τιμωρούνται από το δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης του ΕΕΣ με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών. Προκειμένου να καμφθεί δηλαδή, η αρχή του διττού αξιοποίνου, απαιτείται σωρευτικά το έγκλημα να ανήκει στον κατάλογο και να απειλείται στην νομοθεσία του κράτους έκδοσης με το κατώτατο προβλεπόμενο όριο των τριών ετών. Αξίζει δεν να σημειωθεί ότι κατ' άρθρο 2 § 3 της απόφασης-πλαίσιο ο κατάλογος των εγκλημάτων μπορεί να εμπλουτισθεί ανά πάσα στιγμή με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου.

Η αρχή ne bis in idem

Η απόφαση- πλαίσιο περιλαμβάνει τέσσερις λόγους εκτέλεσης που άπτονται της αρχής ne bis in idem. Αρχικά επαναλαμβάνει το άρθρο 54 της Σύμβασης Εφαρμογής Συμφωνιών Σένγκεν⁴⁸ που κατοχυρώνει και την αρχή σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν, λοιπόν, προκύπτει, από το άρθρο ότι *«ο καταζητούμενος έχει δικαστεί τελεσιδίκως από το κράτος μέλος υπό τον όρο ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η καταδίκη έχει εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους- μέλους της καταδίκης»*, η δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ 2 της απόφασης- πλαίσιο, **υποχρεούται** να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ.

Επίσης κατ' άρθρον 4 παρ. 3 της απόφασης- πλαίσιο, αν οι δικαστικές αρχές αποφάσισαν *«είτε να μην ασκήσουν δίωξη για αξιόποινη πράξη που αποτελεί το αντικείμενο του ΕΕΣ, είτε να παύσουν τη δίωξη»*, η δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης **μπορεί** να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ. Η ρύθμιση αυτή μπορεί φαινομενικά να κατοχυρώνει μια δυνατότητα του κράτους της εκτέλεσης, η

⁴⁷ Αναλυτ. βλ. Ευάγγελο Βασιλακάκη, 9+1 σκέψεις για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως, ΠοινΔικ 2006, σελ. 204-209.

⁴⁸ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922\(02\):EL:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922(02):EL:HTML)

προσέγγιση όμως αυτή δεν θα λέγαμε ότι είναι η ορθότερη, δεδομένου ότι εφόσον συντρέχουν περιστάσεις για τις οποίες έχει αποφανθεί το ΔΕΚ περί της εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem*, δεν τίθεται ζήτημα δυνατότητας, αλλά υποχρέωσης προς συμμόρφωση με την ερμηνευθείσα διάταξη.

Πιο συγκεκριμένα, πολλά από τα ανακλύπτοντα προβλήματα αναφορικά με την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* έχουν αποτελέσει αντικείμενο σχετικών αποφάσεων του ΔΕΚ, βάσει της αρμοδιότητάς του να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις επί του κύρους και της ερμηνείας των νομικών εργαλείων που χρησιμοποιούνταν στο πλαίσιο του άλλοτε τρίτου πυλώνα⁴⁹. Η απόφαση του ΔΕΚ της 11.2.2003 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις⁵⁰ *H. Gözütok και K. Brügge* ήταν η πρώτη απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο για τα ζητήματα του τρίτου πυλώνα και αποτελεί ορόσημο ως προς την ερμηνευτική κατεύθυνση που υιοθέτησε το ΔΕΚ προσεγγίζοντας το πεδίο εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem*, όπως αυτή διακηρύσσεται στο άρθρο 54 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν⁵¹.

Το ΔΕΚ συνέδεσε την αρχή *ne bis in idem*, όχι πλέον με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της παγίωσης της κοινωνικής ειρήνης, αλλά με το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των Ευρωπαίων πολιτών, τονίζοντας ότι σκοπός του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ «είναι να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να ασκείται κατά ενός προσώπου, το οποίο ακριβώς κάνει χρήση του δικαιώματός του για ελεύθερη κυκλοφορία, ποινική δίωξη για τα ίδια περιστατικά στο έδαφος περισσότερων του ενός κρατών μελών»⁵². Αξιοσημείωτο είναι ότι, το Δικαστήριο, ευρισκόμενο αντιμέτωπο με την έννοια του όρου «καταδικάστηκε αμετάκλητα» του άρθρου 54 της Σύμβασης Σένγκεν, υιοθέτησε μία ευρεία και φιλική προς τον κατηγορούμενο ερμηνεία της εν λόγω διάταξης, προσδίδοντας αποφασιστική σημασία στα αποτελέσματα μίας απόφασης στο πλαίσιο του εθνικού νομικού συστήματος και όχι τόσο στο χαρακτήρα και τη φύση του αποφασιστικού οργάνου, αν δηλαδή πρόκειται για δικαστήριο ή εισαγγελική αρχή. Έτσι, έκρινε ότι αρκεί το γεγονός ότι «η ποινική δίωξη παύει κατόπιν απόφασεως μίας δημόσιας αρχής που μετέχει στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης εντός της οικείας

⁴⁹ νυν άρθρο 267 Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁵⁰ Υπόθ. C-187/01 και C-385/01, Ποινική Δίκη κατά *H. Gözütok και K. Brügge*, ΠοινΔικ 2003, σελ. 277 επ., με παρατηρήσεις Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0187:EL:PDF>

⁵¹ Άρθρο 54 ΣΕΣΣ: «Όποιος καταδικάστηκε αμετάκλητα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να διωχθεί από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρον όμως ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλομένου μέρους που επέβαλε την καταδίκη.»

⁵² Σκέψη αριθμ. 38 απόφασης

εθνικής έννομης τάξης»⁵³ και ότι, επομένως, στερείται σημασίας το ότι στη διαδικασία αυτή δεν παρεμβαίνει δικαστήριο και ότι η απόφαση που λαμβάνεται δεν έχει τη μορφή δικαστικής απόφασης. Για τη θεμελίωση της σκέψης του το ΔΕΚ κατέφυγε στην επίκληση αφενός μεν ενός επιχειρήματος βασισμένου στις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, αφετέρου στην ανάγκη διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem*.

Επίσης, λίγα χρόνια αργότερα, σύμφωνα με την απόφαση του ΔΕΚ της 11.12.2008 στην υπόθεση⁵⁴ *Klaus Bourquain*, η ποινή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί εφόσον «κατά το χρονικό σημείο κινήσεως της δεύτερης ποινικής διαδικασίας κατά του ίδιου προσώπου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, τα οποία οδήγησαν στην καταδίκη του στο πρώτο συμβαλλόμενο κράτος, δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί, σύμφωνα με τους νόμους του πρώτου συμβαλλόμενου κράτους, η ποινή που του επιβλήθηκε στο κράτος αυτό»⁵⁵, κάτι δηλαδή που συμβαίνει σε περιπτώσεις παραγραφής, χάρις ή και αμνηστία. Το Σεπτέμβριο του 2009, χαρακτηριστικά, δύο Ευρωπαϊκά Εντάλματα Σύλληψης στην υπόθεση Χριστοφοράκου ανεστάλησαν καθώς και οι δύο αντίστοιχες δικαστικές αποφάσεις του Εφετίου Μονάχου αναιρέθησαν από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Καλσρούης, λόγω της κατά το γερμανικό δίκαιο παραγραφής των αξιόποινων πράξεων του κατηγορητηρίου.

Η αρχή της αμοιβαιότητας

Η αρχή της αμοιβαιότητας αποτελεί συνέπεια της νομικής ισότητας μεταξύ των κρατών- μελών και συγκαταλέγεται στις κλασικές αρχές του δικαίου της δικαστικής συνδρομής. Η απόφαση πλαίσιο για το ΕΕΣ δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη για την αμοιβαιότητα. Εντούτοις κατά μία άποψη αυτή υπολαμβάνεται μέσω της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Ως απάντηση στην απόφαση του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 18.7.2005 με την οποία ακυρώθηκε ως αντισυνταγματικός ο νόμος για το ΕΕΣ, το ποινικό δικαστικό σώμα της Ισπανίας με αποφάσεις του, κατ' εφαρμογή της αρχής της αμοιβαιότητας, αποφάσισε την ακύρωση όλων των ΕΕΣ που

⁵³ Σκέψη αριθμ. 28 απόφασης

⁵⁴ C-297/97, Ποινική διαδικασία κατά *Klaus Bourquain*.

⁵⁵ Σκέψη αριθμ. 48

προέρχονταν από τη Γερμανία. Αντίστοιχη δε ήταν και η αντίδραση δικαστικών αρχών της Ουγγαρίας και της Πολωνίας. Με το εν λόγω ζήτημα βρέθηκε αντιμέτωπος και ο Άρειος Πάγος (Βλ. ΑΠ 2483/2005), ο οποίος σε υπόθεση που αφορούσε ΕΕΣ των γερμανικών δικαστικών αρχών σε βάρος ημεδαπών, αποφάσισε τη μη εκτέλεση των εν λόγω ΕΕΣ, αφενός μεν κατ' εφαρμογή της μεταβατικής διάταξης του άρθρου 39 παρ. 1β ν.3251/2004, αφετέρου δε με την επίκληση της αρχής της αμοιβαιότητας: «σε αντίθετη περίπτωση η μεν Ελλάδα θα εξέδιδε στη Γερμανία υπηκόους της με βάση ΕΕΣ της Γερμανίας που δεν θα μπορούσε αυτό να εκτελεσθεί στη Γερμανία, ενώ η Γερμανία δεν θα εξέδιδε παντάπασι την Ελλάδα Γερμανούς υπηκόους της με βάση ΕΕΣ, για να δικαστούν για την ίδια ενδεχομένως αξιόποινη πράξη..».

Η απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών

Η απόφαση – πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης σηματοδοτεί την υπέρβαση του κωλύματος της απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, η ιθαγένεια του καταζητούμενου προσώπου δεν αποτελεί λόγο ούτε υποχρεωτικής (άρθρ. 3) ούτε προαιρετικής (άρθρ. 4) μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, είναι δε αυτονόητο ότι στην έννοια του «προσώπου που καταζητείται», όπως αυτός διαλαμβάνεται στο άρθρο 1 παρ. 1 της απόφασης – πλαίσιο συμπεριλαμβάνονται και υπήκοοι του κράτους εκτέλεσης του εντάλματος⁵⁶. Εντούτοις, προς μετριασμό των αρνητικών συνεπειών που η παράδοση ημεδαπού ενδέχεται να έχει, προβλέπεται στην απόφαση – πλαίσιο αφενός μεν ως προαιρετικός λόγος μη εκτέλεσης του εντάλματος η δυνατότητα του κράτους εκτέλεσης, εφόσον το ΕΕΣ έχει εκδοθεί προς το σκοπό εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας, να αναλάβει την εκτέλεση της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας, σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο, όταν ο καταζητούμενος είναι υπήκοός του ή διαμένει ή κατοικεί σε αυτό (άρθρο 4 παρ. 6), αφετέρου δε η δυνατότητα, όταν το ΕΕΣ έχει εκδοθεί προς το σκοπό δίωξης, το κράτος εκτέλεσης του εντάλματος να εξαρτήσει την παράδοση του καταζητούμενου προσώπου, ημεδαπού ή κατοίκου του,

⁵⁶ Βλ. Βουρλιώτης Χ., *Ο θεσμός της εκδόσεως κατά το ελληνικό δίκαιο. Αίτηση εκδόσεως και εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης*. Ποινchr ΝΖ' (2007), σελ. 198. Βλ. επίσης και την Πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου «για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών», COM (2001) 522 τελικό, Βρυξέλλες, 25.9.2001, σελ. 6: «Η εξαίρεση υπέρ των ημεδαπών δεν θα πρέπει να έχει πλέον λόγο ύπαρξης. Το πλέον κρίσιμο κριτήριο δεν είναι η ιθαγένεια, αλλά ο τόπος κατοικίας του προσώπου...» <http://www.statewatch.org/news/2001/sep/eurarrest2.pdf>

από την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος θα διαμεταχθεί σε αυτό προς έκτιση της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας που θα του απαγγελθεί (άρθρ. 5 παρ. 3). Η απαίτηση της διαμεταγωγής του καταζητούμενου προσώπου στην ημεδαπή για να εκτίσει εκεί την επιβληθείσα σε αυτόν ποινή αποσκοπεί στην ανάγκη κοινωνικής επανένταξής του, η οποία είναι λογικό να είναι ευκολότερη στο κράτος που ο ενδιαφερόμενος έχει τους κοινωνικούς του δεσμούς⁵⁷.

Η απαγόρευση σε στρατιωτικά, φορολογικά και πολιτικά εγκλήματα

Οι λόγοι άρνησης της έκδοσης κατηγοριοποιούνται παραδοσιακά α) σε λόγους που αναφέρονται σε ιδιαιτερότητες της ποινικής διαδικασίας στο εκζητούν κράτος ή στην απειλούμενη ή επιβληθείσα στο κράτος αυτό ποινή (π.χ. αίτηση έκδοσης βάσει ερήμην καταδικαστικής απόφασης στο εκζητούν κράτος ή προστασία από την επιβολή ή την εκτέλεση θανατικής ποινής, β) σε αυτούς που αφορούν ιδιαίτερες περιστάσεις στο πρόσωπο του δράστη (π.χ. απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών) και γ) σε όσους βασίζονται στη φύση του εγκλήματος για το οποίο ζητείται η έκδοση. Στην τρίτη κατηγορία εντάσσεται η παραδοσιακή απαγόρευση έκδοσης για στρατιωτικά, φορολογικά και πολιτικά εγκλήματα. Οι εν λόγω απαγορεύσεις αποσκοπούν κυρίως στη διασφάλιση κρατικών συμφερόντων. Συναφής, χωρίς όμως να ταυτίζεται με την απαγόρευση έκδοσης για πολιτικά εγκλήματα είναι η απαγόρευση έκδοσης όταν αυτή ζητείται για λόγους πολιτικούς (ανεξαρτήτως της φύσης του εγκλήματος).

1)απαγόρευση έκδοσης για στρατιωτικά εγκλήματα:

Συνιστά μία από τις παλαιότερες εξαιρέσεις στο δίκαιο της έκδοσης, η οποία κατοχυρώνεται σε όλες σχεδόν τις συμβάσεις έκδοσης και τους εθνικούς νόμους περί εκδόσεως. Έτσι, το άρθρο 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως (1957)⁵⁸ εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της την έκδοση ατόμων «δια στρατιωτικές παραβάσεις», ομοίως δε το άρθρο 438 στ.γ' του ΚΠΔ ορίζει ότι «απαγορεύεται η έκδοση, μεταξύ

⁵⁷ Πρβλ. Δ. Μουζάκη, *Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης*, 2009, σελ. 332 επ.

⁵⁸ Μέσω Ν. 4165/1961

άλλων, όταν πρόκειται για στρατιωτικά εγκλήματα»⁵⁹. Ο δικαιο- πολιτικός λόγος της εν λόγω απαγόρευσης έγκειται στο γεγονός ότι δεν είναι προς το συμφέρον του κράτους να παρέχει συνδρομή σε ένα άλλο κράτος για την εφαρμογή των στρατιωτικών του νόμων. Στο επιχείρημα αυτό προστίθεται ότι το στρατιωτικό έγκλημα, στα χέρια του κράτους τρέπεται σε πολιτικό έγκλημα και επομένως, κατά γενική αρχή του διεθνούς δικαίου, τα κράτη δεν πρέπει να αναμιγνύονται στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών (αρχή της μη επέμβασης)⁶⁰. Δεδομένου ότι η εν λόγω εξαίρεση του δικαίου της έκδοσης δεν αποσκοπεί στη διασφάλιση των συμφερόντων του εκζητουμένου προσώπου, θεωρείτο χωρίς προβλήματα για τη νομική του θέση μία ενδεχόμενη κατάργησή της. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μία τέτοια εξαίρεση είναι αδικαιολόγητη, δεδομένης της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη (Συνθήκη ΕΕ), αλλά και του δικαιολογημένου συμφέροντος των κρατών μελών για εξομοίωση του στρατιωτικού εγκλήματος με το κοινό ποινικό έγκλημα στον τομέα της δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις στο πλαίσιο της Ένωσης. Και πράγματι, η απόφαση –πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης προχωρεί στην κατάργηση του εν λόγω κωλύματος της έκδοσης, δεδομένου ότι η φύση του εγκλήματος ως στρατιωτικού δεν αποτελεί λόγο άρνησης εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης⁶¹.

2) Η απαγόρευση έκδοσης για φορολογικά εγκλήματα:

δικαιολογείται αφενός με τη σκέψη ότι αφορά τα οικονομικά συμφέροντα του κράτους και την αξιολόγηση του φορολογικού του συστήματος, ζητήματα ως προς τα οποία το εκζητούμενο κράτος δεν έχει κανένα συμφέρον και αφετέρου με αναφορά στις δυσχέρειες της διαπίστωσης της συνδρομής του όρου του διττού αξιοποίνου, λόγω της μεγάλης ποικιλίας των φορολογικών συστημάτων των κρατών. Ενώ η έκδοση για φορολογικά εγκλήματα απαγορευόταν παραδοσιακά, ήδη πολύ πριν από την υιοθέτηση της απόφασης- πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, παρατηρείτο μία αντίστροφη τάση, προς την κατεύθυνση της άρσης του εμποδίου

⁵⁹ Για την έννοια του στρατιωτικού εγκλήματος προβλέπει ο Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας, βλ αναλυτικά Αργύρη Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, 2007, σελ. 846.

⁶⁰ Πρβλ. Χρίστο Μυλωνόπουλο, *Διεθνές Ποινικό Δίκαιο: Τα τοπικά όρια των ποινικών νόμων*, β' έκδ., 1993, σελ. 103

⁶¹ Πρβλ. Δ. Μουζάκη, *Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης*, ό.π., σελ. 344 επ.

αυτού. Έτσι, ενώ το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως (1957) επιτρέπει την έκδοση για φορολογικές παραβάσεις μόνο εφόσον αυτό συμφωνείται ειδικά μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών⁶², με το Δεύτερο Πρόσθετο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως (1978), τα άρθρα 50 παρ. 1 και 63 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν⁶³ και το άρθρο 6 της Σύμβασης για την έκδοση μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1996)⁶⁴ το εν λόγω κώλυμα σε μεγάλο βαθμό ξεπεράστηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τουλάχιστον αναφορικά με το φόρο κατανάλωσης, τον ΦΠΑ και τους τελωνειακούς δασμούς. Η αντίστροφη αυτή τάση δικαιολογείται με αναφορά στην αυξημένη διεθνώς ροή κεφαλαίου στις ημέρες μας και στη βελτιωμένη οικονομική συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών (ιδίως στο πλαίσιο της ΕΕ).

Σ' αυτά τα πλαίσια, το άρθρο 4 §. 1 της απόφασης – πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης προβαίνει σε περιορισμό της εξέτασης του διττού αξιοποίνου αναφορικά με τα φορολογικά εγκλήματα, ορίζοντας ότι προκειμένου περί φόρων, τελών, τελωνείων, συναλλάγματος, η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης δεν μπορεί να λάβει χώρα, λόγω του ότι η νομοθεσία του κράτους εκτέλεσης δεν επιβάλλει ιδίου τύπου φόρους ή τέλη ή δεν προβλέπει ιδίου τύπου ρύθμιση περί φόρων, τελών ή συναλλάγματος με εκείνου του κράτους μέλους έκδοσης του εντάλματος.

3) Η απαγόρευση έκδοσης για πολιτικά εγκλήματα⁶⁵:

αποτελεί κατάκτηση του φιλελεύθερου πνεύματος που διέτρεχε τον 19^ο αιώνα⁶⁶. Το άρθρο 3 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως (1957) προβλέπει ότι δεν χωρεί

⁶² Το άρθρο 438 στ.γ' του ΚΠΔ απαγορεύει την έκδοση μεταξύ άλλων αν πρόκειται για φορολογικό έγκλημα

⁶³ Ν. 2514/197

⁶⁴ Ν. 2718/1999

⁶⁵ Για την έννοια του πολιτικού εγκλήματος, κρατούσα στην ελληνική νομολογία είναι η λεγόμενη «αντικειμενική θεωρία», αλλά και η «μικτή θεωρία», σύμφωνα με την οποία πολιτικό έγκλημα είναι εκείνο που απευθύνεται αμέσως κατά της Πολιτείας και τείνει στην ανατροπή ή αλλοίωση της καθεστηκυίας τάξης που υπάρχει σύμφωνα με το πολίτευμα (ΑΠ 890/1976, ΠοινΧρ 1977.317 επ.). Βλ. σχετικά Παπαγεωργίου-Γονατά Σ., Η απαγόρευση της έκδοσης για πολιτικούς λόγους, σε «Ποινικό Δίκαιο – Ελευθερία-Κράτος Δικαίου», Τιμ.Τόμ. Γ.-Α. Μαγκάκη, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1999, σελ. 775 επ., Δημοσθένη Χρυσικό, Η έκδοση ως θεσμός του Ποινικού Δικαίου (ανάλυση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου), σειρά Μελέτες Ποινικά Χρονικά 7, Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2003, 57 επ.

⁶⁶ Πιο αναλυτ. βλ. Ευάγγελο Βασιλακάκη, 9+1 σκέψεις για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΔικ 2006, σελ. 204-209.

έκδοση αν η αξιόποινη πράξη θεωρείται από το άλλο μέρος ως πολιτική ή ως πράξη συναφής με πολιτική (ομοίως και το άρθρο 438 στ. γ' ΚΠΔ). Εντούτοις, ο κανόνας αυτός έχει υποστεί πολλές αποκλίσεις, ιδίως λόγω της «αποπολιτικοποίησης» ορισμένων πράξεων. Η απόφαση-πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, δεν προβλέπει διάταξη που να απαγορεύει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης για πολιτικά εγκλήματα. Εντούτοις, η αριθμ. 12 σκέψη του προοιμίου σε συνδυασμό με το άρθρο 1 § 3 της απόφασης- πλαίσιο μπορεί να θεμελιώσει έναν αντίστοιχο λόγο άρνησης εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.

Η εφαρμογή της απόφασης- πλαίσιο στην Ελλάδα με το Ν. 3251/2004, συμπεράσματα για το εγχείρημα

Η μεταφορά της απόφασης- πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ έγινε στη χώρα μας με την έκδοση του Ν. 3251/2004 (ΦΕΚ Α127) που τέθηκε σε ισχύ στις 9.7.2004. Με το νόμο αυτό ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη όχι μόνο η απόφαση – πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης , καθώς και η απόφαση- πλαίσιο 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13.6.2002 «για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας»⁶⁷. Για το λόγο αυτό ο Ν. 3251/2004 αποτελείται από δύο μέρη το γεγονός που επικρίθηκε⁶⁸ τόσο νομοτεχνικά, όσο και από άποψη ουσίας, καθώς συνέτεινε στην ατυχή σύνδεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης με την τρομοκρατία και τη νομοθεσία για την αντιμετώπισή της⁶⁹. Κατά τον Ν 3251/2001 εξακολουθούν να ισχύουν διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις έκδοσης μεταξύ των κρατών-μελών, οι οποίες προβλέπουν την περαιτέρω απλούστευση και διευκόλυνση των διαδικασιών παράδοσης (προσαγωγής) των εκζητούμενων προσώπων, αφού η ίδια η απόφαση-πλαίσιο επιτρέπει στα κράτη μέλη την περαιτέρω εφαρμογή και σύναψη τέτοιων συμφωνιών, στο βαθμό που αυτές

⁶⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:164:0003:0007:EL:PDF>

⁶⁸ Βλ. Παναγιώτη Νικολούδη, *Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: πότε και πώς είναι δυνατή η «παράδοση» προσαγωγή ημεδαπού σύμφωνα με το Ν. 3251/2004*, ΠοινΧρ ΝΕ' (2005) σελ. 385-388

⁶⁹ Βλ. Έγγραφο 13416/2/08 με θέμα «Έκθεση αξιολόγησης για τον τέταρτο γύρο αμοιβαίων αξιολογήσεων – Η πρακτική εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και των συναφών διαδικασιών παράδοσης μεταξύ των κρατών –μελών», έκθεση για την Ελλάδα, Βρυξέλλες 3.12.2008, σελ.31 επ., όπου σημειώνεται, μεταξύ άλλων, ότι ο ελληνικός νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αποτελεί σε μεγάλο βαθμό αντιγραφή της απόφασης-πλαίσιο, προτείνεται δε μακροπρόθεσμα η αναδιατύπωσή του.

συμβάλλουν στην εμβάθυνση ή διεύρυνση των στόχων της απόφασης- πλαίσιο (άρθρο 31 § 2 απόφασης- πλαίσιο). Επίσης, συμπληρωματικά εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 436 επ. ΚΠΔ για την έκδοση, ως προς τα σημεία που δεν προβλέπει ο Ν. 3251/2004, ο οποίος ως *lex specialis* κατά τα λοιπά υπερισχύει. Γενικά, πάντως, έτυχε θετικής αντιμετώπισης ως «νομοθέτημα εύχρηστο» που παρουσιάζει ικανοποιητική σαφήνεια⁷⁰.

Η εισαγωγή του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης διευκόλυνε και επιτάχυνε τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο χρόνος που μεσολαβεί κατά μέσο όρο μεταξύ της αίτησης και της έκδοσης που παλαιότερα ήταν εννέα μήνες, ήδη για την εκτέλεση ενός Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης έχουν περιοριστεί στους δύο μήνες. Αναφέρεται ότι κατά το έτος 2005 παραδόθηκαν εντός της Ένωσης τουλάχιστον 1500 πρόσωπα- καταζητούμενοι.

Όσον αφορά τώρα την ενσωμάτωση της απόφασης- πλαίσιο στην ελληνική έννομη τάξη, από μια πρόχειρη έρευνα του Υπουργείου Δικαιοσύνης στα Εφετεία της χώρας, προκύπτει ότι από τα 32 ΕΕΣ που είχαν εκδοθεί το Μάρτιο του 2006 στα 11 από τα Εφετεία της χώρας, στις 23 περιπτώσεις τα καταζητούμενα πρόσωπα παραδόθηκαν άμεσα, γεγονός που αναμφίβολα καταδεικνύει την επιτυχία του εγχειρήματος αμέσως λίγο μετά την θέση του μηχανισμού σε λειτουργία. Γεγονός είναι πάντως ότι ο Έλληνας νομοθέτης εκμεταλλεύτηκε όλες τις δυνατότητες της απόφασης πλαίσιο προς το σκοπό της ελαχιστοποίησης της παράδοσης ημεδαπών. Οι ημεδαποί μόνο κατ' εξαίρεση παραδίδονται ενώ σε κάθε περίπτωση η στερητική της ελευθερίας ποινή που επιβάλλεται σε ημεδαπό εκτίεται στην Ελλάδα χωρίς ασφαλώς να υπάρχουν συνταγματικά προς την παράδοση ημεδαπών προσκόμματα, όπως επανειλημμένα έχει κριθεί και από αποφάσεις του Αρείου Πάγου.

⁷⁰ Βλ. Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, *Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παράδοση»*, ΠοινΔικ 2004, σελ. 1294 -1310, *ίδια*, *Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την τρομοκρατία και οι δηλώσεις πίστης στο Σύνταγμα*, ΠοινΔικ 2004, σελ.836-839, Διονύσιο Μουζάκη, *Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης*, ό.π., σελ. 454

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις και ανθρώπινα δικαιώματα: ζητήματα προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων

Είναι γεγονός ότι στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο οι αρχές της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου αλλά και της προάσπισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων θεωρούνται εμπεδωμένες. Οι έννομες τάξεις των επιμέρους κρατών στον τομέα της ποινικής καταστολής και του ποινικού δικαίου εν γένει, «διαπνέονται από τις «ίδιες θεμελιώδεις αρχές του ευρωπαϊκού πολιτισμού, από την ανθρωπιστική και φιλελεύθερη ιδεολογία του Διαφωτισμού»⁷¹. Στο χώρο αυτό τα δικαιώματα του ανθρώπου ως πολιτικός λόγος και δεσμευτική νομική πράξη επιβλήθηκαν κατά τον Στ. Περράκη ως «θεμέλιο μιας αναδύμενης ευρωπαϊκής δημόσιας τάξης»⁷².

Μέσα σ' αυτά τα ευρωπαϊκά πλαίσια η κατοχύρωση των δικαιωμάτων ακολουθεί ένα σύστημα δυαδικό: μια πρώτη μορφή προστασίας αναπτύσσεται σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης μέσω της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και του δικαιοδοτικού της οργάνου (ΕΔΔΑ) σε όσα κράτη την έχουν κυρώσει. Από την άλλη μεριά η προστασία σε Ενωσιακό επίπεδο, μέσω της γενικής διακήρυξης του άρθρου 6 της ΣυνθΕΕ, της ενσωμάτωσης του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αλλά και μέσω της εμπιστοσύνης στα εθνικά δικαιοδικά συστήματα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των κρατών- μελών θέτει το ερώτημα: αν η εξουσία που έχει παραχωρηθεί στα ενωσιακά όργανα για την προώθηση της στενότερης δικαστικής συνεργασίας εκθέτει τα ανθρώπινα δικαιώματα σε κίνδυνο και βέβαια, αν η προστασία τους είναι επαρκής από πιθανές προσβολές ή είναι απαραίτητη μια αποτελεσματικότερη κατοχύρωσή τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁷¹ Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά και ο Ι. Μανωλεδάκης, *Προβληματισμοί για τη συγκρότηση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού ποινικού δικαστικού χώρου*, Υπερ 1999, σελ. 1091-1101.

⁷² Στέλιος Περράκης, *Δικαιώματα του Ανθρώπου και ευρωπαϊκή δημόσια τάξη. Σκέψεις πάνω στις διαστάσεις μιας αναδύμενης νομικής διαδρομής ανάμεσα στην πραγματικότητα και την ουτοπία*, ΕΕΕυρΔ 2001, Ειδικό τεύχος αφιερώματος στη μνήμη του Κρατερού Ιωάννου, σελ. 383-415.

Ενδεχομένως θιγόμενο πρόσωπο της δικαστικής συνεργασίας και τα δικαιώματά του

Η δικαστική συνεργασία με τη μορφή δικαστικής αρωγής καθώς και του συντονισμού της δίωξης αρχίζει από τη στιγμή που προκύψουν υπόνοιες τέλεσης ορισμένης αξιόποινης πράξης. Τα πρόσωπα σε βάρος των οποίων –ως υπόπτων- διενεργείται οποιαδήποτε πράξη δικαστικής ή και ανακριτικής αρχής με αυτό το σημείο εκκίνησης, μπορούν να υπαχθούν σ' αυτό που εδώ ονομάζουμε ως υποκείμενο της δικαστικής συνεργασίας και υποκείμενο προστασίας. Επομένως, υποκείμενο είναι ο ύποπτος εις βάρος του οποίου υπάρχουν υπόνοιες και ο κατηγορούμενος για τέλεση υπό διερεύνηση αξιόποινης πράξης. Επίσης, στην ίδια κατηγορία μπορεί να ενταχθεί το υποκείμενο ενός ΕΕΣ, δηλαδή ο καταδικασθείς του οποίου ζητείται η έκδοση- παράδοση ή και άλλα πρόσωπα που εμπλέκονται σε μικρότερο βαθμό. Μερικά απ' αυτά είναι π.χ. κατά την ανταλλαγή των πληροφοριών σχετικά με ορισμένη υπόθεση μεταξύ δύο δικαστικών αρχών κρατών- μελών, τα τρίτα πρόσωπα με τα οποία πιθανώς ο κατηγορούμενος έχει συνδιαλλαγεί, πληροφορίες που σίγουρα θα προκύψουν όταν διαβιβαστεί και ανοιχτεί ένας αναλυτικός κατάλογος τηλεφωνημάτων.

Ακόμη το θύμα της αξιόποινης πράξης που ερευνάται καθώς και οι μάρτυρες είναι πρόσωπα που ενδεχομένως να εκτεθούν σε κίνδυνο από την δράση των οργάνων της Ένωσης, πράγμα που συμβαίνει χαρακτηριστικά στην περίπτωση έκδοσης απόφασης- πλαίσιο που θα αναγνωρίζει υπέρμετρα δικαιώματα στον κατηγορούμενο παραγκωνίζοντας τα δικαιώματα και την ανάγκη προστασίας του θύματος αλλά και των μαρτύρων. Αντίστοιχη είναι εδώ και η προβληματική της περίπτωσης που παραβιάζεται το δικαίωμα του μάρτυρα στην «μη αυτοενοχοποίηση», η δε κατάθεσή του διαβάζεται από δικαστική αρχή άλλου κράτους- μέλους αργότερα ως αποδεικτικό στοιχείο που δόθηκε στα πλαίσια της δικαστικής συνδρομής⁷³.

Τα δικαιώματα, τώρα που τίθενται σε κίνδυνο κατά τη δικαστική συνεργασία μπορεί να είναι ουσιαστικά και δικονομικά⁷⁴. Η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, το

⁷³ Για το ζήτημα βλ. αναλυτικά μεταξύ άλλων: Π. Φουντεδάκη, Ο. Τσόλκα, Α. Χάνος (επιμέλεια), Ελευθερίες, Δικαιώματα και Ασφάλεια στη ΕΕ, εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2010.

⁷⁴ Για την ανάλυση των άρθρων 5 ΕΣΔΑ και τη σχέση του με το άρθρο 6 του Συντάγματος, βλ. σχετικά μεταξύ άλλων Όλγα Τσόλκα, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ένα «φιλόδοξο» μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠοινΧρ 2002, σελ. 103 επ.

δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, τα προσωπικά δεδομένα, το δικαίωμα υπεράσπισης, η αρχή της *in dubio pro reo* και της *nullum crimen nulla poena sine lege*, η αναλογικότητα αξιόποινων πράξεων και ποινών, η αρχή της *ne bis in idem* είναι ορισμένα μόνο από τα ζητήματα που τίθενται εδώ ως άξια προστασίας στο πρόσωπο κάποιου από τα προαναφερθέντα υποκείμενα της δικαστικής συνεργασίας. Πρόκειται δηλαδή για όλα τα δικαιώματα που ενδεχομένως προσβάλλονται από αποφάσεις ή και ανακριτικές και δικαστικές ενέργειες των δικαστικών και ανακριτικών αρχών ενός κράτους- μέλους κατά την διαδικασία δικαστικών συνεργασιών. Τα εν λόγω δικαιώματα εξάλλου ενδεχομένως θιγούν ήδη με την υιοθέτηση δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου εκ μέρους ενός κράτους- μέλους, εφόσον δημιουργηθούν υποχρεώσεις για το ίδιο κράτος- μέλος και εάν οι αποφάσεις των Οργάνων έχουν επίδραση στα εθνικά του δίκαιο.

Κατά την θέση της ίδιας της Επιτροπής λόγω του διακρατικού χαρακτήρα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις τα κύρια δικαιώματα που χρήζουν προστασίας είναι μεταξύ άλλων το δικαίωμα του προσώπου στην υπεράσπιση, η συνδρομή δικηγόρου το συντομότερο δυνατό, η μέριμνα για πρόσωπα με αδυναμία παρακολούθησης ή και κατανόησης της διαδικασίας, όπως κωφάλαλοι ή και ανήλικοι, η πρόσβαση σε δωρεάν διερμηνεία της προδικαστικής διαδικασίας αλλά και της διαδικασίας στο ακροατήριο καθώς και η πρόσβαση σε μεταφρασμένα διαδικαστικά και αποδεικτικά έγγραφα, η επικοινωνία του υποκειμένου- προσώπου με την οικογένειά του και τον εργοδότη του αλλά και με τις προξενικές αρχές στην περίπτωση της έκδοσής του. Τέλος, θα πρέπει να επιδοθεί στους υπόπτους έγγραφο δικαιωμάτων με σκοπό την γνωστοποίηση των δικαιωμάτων τους (των αναγνωρισμένων βέβαια από το κράτος της διαδικασίας), μεταφρασμένο στη γλώσσα τους.

Ζητήματα στη σχέση προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Το ζήτημα της έκδοσης των υπό κεφάλαιο 2 αναλυθέντων αποφάσεων-πλαισίου που προβλέπουν την έκδοση ενταλμάτων που αφορούν σε ποινικές

διαδικασίες με διακρατικά χαρακτηριστικά, όπως σημειώνει η Μ. Καϊάφα – Γκμπάντι⁷⁵, και απευθύνονται από ένα κράτος- μέλος σε ένα άλλο, αφορώσες στην διαβίβαση αποδεικτικού υλικού, πληροφοριών ή ακόμη και στην μεταφορά υπόπτων, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί απλά, ως τεχνικό- νομικό, καθώς ανακύπτουν συχνά σοβαρά δικαιολογικά θέματα ιδίως σε σχέση με την κατοχύρωση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Παραδείγματος χάριν, στην απόφαση- πλαίσιο του ΕΕΣ, όπως έχει σημειωθεί από την κριτική που της ασκήθηκε, η κατάργηση του διττού αξιολογίου καταλήγει να ευνοεί τον περισσότερο κατασταλτικό από τους δύο ισχύοντες νόμους των κρατών- μελών που εμπλέκονται. Μ' αυτόν τον τρόπο, όμως, «η δικαιολογικά επιβεβλημένη ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία, την δικαιοσύνη και την ασφάλεια αποβαίνει σε βάρος των δύο πρώτων⁷⁶. Για την διατάραξη ακριβώς αυτής της ισορροπίας προτάθηκε σχέδιο κατάρτισης απόφασης- πλαίσιο από την Επιτροπή, για «αναγνώριση ορισμένων ελάχιστων δικονομικών δικαιωμάτων και εγγυήσεων». Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, λοιπόν, μπορεί να λειτουργήσει θετικά μόνο στο βαθμό που η αναγνωριζόμενη απόφαση προστατεύει ταυτόχρονα και τα θεμελιώδη δικαιώματα του πολίτη, ενώ λειτουργεί αρνητικά όταν επεκτείνει απερίσκεπτα το αξιόπαινο. Το φαινόμενο αυτό της ιδιαιτερότητας της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων στις αποφάσεις πλαίσιο περί της εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης, παρατηρείται εύκολα και σε σχέση με την απόφαση- πλαίσιο για τα μέτρα επιτήρησης στην προδικασία, εφόσον η υποχρέωση εκτέλεσης μιας απόφασης προφυλάκισης που έχει επιβληθεί από τις δικαστικές αρχές του ενός κράτους- μέλους μπορεί πιθανότατα να μην είχε καν επιβληθεί από τη δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης, λόγω των διαφορετικών προϋποθέσεων που θα έπρεπε εκεί ο κατηγορούμενος να πληροί, όπως η κατοικία ή η εργασία του, και θα μπορούσαν να αξιολογηθούν διαφορετικά.

Κατά την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δημιουργείται αναμφίβολα ένα έλλειμμα στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, γεγονός που αναγνωρίστηκε και επίσημα από την ίδια την Επιτροπή μέσω της έκδοσης της

⁷⁵ Μ. Καϊάφα- Γκμπάντι, *Νεότερες εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην ΕΕ, και δικαιοκρατικά ελλείμματα* ο.π. σελ. 577-590

⁷⁶ Α. Weyembergh, *Approximation of criminal laws, the constitutional treaty and the Hague programme*, CMLR, 2005, σελ. 1567-1597, τεύχος 42.

Πράσινης Βίβλου⁷⁷ για την αναγνώριση «δικονομικών εγγυήσεων υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων στις ποινικές διαδικασίες σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση»⁷⁸. Πέραν αυτής προέβη σε πρότασή της προς το Συμβούλιο προς έκδοση νέας απόφασης- πλαίσιο σχετικά με «ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση»⁷⁹. Η Πρότασή της αφορά σε πέντε σημεία που συνδέονται με την προστασία των δικαιωμάτων και εν γένει της θέσης των υπόπτων και των κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες ντός του Ευρωπαϊκού Χώρου:

- την πρόσβαση σε δωρεάν διερμηνεία και μετάφραση
- την συνδρομή δικηγόρου πριν και κατά τη διάρκεια της δίκης.
- Την δέουσα μέριμνα για πρόσωπα που αδυνατούν να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία (π.χ. κωφάλαλοι, ανήλικοι κλπ.)
- Την εξασφάλιση του δικαιώματος επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές του κράτους- μέλους στην περίπτωση του ο ύποπτος ή κατηγορούμενος είναι αλλοδαπός
- Την επίδοση στους υπόπτους και κατηγορουμένους εγγράφου προκρίμενου να λάβουν γνώση των δικαιωμάτων τους.

Στην Πρότασή της, δηλαδή, επιχειρήθηκε να καθορισθούν ελάχιστοι κοινοί κανόνες για ορισμένα δικονομικά δικαιώματα οι οποίες θα αφορούν σε κάθε διαδικασία που θα λαμβάνει χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση *«με στόχο την εξακρίβωση της ενοχής της αθωότητας που είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης ή με σκοπό τη λήψη απόφασης μετά την παραδοχή της ενοχής από άτομο κατά του οποίου έχει απαγγελθεί κατηγορία για ποινικό αδίκημα»*⁸⁰.

Μετά την σχετικά αναλυτική αυτή απαρίθμηση κανόνων και δικαιωμάτων εκ μέρους της Επιτροπής το Συμβούλιο έρχεται να την περιορίσει και να αρκεστεί στην αναγνώριση μάλλον «γενικών κανόνων» και όχι στην αποτύπωση μιας πιο

⁷⁷ Βλ. αναλυτικά Δ. Ζημιανίτη, Πράσινο Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δικονομικές εγγυήσεις υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες σε ολόκληρη την ΕΕ, ΠοινΔικ 2003, σελ 443-444, τεύχος 6.

⁷⁸ COM 75, 19-2-2003, τελικό.

⁷⁹ COM 328, 3-5-2004, τελικό.

⁸⁰ Για μια συνοπτική παρουσίαση της πρότασης πρβλ. Γεώργιο Π. Νικολόπουλος, *Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, Το πρόγραμμα της Χάγης και η εφαρμογή του*, Εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2008, σελ. 274.

«λεπτομερούς περιγραφής» του τρόπου άσκησης των δικαιωμάτων σε κάθε κράτος-μέλος. Μ' αυτόν τον τρόπο δεν προβλέπεται κατά την άποψη του Συμβουλίου κάποιο «ανώτατο όριο» στην προστασία των δικαιωμάτων, αλλά αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών- μελών να αποφασίσουν το εύρος των δικαιωμάτων που θα κατοχυρώσουν στην νομοθεσία τους για τους υπόπτους ή κατηγορούμενους των ποινικών διαδικασιών. Εκείνο, ασφαλώς, που επιβάλλεται σίγουρα ως ελάχιστη υποχρέωση εκ μέρους των κρατών- μελών, είναι η πλήρης τήρηση των επιταγών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), και όσα δικαιώματα αυτή κατοχυρώνει, καθώς και η συμμόρφωση με του εθνικού δικαίου με και της εθνικής νομολογίας, με τη νομολογία του δικαιοδοτικού της οργάνου (ΕΔΔΑ).

Ο σεβασμός της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων στην ελληνική έννομη τάξη σε σχέση με τα δικονομικά μέτρα δέσμευσης περιουσίας

Το παράδειγμα εκτέλεσης σχετικών αλλοδαπών «ενταλμάτων- παραγγελιών» δέσμευσης περιουσίας στην χώρα μας ενόψει της διενέργειας ανακριτικής διερεύνησης λαμβάνουσας χώρα σε άλλο κράτος- μέλος της ΕΕ, αναδεικνύει τους αυξημένους κινδύνους και τις δυσμενείς, κατά την όψη της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, προοπτικές που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με μεγάλη προσοχή στο εν λόγω ιδιαίτερης φύσης κομμάτι του επερχόμενου κοινού «ευρωπαϊκού» ποινικού δικαίου. Παρά, λοιπόν, τον χαρακτηρισμό των επίμαχων ενταλμάτων ως «ευρωπαϊκών», θα λέγαμε ότι στην πραγματικότητα πρόκειται για «εθνικές» παραγγελίες άλλης έννομης τάξης και όχι για εντολές που προέρχονται από ένα όργανο της ΕΕ⁸¹. Μ' αυτό τον τρόπο καθίσταται σαφές, ότι τα όρια της υποχρέωση που έχουν οι ελληνικές αρχές να συμμορφωθούν και να προβούν άμεσα στις σχετικές δικονομικές δεσμεύσεις σε εκτέλεση της αντίστοιχης -πολλές φορές μάλιστα και προδικαστικής- εντολής , επιβάλλεται να εξετάζονται πάντα με ιδιαίτερη προσοχή

⁸¹ Κατά την άποψη του Δημήτρη Γ. Συμεωνίδη, όπως παρατίθεται στο βιβλίο του, *ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ*, Από τον ΚΠΔ στο σύγχρονο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, Εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2010.

αλλά και υπο το πρίσμα των εθνικών κανόνων που διέπουν την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, προκειμένου να υπάρχει αυτοσυγκρατημένη κατά περίπτωση αντιμετώπιση των σχετικών αιτημάτων και προκειμένου να επικρατήσει η σύμφωνη με το Σύνταγμα συσταλτική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων με την αποδεκτή όμως συμμόρφωση στο γεγονός ότι αυτές κατά τα άλλα προωθούν μια ανεπιφύλακτη παροχή δικαστικής συνδρομής σε κάθε είδους διωκτικές αρχές. Οι προοπτικές επομένως, που διανοίγονται ενόψει των ευρωπαϊκών κανονιστικών πρωτοβουλιών και η μελλοντική διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού νομοθετικού πλαισίου επιβολής μέτρων δικονομικής δέσμευσης περιουσίας και ιδιοκτησίας στην ποινική δίκη θέτουν πολλά ζητήματα εναρμόνισης με τις διατάξεις που κατοχυρώνουν την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων, όπως προβλέπεται από το εθνικό μας Σύνταγμα αλλά και από τις Διεθνείς Συμβάσεις που περιβάλλονται την κανονιστική ισχύ που προκρίνει το ίδιο το Σύνταγμα στο 28^ο άρθρο του⁸²⁸³. Στο δυσχερές αυτό αντικείμενο, η εισαγωγή στο εσωτερικό μας δίκαιο των επίμαχων δικονομικών μέτρων που αφορούν τη δέσμευση ιδιοκτησιακών και περιουσιακών στοιχείων στα πλαίσια ποινικών διαδικασιών είναι επιβεβλημένο να εξετάζεται με ιδιαίτερη προσοχή και πρωτίστως με βάση το εσωτερικό σύστημα κατοχύρωσης των ατομικών δικαιωμάτων, πολλώ δε μάλλον διότι τα προβλήματα που ήδη έχουν διαπιστωθεί ενδεχομένως να πολλαπλασιαστούν στο μέλλον, αν ο νομοθέτης δεν κατορθώσει να επιδείξει την κατάλληλη «ενδοτικότητα», αξιοποιώντας στο έπακρο τις δυνατότητες αποκλίσεων που νομικά επιτρέπονται. Άλλωστε, παρά τον λεπτομερειακό χαρακτήρα των Αποφάσεων –Πλαίσιο (που ανέκαθεν επιχειρούσε να προκαταλάβει το περιεχόμενο εθνικών ρυθμίσεων), ανοιχτή παρέμεινε για τον εθνικό νομοθέτη από νομική άποψη δυνατότητα κατάλληλης προσαρμογής τους στο εθνικό δίκαιο, δίνοντας την δέουσα έμφαση στον σεβασμό των ανυπέρβλητων ορίων που θέτει ο σκληρός πυρήνας των ατομικών δικαιωμάτων. Σε περίπτωση πάντως που ο έλληνας νομοθέτης επιχειρήσει να μετυσώσει άκριτα σε εθνικό δίκαιο αυτούσιες τις νέες ευρωπαϊκές διατάξεις που αφορούν τα προωθημένα μέτρα δικονομικής δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, χωρίς να μεριμνήσει για την ομαλή εναρμόνισή τους με τις επιταγές του ελληνικού συστήματος προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, το μεγάλο βάρος θα πρέπει να επιβαρυνθεί για ακόμη μια φορά η ελληνική δικαιοσύνη,

⁸² Πρβλ μεταξύ άλλων Σαχπεκίδου, *Θεμελιώδη δικαιώματα και κοινοτικό δίκαιο*, ΕΕΕυρΔ, 1997 και

⁸³ Τσιφίδη, *Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της Ε.Ε.*, ΠοινΧρ 2004, σελ. 289 επ.

που θα πρέπει να αντιμετωπίσει εκ νέου κρισιμα ζητήματα συμβατότητας με το Σύνταγμα που θα θέσουν οι εισερχόμενες ρυθμίσεις για τα μέτρα οικονομικής δέσμευσης, επιδεικνόντας τα απαραίτητα δικαιοκρατικά αντανακλαστικά, χωρίς νοοτροπίες υποταγής και σε αρμονία με την πρωταρχική υποχρέωση του ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων, προστατεύοντας έτσι τα ατομικά δικαιώματα των πολιτών.

Γενικότερα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, ούτε τώρα, ούτε στο μέλλον, όσο η νομοθετική εξουσία δεν ασκείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί η Ελλάδα να δεχτεί θέσπιση αξιοποιήσιμης με βάση κοινοτική πράξη υπογράφοντας σύμβαση που θα αναγνώριζε στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετική αρμοδιότητα γιατί με τον τρόπο αυτό θα παραβίαζε ρητούς συνταγματικούς της κανόνες⁸⁴.

Τα δικαιώματα στον χώρο του ποινικού δικαίου μετά την υιοθέτηση της Συνθήκης της Λισαβόνας

Όπως τόνισε το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο στην πολύκροτη απόφασή του της 30-6^{ου}-2009 για τη συνταγματικότητα της συνθήκης της Λισαβόνας, λόγω της ιδιαίτερα «ευαίσθητης σύνδεσης του δημοκρατικού αυτοπροσδιορισμού με τους ποινικούς και ποινικοδικονομικούς κανόνες», πρέπει οι σχετικές διατάξεις της συνθήκης να ερμηνεύονται συσταλτικά –και ποτέ διασταλτικά– ενώ η χρήση τους απαιτεί «διαίτερη δικαιολόγηση»⁸⁵, προσθέτοντας ότι «το ποινικό δίκαιο δεν λειτουργεί ως νομοτεχνικό μέσο για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας μιας διεθνούς συνεργασίας, αλλά υφίσταται για τη ιδιαίτερα ευαίσθητη δημοκρατική απόφαση για το δικαιοηθικό *minimum*», κάτι που ρητώς πλέον κατά το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο αναγνωρίζεται και μέσα από την ίδια την Συνθήκη στα άρθρα 82 παρ. 3 και 83 παρ. 3 της ΣΛΕΕ, δηλαδή μέσω της

⁸⁴ Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., Το Ποινικό Δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σημαντικές όψεις και προοπτικές εξέλιξης, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2003,σελ. 84.

⁸⁵ Πρβλ Ν. Αθανασιάδου, Παρατηρήσεις στην απόφαση του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου επί της κύρωσης της Συνθήκης της Λισαβόνας, ΕΕΕυρΔ 2009, σελ. 583 επ.

πρόβλεψης της διαδικασίας άσκησης ανασταλτικού βέτο. Οι ελάχιστοι αυτοί κανόνες μπορούν , σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 82 παρ. 2 ΣΛΕΕ, να αφορούν περιριστικά:

1. Το αμοιβαίως παραδεκτό των αποδείξεων μεταξύ των κρατών μελών, ρύθμιση στον πυρήνα της οποίας βρίσκεται το ερώτημα αν και υπό ποιές προϋποθέσεις αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν σε ένα κράτος-μέλος μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας σε κάποιο άλλο κράτος-μέλος,
2. Τα δικαιώματα των προσώπων στην ποινική διαδικασία, ρύθμιση που επιχειρεί να αντιμετωπίσει το έλλειμμα στη διασφάλιση των δικονομικών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων προσώπων που η εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης συνεπιφέρει,
3. Τα δικαιώματα των θυμάτων και,
4. Άλλα ειδικότερα στοιχεία της ποινικής διαδικασίας, τα οποία θα πρέπει να έχουν προσδιοριστεί προηγουμένως από το Συμβούλιο με ομόφωνη απόφαση και με έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁸⁶.

Οι ανωτέρω τομείς απετέλεσαν αντικείμενο σχετικών πρωτοβουλιών εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη υπό το προ της Συνθήκης της Λισαβόνας καθεστώς. Έτσι θα πρέπει οπωσδήποτε εδώ να αναφερθεί η πρόσφατη Πράσινη Βίβλος που παρουσιάστηκε από την Επιτροπή το Νοέμβριο του 2009 «για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων στις ποινικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών και την εξασφάλιση του παραδεκτού τους». Επιπλέον, η προαναφερθείσα πρόταση της Επιτροπής του 2004 για έκδοση απόφασης-πλαίσιο «σχετικά με ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση» που δεν είχε κατορθώσει να αποσπάσει την απαιτούμενη στα πλαίσια του Συμβουλίου ομοφωνία. Τώρα πια, η ρητή σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθρου 82 παρ 2 της ΣΛΕΕ θα διευκολύνει σίγουρα την υιοθέτηση μιας τέτοιας

⁸⁶ Βλ αναλυτικά, Δ. Κιούπης, Ρεβέκκα-Εμμανουέλα Παπαδοπούλου, Διονύσιος Μουζάκης, *Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, σελ. 131 επ.

νομοθετικής πρωτοβουλίας που θα καλύψει σίγουρα ένα μεγάλο κενό δικαίου της ευρωπαϊκής ποινικής νομοθεσίας.

Όσον αφορά στα δικαιώματα των θυμάτων εξάλλου, πρέπει να αναφερθεί η απόφαση- πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 15.3.2001 «σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες», καθώς και η οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 «για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων».

Ήδη το Συμβούλιο «Δικαιοσύνη» υιοθέτησε Ψήφισμα την 30^η.11^{ου}.2009 «για έναν οδικό χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες», στο οποίο καλεί την Επιτροπή να υποβάλει τις απαιτούμενες προς το σκοπό αυτό προτάσεις και να ενεργήσει προς μέτρα που θα καλύπτουν σημαντικά δικονομικά δικαιώματα. Με νομική βάση λοιπόν το άρθρο 82 παρ. 2 στ. 'β ΣΛΕΕ εκδόθηκε ήδη πρόταση οδηγίας⁸⁷ από την Επιτροπή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, την ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις κατηγορίες, τις νομικές συμβουλές, το ευεργέτημα πενίας, την επικοινωνία με τους συγγενείς, τους εργοδότες, τις προξενικές αρχές, διασφαλίσεις σε εύλωτους υπόπτους ή και κατηγορουμένους, και μια Πράσινη Βίβλο που αφορά στην κράτηση κατά την προδικασία. Αυτές οι πρωτοβουλίες καθιστούν ακριβώς σαφλη και την δυσκολία που συνάντησε και συναντά σε ευρωπαϊκό επίπεδο η κατοχύρωση αλλά και η προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υποκειμένων της ποινικής διαδικασίας.

⁸⁷ COM (2010) 82 τελικό, Βρυξέλλες, 9.3.2010.

Τα δικαιώματα του ανθρώπου στον «ευρωπαϊκό ποινικό χώρο» την πενταετία του Προγράμματος της Στοκχόλμης- Η προστασία των προσωπικών δεδομένων...

Οι γενικές πολιτικές προτεραιότητες στο Χώρο για την επόμενη πενταετία (έως και το 2014, τελικό έτος του προγράμματος) , θα οδηγήσουν σε συγκεκριμένες νομοθετικές πράξεις, οι οποίες άπτονται της καθημερινότητας των ευρωπαίων πολιτών και κατά συνέπεια επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τις εθνικές πολιτικές σεβασμού και προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου. Εξάλλου, ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης είναι χώρος που «διαμορφώνει τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών, και ιδιαίτερα τον ιδιωτικό χώρο ιδίας τους ευθύνης και ατομικής και κοινωνικής τους ασφάλειας που προστατεύεται μέσω των θεμελιωδών δικαιωμάτων», όπως τονίζει και το γερμανικό συνταγματικό δικαστήριο στην απόφασή του της 30ής Ιουνίου 2009 όσον αφορά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, που αναλύθηκε ανωτέρω.

Η αντίδραση οργανώσεων προάσπισης δικαιωμάτων του ανθρώπου, απέναντι στο ενδεχόμενο καλύτερης οργάνωσης του Χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης που προάγει το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης ήταν όπως αναμενόταν πολύ έντονη. Οι αντιδράσεις αφορούσαν κυρίως το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και τη διαχείρισης της μετανάστευσης συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής ασύλου και επιστροφών των παράνομα διαμενόντων. Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτικές που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο Πρόγραμμα της Στοκχόλμης, και θα μπορούσαν να επηρεάσουν το επίπεδο σεβασμού τους είναι η νομική συνδρομή, οι συμφωνίες απέλασης με τρίτες χώρες, η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, η δημιουργία κοινής μεταναστευτικής πολιτικής και πολιτικής ασύλου, και η ανταλλαγή πληροφοριών κατά την αστυνομική και δικαστική συνεργασία τόσο στο εσωτερικό της ΕΕ όσο και στο εξωτερικό. Τα ζητήματα δηλαδή που τίθενται και αφορούν το αντικείμενο της μελέτης μας είναι η συλλογή, επεξεργασία, διατήρηση και ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων⁸⁸.

⁸⁸ Βλ αναλυτικά, Αντωνίου Θεοφανία, *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης και η Συνθήκη της Λισσαβόνας, Ένας Χώρος Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης ή μόνο Ασφάλειας; Προκλήσεις και προοπτικές για τα δικαιώματα του ανθρώπου στο χώρο της επόμενης πενταετίας*, στο Στέλιος Περράκης (επιμ.),

Κινητήριος δύναμη για περαιτέρω εξελίξη στον υπό εξέταση τομέα δεν είναι άλλη από την αρχή τη διαθεσιμότητας. Και είναι γεγονός ότι πληθώρα εργαλείων για την συλλογή, την επεξεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια χάρη στις εξελίξεις του τομέα. Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη της τεχνολογίας ήταν αυτή που συνέτεινε στην ραγδαία αύξηση των πληροφοριών που κατέχει κάθε κράτος για τους πολίτες του. Κατ' αυτό τον τρόπο μπορούν και οι Υπηρεσίες Ασφαλείας να αποκτούν πρόσβαση σε έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα την ζωή των ατόμων. Επιπλέον οι πληροφορίες δεν ανταλλάσσονται μόνο στο εσωτερικό της ΕΕ, ενώ οι αυξημένες ανησυχίες για θέματα ασφάλειας οδηγούν σε μεγαλύτερη χρήση των πληροφοριών. Μέχρι σήμερα, δίνονταν προτεραιότητα σε μέτρα για την ασφάλεια παρά για την προστασία των δεδομένων. Παράδειγμα ότι μετά από τρία χρόνια συζητήσεων, υιοθετήθηκε το Νοέμβριο 2008 (2008/977/JHA) απόφαση- πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τρίτο πυλώνα, η οποία είναι αρκετά προβληματική, καθώς σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν εφαρμόζεται στο εσωτερικό των κρατών μελών⁸⁹.

Μπορεί βέβαια η αρχική εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης να απέσπασε αρκετά αρνητικές κριτικές από τον Επόπτη Προστασίας προσωπικοί δεδομένων. Τα κράτη μέλη φαινομενικά έλαβαν υπόψη τους κάποιες από τις προτάσεις του, γεγονός που γίνεται αντιληπτό από τη συνεχή αναφορά στην προστασία των προσωπικών δεδομένων στα κεφάλαια που σχετίζονται με την ανταλλαγή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης όμως, αναφέρει συγκεκριμένα ότι το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνονται στο Χάρτη θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Συνεπώς η ΕΕ πρέπει να ανταποκριθεί στην πρόκληση που θέτει η αυξανόμενη ανταλλαγή δεδομένων και η ανάγκη προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Παράλληλα με τις ανωτέρω διατυπώσεις, αποφασίζεται η εφαρμογή μιας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Διαχείρισης Πληροφοριών (EU Information Management Strategy), η ανάπτυξη της οποίας θα πρέπει να συνάδει με τις προτεραιότητες που τίθενται για το Χώρο και την εσωτερική πολιτική ασφαλείας, την υποστήριξη της εφαρμογής του νόμου, τη δικαστική συνεργασία. Επιπλέον, η ΕΕ θα πρέπει να εξασφαλίσει μία

Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο, Οι διεθνείς Θεσμοί σε κίνηση, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2011, σελ. 629 επ.

⁸⁹ Γνωμοδότηση Επόπτη Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

ολοκληρωμένη στρατηγική για την προστασία των δεδομένων στο εσωτερικό της ΕΕ αλλά και στις σχέσεις της με τρίτες χώρες.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων κυρίως κατά την αστυνομική συνεργασία είναι ακόμα ένας τομέας στον οποίο έχει ασκηθεί δριμύτατη κριτική. Οι δυνατότητες κατάχρησης των πληροφοριών και εν τέλει παραβίασης των δικαιωμάτων των πολιτών παραμένουν και όπως δείχνει και η αξιολόγηση της Συνθήκης Προυμ για τα αποτυπώματα, παρατηρείται κατάχρηση των βάσεων δεδομένων, καθώς ορισμένα κράτη μέλη προχωρούν σε συνεχείς αυτοματοποιημένες έρευνες σε βάσεις δακτυλικών αποτυπωμάτων άλλων κρατών.

Είναι σαφές, συμπερασματικά, ότι το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης ως κείμενο περιέχει ταυτόχρονα καινοτομίες ως προς την αναβάθμιση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου αλλά ενέχει και κινδύνους για περιορισμό τους στο όνομα της ασφάλειας. Προκειμένου να καταλήξουμε σε σαφές συμπέρασμα ως προς το μέλλον της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων στον ΧΑΕΔ, θεωρούμε ότι οφείλουμε να αναλύσουμε λίγο εκτενέστερα πέραν των γενικών διατάξεων της Συνθήκης που μελετήσαμε ανωτέρω, το νομικό πλαίσιο στο οποίο εφαρμόζεται το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης.

Το νομικό πλαίσιο των δικαιωμάτων στον Χώρο Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης πέραν των Συνθηκών

Πλέον ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν περιορίζεται μόνο στις αξίες των άρθρων 2 και 6 ΣΕΕ. Τα δικαιώματα του ανθρώπου χρησιμοποιούνται προς όφελος της κατασκευής μίας ταυτότητας για την ΕΕ, νομιμοποιούν τις επιχειρήσεις της και προβάλλονται ως ενοποιητικός κρίκος μεταξύ των λαών της Ευρώπης, η οποία αποκτά κατ' αυτόν τον τρόπο ηθικό πλεονέκτημα και αξιοπιστία. Η Συνθήκη υπό τον τίτλο Ι και συγκεκριμένα τα άρθρ. 2, 3, 6, 7 επιβεβαιώνει το ρόλο της ως «προαγωγός του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μειονοτήτων», αναβαθμίζει το θεσμικό χαρακτήρα του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και προβλέπει τη δυνατότητα προσχώρησης της ΕΕ στην ΕΣΔΑ. Η πραγματική καινοτομία όμως της νέας Συνθήκης όμως εντοπίζεται στη Συνθήκη για

τη λειτουργία της ΕΕ, κυρίως στον τίτλο ΙΙ υπό τον γενικό τίτλο «*διατάξεις γενικής εφαρμογής*» όπου προστίθενται νέα άρθρα για το σεβασμό συγκεκριμένων δικαιωμάτων. Η προστασία προσωπικών δεδομένων πλέον μπορεί να ερμηνευτεί ως έχουσα άμεση εφαρμογή⁹⁰. Η επιχειρηματολογία η οποία μπορεί να επεκταθεί και τα υπόλοιπα άρθρα του τίτλου ΙΙ, στηρίζεται αφενός στο γεγονός ότι στον ίδιο τίτλο τοποθετείται το άρθρ. 21 (πρώην άρθρο 18) σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων για το οποίο ήδη νομολογία του ΔΕΚ από το 2002, κατοχυρώνει την άμεση εφαρμογή του. Επίσης, θεωρείται ότι η ενσωμάτωση του άρθρου 16 στο κύριο σώμα της Συνθήκης του προσδίδει ένα ενισχυμένο κύρος, ενώ παράλληλα η ενσωμάτωση του στοχεύει στην εγγύηση της αποτελεσματικής εφαρμογής του μέσω της υιοθέτησης παράγωγου δικαίου. Τέλος το γεγονός ότι συνδέεται άμεσα με το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος θα έχει άμεσο αποτέλεσμα όταν οι διατάξεις του είναι αρκετά συγκεκριμένες, ενισχύει το επιχείρημα ότι η προστασία προσωπικών δεδομένων αποτελεί συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο Χώρο λοιπόν τελεί ακόμη υπό την ισχύ της απόφασης- πλαίσιο 2008/977, η οποία όμως δεν καλύπτει την επεξεργασία δεδομένων στο εσωτερικό των κρατών. Επομένως, μέχρι να τροποποιηθεί, η προστασία προσωπικών δεδομένων δεν θα είναι εγγυημένη.

Το σύγχρονο νομικό πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου των δικαιωμάτων

Στον έλεγχο που μπορεί να ασκηθεί τώρα, επί της ουσίας δεν υιοθετείται κάποια αλλαγή ως προς τα εργαλεία ελέγχου τόσο των ενωσιακών πολιτικών όσο και των κρατών μελών. Δεν αναβαθμίστηκε ο ρόλος της Υπηρεσίας Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ενώ το άρθρο 7 παρέμεινε το ίδιο με τη διαφορά ότι πλέον παραπέμπει στο άρθρο 6, δηλαδή στο περιεχόμενο του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέσω διαδικασιών κατά των κρατών μελών θα αναβαθμιστεί, αλλά μετά την παροδο της πενταετίας του προγράμματος (πρόκειται δηλαδή για μεταβατικές διατάξεις). Έτσι, το ΔΕΕ θα επεκτείνει τη δικαιοδοσία του σε

⁹⁰ Αποψη των Hijmans και Scirocco , *Shortcomings in EU data protection in the third and the second pillars. Can the Lisbon treaty be expected to help?*, Common Market Law Review 46 σελ. 1522 επ., 2009.

όλους τους τομείς της κοινοτικής αρμοδιότητας εκτός της Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Άμυνας (ΕΠΠΑ). Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, το ΔΕΕ σύμφωνα με το άρθρο 275 θα μπορεί να αξιολογεί τη νομιμότητα αποφάσεων περιορισμού των φυσικών ή νομικών προσώπων, όπως για παράδειγμα η υιοθέτηση μαύρων λιστών στο πλαίσιο της ΕΠΠΑ⁹¹. Επιπλέον, όπως προαναφέραμε η ΕΕ θα μπορούσε δυνητικά με βάση το άρθρο 6 ΣΕΕ και το Πρωτόκολλο 8, να προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ, με άμεσο αποτέλεσμα τον καλύτερο δικαστικό έλεγχο των κοινοτικών μέτρων και την αναβάθμιση των δικαιωμάτων του ατόμου. Η προσχώρηση στην ΕΣΔΑ θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία ενός συνταγματικού πλαισίου δικαιωμάτων του ανθρώπου στην ΕΕ⁹².

Η Συνθήκη της Λισαβόνας επιφέρει κάποια μικρή βελτίωση στο παλιό άρθρο 230, προβλέποντας ότι το άτομο μπορεί να προσφεύγει κατά πράξεων, αποφάσεων και κανονιστικών πράξεων ακόμα και χωρίς να συνοδεύονται από εκτελεστικά μέτρα. Ο περιορισμός όμως ως προς τη σχέση του ατόμου με τις εν λόγω πράξεις παραμένει. Το άτομο πρέπει να είναι αποδέκτης ή να το αφορούν άμεσα και ατομικά. Προκειμένου να υπάρξει κάποια βελτίωση θα πρέπει το ΔΕΕ να προωθήσει διασταλτικές ερμηνείες του νέου άρθρου 263. Με άλλα λόγια, ο περιορισμός του *locus standi* εξακολουθεί να ισχύει. Μέσω του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, όμως, και της δυνατότητας προσχώρησης στην ΕΣΔΑ τίθενται οι βάσεις για τη δημιουργία ενός συνταγματικού πλαισίου απονομής δικαιοσύνης⁹³.

Συνεπώς, με τα υφιστάμενα νομικά μέσα, οι εγγυήσεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου θα μπορούσαν να λειτουργήσουν μόνο μέσω της ενωσιακής νομοθεσίας, υπό τις προϋποθέσεις της βελτίωσης της ποιότητας του ελέγχου εφαρμογής της.

⁹¹ Όπως αναφέρει η Θεοφανία Αντωνίου, *Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης και η Συνθήκη της Λισαβόνας, Ένας Χώρος Ασφάλειας, Ελευθερίας και Δικαιοσύνης ή μόνο Ασφάλειας; Προκλήσεις και προοπτικές για τα δικαιώματα του ανθρώπου στο χώρο της επόμενης πενταετίας*, στο Στέλιος Περράκης (επιμ.), *Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο, Οι διεθνείς Θεσμοί σε κίνηση*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2011, σελ. 647.

⁹² βλ. αντίστοιχες αποφάσεις ΔΕΚ C-112/00 του 2003 και C36/02-2004.

⁹³ κατά το πρότυπο της γνώμης του Εισαγγελέα Maduro στην υπόθεση Kadi ένας νομικά δεσμευτικός Χάρτης θα μπορούσε «να δημιουργήσει μια αυτόνομη νομική τάξη, στην οποία τα κράτη και τα άτομα έχουν άμεσα δικαιώματα και υποχρεώσεις και το καθήκον του ΔΕΚ είναι να λειτουργεί ως συνταγματικό δικαστήριο στο πλαίσιο αυτής της έννομης τάξης»...

Το ζήτημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου έναντι του ευρωπαϊκού θεσμού της δικαστικής συνεργασίας⁹⁴ (δικαιώματα και οργανισμοί) ...

Ο χαρακτήρας των θεσμών της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας δεν παύει να παραμένει ποινικός-κατασταλτικός. Δεν πρέπει να διαλανθάνει της προσοχής μας, επομένως, ότι στο κάθετο αυτό σχήμα αποτελούν το κραταιό μέρος, έναντι του οποίου θα πρέπει να υφίσταται ένας ικανός αμυντικός-εγγυητικός μηχανισμός για τα δικαιώματα του πολίτη σύμφωνα με τις δικαιοκρατικές αρχές, ενώ έσχατο κριτήριο τους πρέπει παράλληλα να αποτελούν οι βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος⁹⁵. Υπό τα δεδομένα αυτά:

1) Κριτική έχει ασκηθεί στη Europol όσον αφορά στην έλλειψη ουσιαστικού ελέγχου της νομιμότητας της δράσης της και στην υποβαθμισμένη έννομη προστασία έναντι αυτής (λ.χ. των θιγομένων προσώπων από τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τους, τα οποία θα πρέπει να αναζητήσουν ένδικο βοήθημα στο εθνικό τους δίκαιο), ενώ ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει μάλλον πρέπει να γίνει στο παλαιό υπό κατάρτιση Σχέδιο Συμφωνίας μεταξύ Eurojust και Europol, που ενόσω εκκρεμούσε παρέμενε άδηλο, όσον αφορά τις ειδικότερες προβλέψεις του. Κριτική έχει επίσης ασκηθεί στις «δικαστικές» αρμοδιότητες της Κοινής Εποπτικής Αρχής, οργάνου δηλαδή που δεν έχει χαρακτήρα Δικαστηρίου και δεν διασφαλίζεται η ανεξαρτησία του. Επιπλέον, η ανάθεση ευρύτερων επιχειρησιακών δυνατοτήτων στην Υπηρεσία προϋπέθετε αναθεώρηση της νομικής βάσης της λειτουργίας της και των ασυλιών, που προβλέπονται στο οικείο Πρωτόκολλο. Εν τούτοις, μεταξύ των διαπιστώσεων της Συνέλευσης για το «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα» περιλαμβανόταν εκείνη του ελλείμματος δημοκρατικού ελέγχου των δραστηριοτήτων της υπηρεσίας από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, καθώς και της απουσίας δικαστικού ελέγχου εκ μέρους του ΔΕΚ.

2) Όσον αφορά στην OLAF, η κριτική αφορά στην παραχώρηση οιονεί ανακριτικών εξουσιών σε μία υπερεθνική Υπηρεσία, καθώς και στο ελλιπές πλαίσιο προστασίας των θιγομένων από τη δραστηριότητά της προσώπων και μετέπειτα πιθανών

⁹⁴ Οι οργανισμοί που ασχολούνται με την δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις θα αναλυθούν εκτενέστερα στο επίμενο κεφάλαιο.

⁹⁵ Καϊάφα- Γκμπάντι Μ., *Συντονιστικά όργανα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ.: από τον αστυνομικό (Europol) στο δικαστικό (Eurojust) συντονισμό. Η προοπτική της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 6^ο, 2003, σελ. 165 επ.

κατηγορουμένων, των οποίων η δικονομική προστασία συρρικνώνεται μετατοπιζόμενη σε εθνικό επίπεδο, ενώ παρέμενε εκκρεμές το ζήτημα της κατάρτισης του μνημονίου συνεργασίας της Υπηρεσίας με τη Eurojust και, επομένως, της διασφάλισης του θιγόμενου από τη συλλογή, διαβίβαση και αποθήκευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προσώπου και της πρόβλεψης για αυτό ικανού μηχανισμού δικαστικής προστασίας.

3) Για τη δραστηριότητα της Eurojust, τίθεται μία σειρά ερωτημάτων, σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων του θιγόμενου από τις εκκρεμείς έρευνες τις οποίες συντονίζει ή επικουρεί τις αρμόδιες εθνικές αρχές προς ευόδωσή τους. Συγκεκριμένα: i) καταγράφεται αοριστία προς το εύρος των αρμοδιοτήτων της, ενώ η υποχρέωση στενής συνεργασίας της με την Europol και την OLAF και το περιεχόμενο αυτής, φαίνεται να ακολουθεί τη λογική της ταχύτητας και της αποτελεσματικότητας» της δικαστικής συνεργασίας, χωρίς παράλληλα να υπάρχει το πλαίσιο εκείνο των κανόνων, που θα την οριοθετήσουν, ii) Επιπλέον, η υποχρέωση αιτιολογημένης ενημέρωσης της Eurojust εκ μέρους των εθνικών αρχών (άρθρο 8), σε περίπτωση που αποφασίσουν να μη συμμορφωθούν με αίτηση που η Μονάδα τους υποβάλλει ενεργούσα ως συλλογικό όργανο (άρθρο 7 εδ. α), παρίσταται δικαιοκρατικά και συστηματικά εκκρεμής, δεδομένου ότι είναι ακατανόητη «σύσταση» εκ μέρους υπερκρατικού οργάνου προς αρμόδια για τη δίωξη εγκλήματος εθνική αρχή, εφ' όσον δεν έχει μεταβιβαστεί στο όργανο τούτο ποινική αρμοδιότητα, iii) Επίσης οι διατάξεις της απόφασης οι σχετικές με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, την εμπιστευτικότητα, την ευθύνη τήρησής τους και τη δυνατότητα δικαστικού ελέγχου αυτής θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής. Αξίζει να σημειωθεί επί τούτου, ότι εκκρεμεί η συμπλήρωση τού Εσωτερικού Κανονισμού της Eurojust με χωριστή απόφαση που αφορά την επεξεργασία και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 10 § 2 της απόφασης περί συστάσεως της Eurojust). iv) Παρά τη ρητή αναφορά στο άρθρο 14 § 2 της απόφασης ότι η Eurojust εξασφαλίζει επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τουλάχιστον ισοδύναμο με εκείνο της από 28-1-1981 Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για «την προστασία των ατόμων όσον αφορά στην αυτόματη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων», δεν απαντούν⁹⁶ σε αυτήν (απόφαση) διατάξεις σαν εκείνες της

⁹⁶ Ζημιανίτης Δ., *Η συμβολή των Ευρωπαϊκών θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και, ιδίως της Eurojust, στη δημιουργία ενός χώρου κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινικά Χρονικά ΝΓ', 2003, σελ. 200 επ.

Σύμβασης των άρθρων 10 (για τις προβλεπόμενες κυρώσεις) και 11 (για την πρόβλεψη σε εθνικό επίπεδο ευρύτερου πεδίου προστασίας του ατόμου). Επιπλέον, η διάταξη του άρθρου 15 παρ. 3 επιτρέπει με γενικόλογη διατύπωση και χωρίς εγγυήσεις επεξεργασία «άλλων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τις περιστάσεις μιας αξιόποινης πράξης, εφόσον παρουσιάζουν άμεσο ενδιαφέρον για τις διενεργούμενες έρευνες...» vi) περαιτέρω η απόφαση επί των προσφυγών των άρθρων 19 (δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα) και 20 (διόρθωση και διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα), έχει ανατεθεί στο Κοινό Εποπτικό Όργανο, το οποίο δεν παρέχει εγγυήσεις δικαστικού οργάνου, ούτε η ενώπιόν του διαδικασία περιβάλλεται με τις εγγυήσεις μίας ένδικης διαδικασίας⁹⁷.

-Αντίλογος...

Υπάρχει ωστόσο, ισχυρός αντίλογος: α) η ΕΕ διαθέτει δημοκρατική και δικαιοκρατική ταυτότητα, συγκεκριμένη αρμοδιότητα στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στηρίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου (6 § 1 ΣυνθΕΕ), ενώ ΕΣΔΑ αποτελεί θεμελιώδους σημασίας και ιδιαίτερου νομικού και πολιτικού βάρους εργαλείο στην έννομη τάξη της (6 § 2 ΣυνθΕΕ), λειτουργεί δε έναντι των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, στις οποίες κατοχυρώνονται τα θεμελιώδη δικαιώματα, -mutatis mutandis- ως γενικός νόμος έναντι ειδικού, β) η αναφορά των πιο πάνω αρχών στο κείμενο ιδρυτικής συνθήκης συνταγματικού χαρακτήρα έχει βαρύνουσα σημασία, δεδομένου ότι για πρώτη φορά με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ ο σεβασμός των βασικών αρχών, επί των οποίων θεμελιώνεται η ΕΕ -μεταξύ των οποίων και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών- δεν έχει το χαρακτήρα απλής διαπίστωσης, αλλά προτάσσεται ως δεσμευτική εντολή, αφού αποτελεί εφεξής προϋπόθεση για την ένταξη τρίτου κράτους στην ΕΕ, γ) προβλέπονται πλέον κυρώσεις για την περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παράβασης των αρχών αυτών ενώ τέλος, δ) τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν sine qua non στοιχείο της υλοποίησης του στόχου της εγκαθίδρυσης του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

⁹⁷ Πρβλ. σκέψεις Περράκης Στ., *Η συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων*, στο Περράκης Στ., Φραγκάκη Ν. (επιμ.), *Η Τρίτη Ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα-Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας απολογισμός*, ΕΚΕΜ/ΕΚΕΜΕ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1995.

Εν τούτοις, οι πιο πάνω θέσεις δεν φαίνεται να αρκούν για την παραδοχή ότι υφίσταται ένα ικανό πλαίσιο προστασίας. Τούτο διότι: α) εξακολουθεί να καταγράφεται το έλλειμμα δικαστικής προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε επίπεδο ΕΕ, δεδομένου ότι ο δικαστικός έλεγχος των πράξεων των κοινοτικών οργάνων είναι έμμεσος και μετακυλιέται στις εθνικές αρχές, οι οποίες -κατά την ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο οργάνων υιοθετούμενων στα πλαίσια του Τίτλου VI ΣυνθΕΕ- κινδυνεύουν να ευρεθούν -εκείνες και όχι η Ένωση- εγκαλούμενες ενώπιον του ΕΔΔΑ. β) Ενόψει του «διπολικού» συστήματος προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ΕΕ, είναι υπαρκτός (αν και ποσοτικά περιορισμένος) ο κίνδυνος αντίθετων ερμηνευτικών προσεγγίσεων των προβλέψεων της ΕΣΔΑ από το Δικαστήριο του Στρασβούργου και το ΔΕΚ. Αλλά το ζήτημα δεν μπορεί εύκολα να εξαντληθεί καθώς και λοιπά προβλήματα ενδεχομένως προκύπτουν στο πεδίο της δικονομικής ερμηνείας αλλά και διαδικασίας..

Ατομικά δικαιώματα και ασφάλεια- συμπερασματικές σκέψεις

Το ζήτημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν αφορά τόσο στη θέσπιση αφηρημένων κανόνων όσο στην οργάνωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων για την άσκηση τους. Σήμερα, η ολοένα αυξανόμενη δραστηριοποίηση της ΕΕ και των κρατών μελών στο σχεδιασμό πολιτικών για την ασφάλεια, παραμένει σημαντικά δυσανάλογη σε σχέση με τις αντίστοιχες πολιτικές για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Η ασφάλεια, ως ενδιάμεσος όρος ανάμεσα στην ελευθερία και τη δικαιοσύνη, αναδεικνύεται σε κέντρο βάρους για τη συνολική ισορροπία του υπό διαμόρφωση «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»: τόση ελευθερία, ώστε να μη θίγεται η ασφάλεια, τόση δικαιοσύνη, ώστε να εξυπηρετείται πρωτίστως η ασφάλεια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, οι σκοπιμότητες της αντεγκληματικής πολιτικής υπερβαίνουν τα δικαιολογικά επιβεβλημένα όρια που τίθενται από τον εγγυητικό- φιλελεύθερο ρόλο του ποινικού δικαίου και, γενικότερα, από το σύνολο των προταγμάτων που ονομάζουμε ανθρώπινα δικαιώματα. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, τα ίδια τα δικαιώματα του ανθρώπου μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία για μια δραστική απομυθοποίηση

της λειτουργικότητας της ποινικής καταστολής σε όλα τα επίπεδα. Σ'αυτή την κατεύθυνση, διαγράφεται μια προοπτική για την αναζήτηση διεξόδων από τη σημερινή κατάσταση ανισορροπίας ανάμεσα στα όρια του ποινικού δικαίου, της αντεγκληματικής πολιτικής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έτσι ώστε να μετριαστεί το δικαιοπολιτικό έλλειμμα που δημιουργείται από τις επεκτάσεις του ποινικού πεδίου «πάνω» και «πέρα» από το «εθνικό» κράτος⁹⁸.

⁹⁸ Για μια πιο κοινωνιολογική- εγκληματολογική προσέγγιση πρβλ.μεταξύ άλλων Γιώργο Π. Νικολόπουλο, «Ελευθερία, Ασφάλεια, Δικαιοσύνη», στο Χριστίνα Ζαραφωνίτου (επιμ.) , (ΑΝ)ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2007.

Κεφάλαιο 4ο

Διάφοροι Οργανισμοί (agencies) συνεστημένοι προς χάριν ενός «ευρωπαϊκού ποινικού δικαστικού χώρου»

► «Ευρωπαϊκή αστυνομική συνεργασία» (Europol) και Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο (EJN)

Με τη Σύμβαση της 26-7-1995 ιδρύθηκε η «Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία» (Europol), με στόχο την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των αρμοδίων αρχών των κρατών-μελών και της συνεργασίας τους στον τομέα της πρόληψης και καταστολής μορφών οργανωμένου και σοβαρού εγκλήματος⁹⁹. Η Europol αποτελεί διεθνή, αυτοτελή οργανισμό, ανεξάρτητο από τα κράτη μέλη και από τους ιδρυόμενους στα πλαίσια της Ένωσης οργανισμούς. Σε προγενέστερο στάδιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης το πεδίο της δραστηριότητάς της περιοριζόταν στην εισαγωγή, ανάλυση και περαιτέρω διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όμως η Συνθήκη του Άμστερνταμ¹⁰⁰, αλλά και η καταγραφόμενη τάση στα πλαίσια των εργασιών της Συνέλευσης για την κατάρτιση της «Συνταγματικής Συνθήκης» αποβλέπει στην ανάπτυξη των επιχειρησιακών δυνατοτήτων αυτής και της Eurojust, προσδίδοντας στην αστυνομική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών κάθετη δομή¹⁰¹.

Σήμερα, σε αντικατάσταση της σύμβασης Europol που είχε υπογραφεί στις 26 Ιουνίου 1995 (Πράξη του Συμβουλίου και απόφαση), μια απόφαση του Συμβουλίου

⁹⁹ Ειδικότερα στη Σύμβαση αναφέρονται τρομοκρατία, παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και άλλες σοβαρές μορφές κού εγκλήματος (άρθρο 2 § 1), διακίνηση πυρηνικών και ραδιενεργών ουσιών, παράνομη διακίνηση λαθρομεταναστών, εμπόριο ανθρώπων και κλαπέντων οχημάτων (2 § 2), παράνομο ξέπλυμα χρήματος και σχετικά άλλα αδικήματα (2 § 3) και επιπλέον, τα εγκλήματα τα αναφερόμενα στο Παράρτημα στο άρθρο 2 της Σύμβασης (κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής ελευθερίας, κατά της ιδιοκτησίας και της δημόσιας περιουσίας, συμπεριλαμβανόμενης της απάτης, παράνομη δραστηριότητα και βλάβη του περιβάλλοντος).

¹⁰⁰ Άρθρο 30 § 2 ΣυνθΕΕ, ως προστέθηκε με το άρθρο 1 §11 ΣυνθΑ. Διατύπωση που επαναλαμβάνεται στο συμπέρασμα 45 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15/16-10-1999.

¹⁰¹ Δ. Παπαγιάννη, «Ο Ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», εκδ. Σάκκουλα 2001, σελ. 258-259.

ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Ευρωπόλ) ως οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Απόφαση 2009/371). Η αποστολή της Ευρωπόλ είναι η στήριξη και η ενίσχυση της δράσης των αστυνομικών αρχών και των άλλων αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών, καθώς και της αμοιβαίας συνεργασίας τους στην πρόληψη και καταπολέμηση των σοβαρών εγκλημάτων που έχουν επιπτώσεις σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, της τρομοκρατίας και των μορφών εγκληματικότητας που θίγουν ένα κοινό συμφέρον το οποίο αποτελεί αντικείμενο πολιτικής της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία μέσω κανονισμών, μπορούν να καθορίζουν τη δομή, τη λειτουργία, το πεδίο δράσης και τα καθήκοντα της Ευρωπόλ¹⁰². Τα καθήκοντα¹⁰³ αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν: (α) τη συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία, ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών που διαβιβάζονται ιδίως από τις αρχές των κρατών μελών ή τρίτων χωρών, ή οργανισμών, και (β) τον συντονισμό, τη διοργάνωση και τη διεξαγωγή ερευνών και επιχειρησιακών δράσεων, από κοινού με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ή στο πλαίσιο κοινών ομάδων ερευνών, ενδεχομένως σε σύνδεση με την Eurojust. Κάθε επιχειρησιακή δράση της Ευρωπόλ πρέπει να διεξάγεται σε συνεργασία και σε συμφωνία με τις αρχές του κράτους μέλους ή των κρατών μελών στο έδαφος του οποίου ή των οποίων διεξάγονται (άρθρο 88 ΣΛΕΕ).

Κατά την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η "Ευρωπόλ" είναι υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρμόδια για την επιβολή του νόμου και την ανταλλαγή και επεξεργασία πληροφοριών ποινικού χαρακτήρα. Αποστολή της είναι να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και τη συνεργασία ανάμεσα στις ευρωπαϊκές αρχές επιβολής του νόμου με σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας και τρομοκρατίας, ώστε να διαμορφωθούν συνθήκες μεγαλύτερης ασφάλειας στην Ευρώπη για όλους τους πολίτες της ΕΕ.

Η λειτουργία της Ευρωπόλ άρχισε την 1η Ιουλίου 1999 μετά την κύρωση της Σύμβασης για την Ευρωπόλ από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Την 1η Ιανουαρίου 2010

¹⁰² http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/8/1/2/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=99&s=1&e=10

¹⁰³ Αξίζει να σημειώσουμε πως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είναι αρμόδιο, υπό ορισμένους όρους, να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία της σύμβασης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί ενέργειες συνεργασίας στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων, πράγμα πολύ σημαντικό για τη λειτουργία της Ευρωπόλ [Κοινή δράση 95/401]. Ο Διευθυντής της Ευρωπόλ έχει εξουσιοδοτηθεί να διαπραγματεύεται συμφωνίες με τρίτα κράτη και οργανισμούς μη σχετιζόμενους με την ΕΕ [Απόφαση της 27ης Μαρτίου 2000 και απόφαση 2005/169].

η Ευρωπόλ έγινε υπηρεσία πλήρως ελεγχόμενη από την ΕΕ με νέο νομικό πλαίσιο και ενισχυμένα καθήκοντα σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου για την Ευρωπόλ, η οποία αντικατέστησε τη Σύμβαση για την Ευρωπόλ.

Έτσι, Η Europol *στηρίζει τις δράσεις των κρατών μελών για την επιβολή του νόμου σε τομείς* όπως¹⁰⁴:

- ο η διακίνηση ναρκωτικών,
- ο η τρομοκρατία,
- ο τα κυκλώματα λαθρομετανάστευσης, η εμπορία ανθρώπων και η σεξουαλική εκμετάλλευση παιδιών,
- ο η παραποίηση/απομίμηση και πειρατεία προϊόντων,
- ο το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος,
- ο η παραχάραξη χρημάτων και άλλων μέσων πληρωμής. Η Europol λειτουργεί ως κεντρική υπηρεσία στην Ευρώπη κατά της παραχάραξης του ευρώ.

Επιπλέον η Europol *παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη με τους εξής τρόπους*:

- ο διευκολύνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών ποινικού χαρακτήρα ανάμεσα στις αρμόδιες για την επιβολή του νόμου αρχές της ΕΕ μέσω των ειδικών συστημάτων που διαθέτει, καθώς και του δικτύου SIENA (Ασφαλές Δίκτυο Ανταλλαγής Πληροφοριών),
- ο παρέχοντας επιχειρησιακές αναλύσεις για τη στήριξη των δράσεων των κρατών μελών,
- ο καταρτίζοντας στρατηγικές εκθέσεις (π.χ. αξιολογήσεις απειλών) και εγκληματολογικές αναλύσεις με βάση τις πληροφορίες που παρέχουν τα κράτη μέλη, που συγκεντρώνει η ίδια ή που προκύπτουν από άλλες πηγές,
- ο παρέχοντας εμπειρογνωσία και τεχνική βοήθεια για έρευνες και επιχειρήσεις στο εσωτερικό της ΕΕ, υπό την εποπτεία και τη νομική ευθύνη των οικείων κρατών μελών.

Η Ευρωπόλ προωθεί επίσης τις εγκληματολογικές αναλύσεις και την εναρμόνιση της κατάρτισης και των μεθόδων έρευνας στα κράτη μέλη.

¹⁰⁴ Πρβλ.την επίσημη ιστοθέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον οργανισμό : http://europa.eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/pol_agencies/europol/index_el.htm.

Προσφάτως, τον Μάρτιο του 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε προτάσεις για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της Europol στον τομέα της συλλογής πληροφοριών, ανάλυσης αυτών και ανταλλαγής των αναλύσεων με τα κράτη-μέλη κατέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Με τις νέες προτάσεις εντείνεται η υποχρέωση λογοδοσίας της Europol έναντι του Ευρωκοινοβουλίου και των εθνικών νομοθετικών σωμάτων και ενισχύεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, προβλέπεται η συγχώνευση της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Ακαδημίας (CEPOL) με την Europol και ανατίθεται στην τελευταία η ευθύνη για τα κοινά προγράμματα εκπαίδευσης και ανταλλαγών για το προσωπικό της αστυνομίας και άλλων υπηρεσιών επιβολής του νόμου. Όπως δηλώνει χαρακτηριστικά η Ευρωπαϊκή Επίτροπος για τις Εσωτερικές Υποθέσεις, Cecilia Malstrom, «*Η ΕΕ χρειάζεται μια αποτελεσματική και οικονομικά αποδοτική υπηρεσία που θα βοηθά τα κράτη-μέλη να καταπολεμούν τη σοβαρή διασυνοριακή εγκληματικότητα και την τρομοκρατία, εξασφαλίζοντας την ασφάλεια και προστασία των πολιτών και προστατεύοντας τη νόμιμη οικονομία. Οι προτάσεις μας αποσκοπούν στην ενίσχυση του ρόλου της Ευρωπόλ ως ευρωπαϊκής υπηρεσίας επιβολής του νόμου, στην υποστήριξη της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στην ενίσχυση της υποχρέωσης λογοδοσίας της Ευρωπόλ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια, καθώς και στην εξασφάλιση της ποιότητας και της συνέπειας της εκπαίδευσης που παρέχεται στους αξιωματικούς πρώτης γραμμής*».

Με την Κοινή Δράση 98/428/ΔΕΥ της 29-6-1998 δημιουργήθηκε το **Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο (EJN¹⁰⁵)**, με στόχο τη βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης, στον τομέα της αντιμετώπισης του σοβαρού εγκλήματος με διεθνικό χαρακτήρα (οργανωμένο έγκλημα, δωροδοκία, διακίνηση ναρκωτικών, τρομοκρατία κ.λπ.). Στο άρθρο 4 της Κοινής Δράσης¹⁰⁶ περιγράφονται τα καθήκοντα των συνδέσμων του EJN, μεταξύ των οποίων εμπίπτει η διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας, η παροχή των απαραίτητων νομικών και πρακτικών πληροφοριών στις εθνικές δικαστικές αρχές, η διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας σε περίπτωση, κατά την οποία υφίστανται πλείστες αιτήσεις εκ μέρους εθνικών δικαστικών αρχών των κρατών μελών και απαιτείται συντονισμένη δράση.

¹⁰⁵ <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>

¹⁰⁶ OJ L 191/4 της 7-7-1998.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο (ΕΔΔ) για ποινικές υποθέσεις, το οποίο συνεστάθη το 1997, είναι ένα δίκτυο συνδέσμων στα κράτη μέλη που έχουν επιλεγεί μεταξύ των δικαστικών ή άλλων αρχών, με συγκεκριμένες αρμοδιότητες στον τομέα της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας. Κατά την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σκοπός του ΕΔΔ είναι η βελτίωση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε νομικό και πρακτικό επίπεδο, με τελικό στόχο την καταπολέμηση των σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, όπως είναι το οργανωμένο έγκλημα, η δωροδοκία, η διακίνηση ναρκωτικών ή η τρομοκρατία. Η αρχή που εμπνέει το ΕΔΔ είναι απλή: αφορά τον εντοπισμό των κατάλληλων ανθρώπων σε όλα τα κράτη μέλη, οι οποίοι διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, με σκοπό τη δημιουργία δικτύου εμπειρογνομόνων που θα διασφαλίζει την ορθή εκτέλεση των αιτήσεων αμοιβαίας νομικής συνδρομής. Ο ρόλος του ΕΔΔ καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής των άμεσων επαφών μεταξύ αρμοδίων δικαστικών αρχών.

Σύνθεση Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου

Το ΕΔΔ αποτελείται από συνδέσμους προερχόμενους από τα κράτη μέλη και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι εθνικοί σύνδεσμοι διορίζονται από κάθε κράτος μέλος και προέρχονται από τις κεντρικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη διεθνή δικαστική συνεργασία, τις δικαστικές αρχές και άλλες αρμόδιες αρχές με συγκεκριμένα καθήκοντα στον τομέα της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας εν γένει αλλά και για ορισμένες σοβαρές μορφές εγκληματικότητας όπως είναι το οργανωμένο έγκλημα, η δωροδοκία, η διακίνηση ναρκωτικών ή η τρομοκρατία.

Καθήκοντα συνδέσμων

Οι σύνδεσμοι είναι «ενεργοί διαμεσολαβητές» που καθήκον τους είναι να διευκολύνουν τη δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως για την καταπολέμηση σοβαρών μορφών εγκληματικότητας. Η απόφαση του Συμβουλίου για το ΕΔΔ αναφέρει ότι οι σύνδεσμοι παρέχουν τη δυνατότητα στις τοπικές αρμόδιες αρχές «να συνάπτουν τις πλέον κατάλληλες άμεσες επαφές». Άλλα καθήκοντα των συνδέσμων περιλαμβάνουν την παροχή νομικών και πρακτικών πληροφοριών στις τοπικές αρχές, οι οποίες τους είναι απαραίτητες προκειμένου να ετοιμάσουν αποτελεσματικά αίτηση δικαστικής συνεργασίας, καθώς και τον συντονισμό των καθηκόντων σε περιπτώσεις όπου μια σειρά αιτήσεων από τις

τοπικές δικαστικές αρχές σε ένα κράτος μέλος χρειάζεται συντονισμένη δράση σε ένα άλλο κράτος μέλος¹⁰⁷.

► Μονάδα Pro-Eurojust (απόφαση 2000/799/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 14-12-2000)

Στις 14 Δεκεμβρίου 2000, το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων αποφάσισε να ιδρύσει μια προσωρινή μονάδα, που ονομάστηκε Pro-Eurojust, με σκοπό να διευκολύνει τη δικαστική συνεργασία μεταξύ αρμοδίων εθνικών αρχών στα κράτη- μέλη και να συντονίζει τις ανακρίσεις και τη δίωξη περιπτώσεων σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος¹⁰⁸.

Στην κατεύθυνση, λοιπόν, της ενίσχυσης του αγώνα κατά του σοβαρού και του οργανωμένου εγκλήματος μέσω της διευκόλυνσης του σωστού συντονισμού των εθνικών εισαγγελικών αρχών και, αφ' ετέρου, της υποστήριξης των ποινικών ερευνών σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως βάσει αναλύσεων της Europol καθώς και της στενής συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο προβλέφθηκε από Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε (συμπέρασμα 46) ιδρύθηκε με την απόφαση 2000/799/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 14^{ης}-12^{ου}-2000¹⁰⁹ η Μονάδα Pro-Eurojust, ενώ με την απόφαση του Συμβουλίου ΔΕΥ της 28^{ης}- 2^{ου}- 2002 συγκροτήθηκε η αντίστοιχη οριστική Μονάδα της Eurojust.

¹⁰⁷ Όπως παρατίθεται στην ιστοθέση: <http://www.greekjustice.gr/%CE%A4%CE%91-%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%A4%CE%A5%CE%91-%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D-%CE%95%CE%A5%CE%A1%CE%A9%CE%A0%CE%97/article/331.%CE%A4%CE%BF%20%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C%20%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%94%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF>

¹⁰⁸ Πρβλ. Georges Heisbourg, στο Κουτουλάκου Σ. (επιμ.), *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Η μονάδα Eurojust*, Κείμενα επικαιρότητας, ΚΔΕΟΔ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003, σελ. 53-54.

¹⁰⁹ ΟJ L 324 της 21-12-2000.

► Η Eurojust (απόφαση του Συμβουλίου ΔΕΥ της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2002)

Η μόνιμη μονάδα, λοιπόν, της Eurojust, ιδρύεται με Απόφαση της 28^{ης} Φεβρουαρίου 2002 του Συμβουλίου που δημοσιεύτηκε μετά από λίγες ημέρες, την 6^η Μαρτίου στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων¹¹⁰.

Η αποστολή της περιγράφεται στο άρθρο 3 και οι αρμοδιότητες στο άρθρο 4 της απόφασης ίδρυσής της. Σχηματικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι στα πλαίσια των δραστηριοτήτων που η Eurojust αναπτύσσει, είτε μέσω των εθνικών μελών της (άρθρο 6 εδ. α-ζ), είτε ως συλλογικό όργανο(άρθρο 7 εδ. α-ζ) μεταξύ άλλων: **α)** μπορεί να καλεί τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να εξετάζουν το ενδεχόμενο i) να προβούν σε έρευνα ή σε δίωξη για συγκεκριμένες πράξεις ή να δεχτούν ότι μόνο ένα εξ αυτών πρέπει να το πράξει, ii) να αναλάβουν το συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, iii) να συστήνουν κοινές ομάδες έρευνας, iv) να της παράσχουν κάθε απαραίτητη πληροφορία. **β)** μπορεί να εξασφαλίζει την αμοιβαία ενημέρωση οικείων κρατών μελών σχετικά με εκκρεμείς διώξεις και έρευνες, των οποίων τελεί σε γνώση, **γ)** μπορεί να επικουρεί, επί τη βάση αιτήσεως, τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, προς εξασφάλιση του βέλτιστου συντονισμού των ερευνών και των διώξεων **δ)** μπορεί να παρέχει υποστήριξη για τη βελτίωση της εργασίας των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών, **ε)** μπορεί να συνεργάζεται και να διαβουλεύεται με το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο και, τέλος, **στ)** να διαβιβάζει αιτήσεις αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, προς το σκοπό του συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών.

Αποστολή- στόχοι

Στόχοι της Μονάδας αποτελούν: α) η προώθηση και βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών, όσον αφορά στις έρευνες και τις διώξεις εντός αυτών, β) η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών, διευκολύνοντας ιδίως την υλοποίηση διεθνούς δικαστικής συνδρομής και την εκτέλεση αιτήσεων έκδοσης, γ) η υποστήριξη κατ' άλλους

¹¹⁰ Ζημιανίτης Δ., *Η συμβολή των Ευρωπαϊκών θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και, ιδίως της Eurojust, στη δημιουργία ενός χώρου κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινικά Χρονικά ΝΓ', 2003, σελ. 200 επ.

τρόπους των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών ώστε να ενισχύεται η αποτελεσματικότητα των ερευνών και των διώξεών τους, δ) η υποστήριξη ερευνών και διώξεων που αφορούν συγκεκριμένο κράτος μέλος και τρίτο κράτος δυνάμει συμφωνίας επί τη βάση του άρθρου 27 § 3 της απόφασης ή συγκεκριμένο κράτος μέλος και την Κοινότητα.

Καθήκοντα- αρμοδιότητες Eurojust.

Στις αρμοδιότητές της εμπίπτουν α) τα εγκλήματα τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 της Σύμβασης Europol, τα εγκλήματα στον τομέα της πληροφορικής, η απάτη, η δωροδοκία και οποιοδήποτε αδίκημα εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το ξέπλυμα των προϊόντων του εγκλήματος, τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος, η συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση κατά την έννοια της Κοινής Δράσης 98/733/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 21^{ης} 12^{ου} 1998, άλλες αξιόποινες πράξεις που τελέστηκαν σε συνάρτηση με τις προαναφερθείσες, καθώς και β) σύμπραξη σε έρευνες και διώξεις σχετικά με πράξεις άλλες από τις προαναφερθείσες, κατόπιν αιτήσεως αρμόδιας αρχής του κράτους μέλους.

Προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας

Αξίζω νομίζω να θίξουμε στην σύντομη ανάλυσή μας, ως εξέχουσας σημασίας, και την κύρια προϋπόθεση για να είναι αποτελεσματική η Eurojust: την πρόσβαση του εθνικού μέλους σε πληροφορίες, τόσο σχετικές με τις υποθέσεις όσο και στοιχεία. των υπηρεσιών πληροφοριών εντός της σφαίρας αρμοδιοτήτων της Eurojust. Η πρόσβαση στις πληροφορίες είναι απόλυτα απαραίτητη γιατί χωρίς πληροφορίες δεν υπάρχουν υποθέσεις και η Eurojust θα έμενε χωρίς δουλεία. Η ανταλλαγή πληροφοριών πρέπει να είναι αυτόματη και υποχρεωτική συμφωνά με τα όσα ορίζονται στα Άρθρα 9 και 13 της απόφασης. Η πρόσβαση στα εθνικά ποινικά μητρώα ή στα στοιχεία που περιέχονται σε άλλα αρχεία είναι ισοδύναμη με αυτή ενός εισαγγελέως. Στο στάδιο αυτό, το έργο της εφαρμογής βρίσκεται διαρκώς σε εξέλιξη

στα Κράτη Μέλη, αλλά πρέπει να αναφέρουμε ότι στη βάση του έχει ολοκληρωθεί ήδη από το Σεπτέμβριο του 2003.

► Η “επικαιροποιημένη” Eurojust

Μετά από περισσότερο από πέντε έτη εμπειρίας και μετά από τις πρωτοβουλίες που λήφθηκαν από τα κράτη μέλη, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη Eurojust, το νομικό πλαίσιο Eurojust αναθεωρήθηκε για να ενισχύσει περαιτέρω τη λειτουργική αποτελεσματικότητά του. Η απόφαση 2009/426/ΔΕΥ¹¹¹ του Συμβουλίου σχετικά με την ενίσχυση της Eurojust δημοσιεύθηκε στις 4 Ιουνίου 2009 με τους ακόλουθους στόχους: Η δημιουργία μιας κοινής ελάχιστης βάσης των δυνάμεων των εθνικών αντιπροσώπων, η εξασφάλιση ενός On-Call συντονισμού έκτακτης ανάγκης που βελτιώνει τη μετάδοση πληροφοριών στη Eurojust, η ενίσχυση των δεσμών της Eurojust με τις εθνικές αρχές, η συνεργασία με το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο και η ενίσχυση των σχέσεων με τους συνεργάτες όπως η Ευρωπόλ, ο OLAF, Frontex, και SitCen και τα τρίτα κράτη¹¹².

Δομή Eurojust

Η Eurojust αποτελείται από 27 εθνικά μέλη, ένα από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ. Τα εθνικά μέλη είναι αποσπασμένα βάσει του νομικού καθεστώτος της χώρας τους και διατηρούν μόνιμη έδρα στη Χάγη. Πρόκειται για έμπειρους ανώτερους εισαγγελείς ή δικαστές, ή για αξιωματικούς της αστυνομίας με ανάλογες αρμοδιότητες. Ορισμένα εθνικά μέλη επικουρούνται από αναπληρωτές, βοηθούς ή αποσπασμένους εθνικούς εμπειρογνώμονες¹¹³.

Η Eurojust και τα εθνικά μέλη της επικουρούνται από διοικητική ομάδα επικεφαλής της οποίας είναι ο διοικητικός διευθυντής. Η διοικητική ομάδα απαρτίζεται από τις εξής μονάδες και υπηρεσίες: Προϋπολογισμός και οικονομικά θέματα, Γραμματεία του σώματος, Υπεύθυνος προστασίας δεδομένων, Ανθρώπινοι

¹¹¹ <http://www.eurojust.europa.eu/se.htm>

¹¹² Παπαγιάννης Δ. , *Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, τεύχος 3^ο, 2010, σελ. 345 επ.

¹¹³ http://europa.eu/agencies/pol_agencies/eurojust/index_el.htm

πόροι, Διαχείριση πληροφοριών, Νομική υπηρεσία, Τύπος και δελτία Τύπου, Ασφάλεια, διαχείριση υποδομών, γενικές υπηρεσίες και εκδηλώσεις. Η Γραμματεία του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου εντάσσεται στη διοικητική ομάδα της Eurojust και λειτουργεί ως ξεχωριστή και αυτόνομη μονάδα.

► Ο ενεργός ρόλος της Eurojust θεσπισμένος πλέον ρητά στη Συνθήκη της Λισσαβώνας και η θεσμική συμβολή αυτής στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις...

Κατά τη συνθήκη της Λισσαβώνας, τώρα, για να καταδείξουμε την θέσπιση της Eurojust κατοχυρωμένη στο υπάρχον νομικό μας σύστημα, πρέπει να αναφέρουμε ότι κατά τη συνθήκη αποστολή της Eurojust είναι η στήριξη και η ενίσχυση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων εθνικών αρχών για την έρευνα και τη δίωξη σοβαρών εγκλημάτων που έχουν επιπτώσεις σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη ή απαιτούν δίωξη σε κοινές βάσεις. Τα καθήκοντα της Eurojust μπορούν να περιλαμβάνουν: α) την έναρξη ποινικών ερευνών καθώς και την εισήγηση για την κίνηση ποινικών διώξεων που διεξάγονται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές· β) τον συντονισμό των ερευνών και των διώξεων· και γ) την ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας (άρθρο 85 ΣΛΕΕ)¹¹⁴.

Γενικότερα για τον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις πρέπει να αναφέρουμε ότι είναι ο τομέας της παρούσας ανάλυσής μας που υφίσταται την πλέον σημαντική μεταρρύθμιση, αφού μεταφέρεται στο σύνολό του στον κανόνα της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας. Η αλλαγή αυτή επέβαλε την ανάγκη να «συνεκτιμώνται» οι διαφορές μεταξύ των νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών, κατά την έκδοση οδηγιών με τις οποίες εναρμονίζεται η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών (άρθρο 82 παρ. 2 ΣΛΕΕ). Και εδώ όμως προβλέπεται, όπως στον παλιό τρίτο πυλώνα, η δυνατότητα κράτους μέλους «να πατήσει φρένο» (ανασταλτικό φρένο- emergency break) και να ζητήσει να παραπεμφθεί το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η Συνθήκη προβλέπει ρητώς

¹¹⁴ http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/8/1/2/index.tkl?lang=gr&all=1&pos=99&s=1&e=10

την έκδοση κανονισμών, που θα καθορίζουν τη δομή και τη λειτουργία της Eurojust και της, μέλλουσας να ιδρυθεί, Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας¹¹⁵.

Η Ένωση αποκτάει, τέλος, την αρμοδιότητα να θεσπίζει μέτρα ενθάρρυνσης στον τομέα της πρόληψης του εγκλήματος, αποκλειομένης όμως της εναρμόνισης των νομοθετικών διατάξεων των κρατών μελών. Με κανονισμό πλέον, μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσει στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας από την Eurojust για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης (άρθρο 86 ΣΛΕΕ)¹¹⁶. Η Εισαγγελία θα είναι αρμόδια για την καταζήτηση, την δίωξη και την παραπομπή ενώπιον της δικαιοσύνης των δραστών εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης.

► Ο ειδικός ρόλος της OLAF στη δικαστική συνεργασία και η «ευρωπαϊκή εισαγγελική αρχή»...

Παρ' ότι πρόκειται για όργανα που ιδρύθηκαν προς το σκοπό της διασφάλισης των κοινοτικών οικονομικών συμφερόντων, θα πρέπει να γίνει εδώ αναφορά στην «Κεντρική Ομάδα Συντονισμού για την Καταπολέμηση της Απάτης» (UCLAF), στην οποία ανατέθηκαν οιονεί ανακριτικές εξουσίες και απετέλεσε τον πρόδρομο της «Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας καταπολέμησης της Απάτης» (OLAF)¹¹⁷. Η τελευταία έχει διευρυμένες εξουσίες και πλήρη ανεξαρτησία έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών και άλλων οργάνων. Ενδιαφέρον αποκτά εν προκειμένω η δραστηριότητα της OLAF καθ' ο μέρος αφορά το πλαίσιο συνεργασίας της με τη Eurojust¹¹⁸ (δηλαδή τη διευκόλυνση της συνεργασίας, των ερευνών και των διώξεων σε σχέση με μορφές σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος, μεταξύ των οποίων η απάτη, η δωροδοκία και άλλες μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας, ιδίως όπως αυτή υλοποιείται μέσω του υπό κατάρτιση «μνημονίου συνεργασίας» -memorandum of understanding).

¹¹⁵ Άρθρα 82 παρ. 1 και 84 ΣΛΕΕ.

¹¹⁶ Παπαγιάννης Δ. , *Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, τεύχος 3^ο , 2010, σελ. 345 επ.

¹¹⁷ http://ec.europa.eu/dgs/olaf/index_el.html

¹¹⁸ Σύμφωνα με το σημείο (5) του Προοιμίου και το άρθρο 26 § 3 της Απόφασης της 28-2-2002 σχετικά με τη σύσταση της Eurojust, τη Μονάδα ενδιαφέρουν και οι στόχοι του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1073/1999 της 25-5-1999, όσον αφορά τις εσωτερικές έρευνες της OLAF.

Επίσης, αναφορά πρέπει να γίνει στο ζήτημα της «Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής», το οποίο όπως αναφέραμε επιλύθηκε με το παρόν νομικό κείμενο της Συνθήκης της Λισσαβώνας, όπως αναλύθηκε ανωτέρω. Η συζήτηση όμως, που εκκρεμούσε μας αφορά και εξίσου άμεσα και σήμερα, ενόψει της εφαρμογής στην πράξη μιας γενικής κατοχύρωσης. Επρόκειτο για τη μορφή και τις αρμοδιότητες του θεσμού μίας «Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής»¹¹⁹. Η υφιστάμενη πρόθεση αφορά την ανάθεση στην Αρχή αυτή αρμοδιοτήτων διερεύνησης, άσκησης ποινικής δίωξης και εισαγωγής της υποθέσεως προς κρίση στα εθνικά Δικαστήρια¹²⁰. Κατά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, λοιπόν, για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία (ομοφωνία και έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου) μέσω κανονισμών, μπορεί να συστήσει Ευρωπαϊκή Εισαγγελία εκ της Eurojust.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 86 ΣΛΕΕ παρέχει για πρώτη φορά τη νομική βάση για τη σύσταση στο μέλλον Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας για την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Η ιδέα για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής ανατρέχει πίσω στο Corpus Juris (το πρώτο σχέδιο του έτους 1997 και το δεύτερο του 1999), καθώς και στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής¹²¹ της 11^{ης} -12^{ου}-2001 για την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελικής Αρχής. Η αρμοδιότητά της αφορά καταρχάς την καταπολέμηση των αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης (άρθρ. 86 παρ. 1 ΣΛΕΕ), μπορεί όμως να επεκταθεί, με ομόφωνη απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου μετά από έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την Επιτροπή, και στην καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση¹²². Και βέβαια, ενώ η Eurojust συντονί-

¹¹⁹ Περράκης Στ., *Ο Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην ΕΕ*, στο Στεφάνου Κ., Τσινιζέλης Μ., Φατούρος Αρ., Χριστοδουλίδης Θ., *Εισαγωγή στις ευρωπαϊκές σπουδές, ενοποιητική δυναμική, δικαιοταξία, διακυβέρνηση*, τόμος Α, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006.

¹²⁰ Ζημιανίτης Δ., *Η συμβολή των Ευρωπαϊκών θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και, ιδίως της Eurojust, στη δημιουργία ενός χώρου κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινικά Χρονικά ΝΓ', 2003, σελ. 200 επ.

¹²¹ COM (2001) 715 τελικό, Βρυξέλλες, 11.12.2001.

¹²² Η Συνθήκη, μάλιστα, παρέχει τη δυνατότητα, εφόσον δεν επιτευχθεί ομοφωνία, ομάδα αποτελούμενη από εννέα τουλάχιστον κράτη- μέλη να ζητήσει αρχικά να παραπεμφθεί το σχετικό σχέδιο κανονισμού στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εν συνεχεία, σε περίπτωση μη συμφωνίας, τα

ζει και υποστηρίζει τις αρμόδιες εθνικές αρχές, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, αν και εφόσον συσταθεί, θα τις αντικαταστήσει σε μια, έστω και περιορισμένη, κατηγορία εγκλημάτων¹²³.

Η Συνθήκη, μάλιστα, παρέχει τη δυνατότητα, εφόσον δεν επιτευχθεί ομοφωνία, ομάδα αποτελούμενη από εννέα τουλάχιστον κράτη- μέλη να ζητήσει αρχικά να παραπεμφθεί το σχετικό σχέδιο κανονισμού στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εν συνεχεία, σε περίπτωση μη συμφωνίας, τα εννέα τουλάχιστον αυτά κράτη- μέλη να καθιερώσουν ενισχυμένη συνεργασία, κατά τους όρους του άρθρου 20 παρ. 2 ΣΕΕ.

► Σχέσεις της Eurojust με τους λοιπούς οργανισμούς και με Ευρωπαϊούς εταίρους

Βασικός «συνομιλητής» της Eurojust είναι οι αρμόδιες εθνικές αρχές, δηλαδή οι εισαγγελείς των κρατών- μελών. Στην παρούσα φάση της λειτουργίας της Eurojust, οι υποθέσεις που αυτή καλείται να διεκπεραιώσει φθάνουν στην Eurojust μέσω των εθνικών εισαγγελιών. Έτσι, το εύρος, αλλά και η ποσότητα του υλικού που η Eurojust επεξεργάζεται και προωθεί εξαρτάται αποκλειστικά από την δραστηριοποίηση των εθνικών εισαγγελικών αρχών. Αυτή η μονομερής σχέση θα διαμορφωθεί αργότερα σε αμφίπλευρη σχέση αλληλεξάρτησης, όταν η Eurojust θα προωθεί και η ίδια υποθέσεις στις εθνικές εισαγγελικές αρχές. Σήμερα, οι εισαγγελείς των κρατών-μελών μπορούν να αναδειχθούν στους πρωταγωνιστές που θα στηρίξουν και θα ενδυναμώσουν την Eurojust.

Σημαντική είναι και η σχέση της Eurojust με την Europol¹²⁴. Η Europol αποτελεί όργανο ευρωπαϊκής συνεργασίας σε αστυνομικό επίπεδο και έχει μεγάλη σημασία για την ανάλυση των στοιχείων της εγκληματικότητας. Από την άποψη αυτή μπορεί να βοηθήσει την Eurojust, ώστε να αντιμετωπίσει ένα ορισμένο είδος εγκληματικότητας. Η στενότερη συνεργασία της Eurojust με την Europol μπορεί να

εννέα τουλάχιστον αυτά κράτη- μέλη να καθιερώσουν ενισχυμένη συνεργασία, κατά τους όρους του άρθρου 20 παρ. 2 ΣΕΕ.

¹²³ Μαρία Καϊάφα- Γκμπαντί, *Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισαβόνας*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2011, σελ. 46 επ.

¹²⁴ Για το ζήτημα, βλέπε αναλυτικά Roelof Jan Manshot, *Σχέσεις με Εθνικές Αρχές και Ευρωπαϊούς εταίρους*, στο *The role of Eurojust against crime, European Conference*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα 2003, σελ. 42 επ.

της επιτρέπει την εντονότερη δραστηριοποίησή της στον χώρο της αίτησης προς τις εθνικές αρχές για άσκηση ποινικής δίωξης, σύμφωνα με το άρθρο 7, της απόφασης για τη σύσταση της Eurojust.

Η σχέση μεταξύ Eurojust και Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου, φαίνεται μάλλον συμπληρωματική. Παρά την αρχική αμοιβαία καχυποψία και τους φόβους για ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους, τα δύο όργανα έχουν διαφορετικές και αλληλοσυμπληρούμενες αρμοδιότητες. Το παρά τη στενή συνεργασία ανεξάρτητο Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, είναι όργανο επιτάχυνσης της διμερούς δικαστικής συνδρομής. Και η Ευρωπαϊκή Ένωση με την ένταξη της γραμματείας του Δικτύου στην Eurojust, προωθεί την συμπληρωματική του λειτουργία. Τέλος, εξίσου σημαντική είναι και η συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία καταπολέμησης οικονομικών εγκλημάτων (OLAF) σε βάρος των συμφερόντων της κοινότητας.

Αντί επιλόγου..

Η βασικότερη τροποποίηση που επέφερε η Συνθήκη της Λισαβόνας στο άρθρο 325 ΣΛΕΕ σε σχέση με την προϊσχύουσα αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 280 ΣυνθΕΚ, αφορά την απόσυρση στην παρ. 4, η οποία αναφέρεται στη λήψη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο των «απαραίτητων μέτρων» στους τομείς της πρόληψης και της καταπολέμησης της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, του τελευταίου εδαφίου που υπήρχε στο παλαιό άρθρο 280 παρ. 4 ΣυνθΕΚ, σύμφωνα με το οποίο «τα μέτρα αυτά δεν αφορούν την εφαρμογή του εθνικού ποινικού δικαίου ούτε την απονομή της δικαιοσύνης στα κράτη μέλη». Η τελευταία αυτή φράση απέκλειε, κατά την κρατούσα γνώμη στη θεωρία, τα «μέτρα» αυτά να λάβουν ποινικό χαρακτήρα. Επομένως, η συνειδητή απόσυρση του ανωτέρω στοιχείου υποδηλώνει εμφανώς τη βούληση των συντακτών της Συνθήκης, τα μέτρα αυτά για την πρόληψη και καταπολέμηση της απάτης να μπορούν να έχουν και ποινικό χαρακτήρα, δημιουργώντας έτσι τη νομική βάση για τη δημιουργία ενός υπερεθνικού ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου.. Κατά την εύστοχη διατύπωση του H. Rosenau, στα πλαίσια της αλληλοσυμπλήρωσης των άρθρων 86 και 325 της ΣΛΕΕ, όπως έχουν διαμορφωθεί με την παρούσα Συνθήκη, διαφαίνεται ένας «γνήσιος πυρήνας ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου»¹²⁵.

Όπως παρατηρεί ο Hans Nilson¹²⁶, προϊστάμενος του τμήματος Δικαστικής Συνεργασίας της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αξιολόγηση της σημερινής πρακτικής έδειξε ότι πολλά κράτη- μέλη ακολουθούν ξεπερασμένες μεθόδους λειτουργίας με γραφειοκρατική προσέγγιση, οι οποίες παρεμποδίζουν τον χειρισμό των συγκεκριμένων υποθέσεων από τους εισαγγελείς. Τα νομικά προβλήματα συνεργασίας εστιάζονται κυρίως στην παραγραφή και την αναστολή της, σε ζητήματα διπλού αξιοποίνου, πληροφόρηση για παραβιάσεις της φορολογικής νομοθεσίας και τις δυνατότητες άσκησης έφεσης, και τις διαφορετικές δυνατότητες και «ταχύτητες» στην διαλεύκανση των υποθέσεων. Ως πολιτικά προβλήματα μπορούν να αναφερθούν η καθυστέρηση της κύρωσης των συμβάσεων

¹²⁵ H. Rosenau, *Zur Europaisierung im Strafrecht, Vom Schutz finanzieller Interessen der EG zu einem gemeineuropaischen Strafgesetzbuch?*, ZIS 2008, σελ. 500 επ.

¹²⁶ Πρβλ. Hans Nilsson, *Το ευρύτερο πλαίσιο δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα νέα όργανα*, στο *The role of Eurojust against crime, European Conference*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα 2003.

από κράτη-μέλη και οι πρωτοβουλίες που πρέπει να αναληφθούν για την ορθή εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Τέλος, πρακτικής φύσης είναι τα προβλήματα που σχετίζονται με την γραφειοκρατική λειτουργία της δικαιοσύνης σε ορισμένες χώρες και οικονομικά προβλήματα που συνεπάγονται ανεπάρκεια προσωπικού και οδηγούν σε μεγάλες καθυστερήσεις και εντέλει στην δυσχέραση του έργου της Δικαιοσύνης. Η ανάγκη να γίνει ευρύτερη χρήση των διαθέσιμων θεσμικών εργαλείων με εφαρμογή όλων των μεθόδων βέλτιστης πρακτικής εφαρμογής τους, καθίσταται ολοένα και πιο έντονη. Η Συνθήκη της Λισαβόνας αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της εμβάθυνσης και εντατικοποίησης της συνεργασίας των κρατών- μελών στο πεδίο του ποινικού δικαίου. Η πολιτική βούληση όμως, είναι πάντα αυτή που θα κατορθώσει να ξεπεράσει τα όποια προβλήματα εμφανίζονται στην πορεία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Παπαδοπούλου Ρ. –Ε., *Η συνεργασία στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Προς μια τυπολογία*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005

Μπόσκοβιτς Κ. , *Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου. Ιδιωτικότητα και βαθμός αυτονομίας του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2000

Δ. Κιούπης, Ρεβέκκα-Εμμανουέλα Παπαδοπούλου, Διονύσιος Μουζάκης, *Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2011

Γεώργιος Π. Νικολόπουλος, *Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ*, Το πρόγραμμα της Χάγης και η εφαρμογή του, Εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2008

Ν. Σκανδάμης, *Το Κράτος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ι*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1989

Καμπανάρη Α., Ζημιανίτης Δ., *Δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις στην Ε.Ε. Κεκτημένο, προβλήματα, προοπτικές*, ΚΔΕΟΔ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2006

Περράκης Στ., *Η συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων*, στο Περράκης Στ., Φραγκάκη Ν. (επιμ.), *Η Τρίτη Ελληνική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα- Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας απολογισμός*, ΕΚΕΜ/ΕΚΕΜΕ , εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1995

Παπαγιάννης Δ. , *Ο Ευρωπαϊκός Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2001

Κουτουλάκου Σ. (επιμ.), *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Η μονάδα Eurojust*, Κείμενα επικαιρότητας, ΚΔΕΟΔ, εκδ. Αντ. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003

Στέλιο Περράκη, *Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην ΕΕ, σε: Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμ, Α', Ιστορία, Θεσμοί και Δίκαιο*, εκδ. Σιδέρης

Δ. Ζημιανίτη, *Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση* στο Καμπανάρη Α., Ζημιανίτης Δ., *Δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις στην Ε.Ε. Κεκτημένο, προβλήματα, προοπτικές*, ΚΔΕΟΔ, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2006

Κ. Στεφάνου, Γ. Καταπόδης, *Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες μετά την αναθεώρηση της Λισσαβώνας*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 2008

Διονύσιος Δ. Μουζάκης, *το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης*, Εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2009

Σ. Καρανικόλα, *Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου στην Ελληνική Ποινική Έννομη Τάξη*, εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2012

Γιώργου Ν. Τριανταφύλλου, *Διεθνής Δικαστική Συνδρομή στην Ποινική Απόδειξη, οι γενικές αρχές*, εκδ. Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2009

Στέλιος Περράκης (επιμέλεια), *Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ*, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2007

Αργύρης Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, 2007

Χρίστος Μυλωνόπουλος, *Διεθνές Ποινικό Δίκαιο: Τα τοπικά όρια των ποινικών νόμων*, β' έκδ., 1993

Τιμ.Τόμ. Γ.-Α. Μαγκάκη, *«Ποινικό Δίκαιο – Ελευθερία-Κράτος Δικαίου»*, Γ.-Α. Μαγκάκη, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1999

Δημοσθένη Χρυσικό, *Η έκδοση ως θεσμός του Ποινικού Δικαίου (ανάλυση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου)*, σειρά Μελέτες Ποινικά Χρονικά 7, Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2003

Π. Φουντεδάκη, Ο. Τσόλκα, Α. Χάνος (επιμέλεια), *Ελευθερίες, Δικαιώματα και Ασφάλεια στη ΕΕ*, εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2010

Δημήτρη Γ. Συμεωνίδη, *ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ*, Από τον ΚΠΔ στο σύγχρονο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, Εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2010

Ιωάννα Α. Κυριτσάκη, *Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιολογίου*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2009

Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., *Το ποινικό δίκαιο μεταξύ προστασίας των εννόμων αγαθών και ελευθερίας των πολιτών, Κλασικοί και επίκαιροι προβληματισμοί*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2005

Γερασιμούλα Ζαπάντη (επιμ.), *Το Ποινικό Δίκαιο στο Νέο Διεθνές Περιβάλλον*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2001

Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., *Το Ποινικό Δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σημαντικές όψεις και προοπτικές εξέλιξης*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2003

Συμεωνίδης Δ. και Παύλου Σ., *Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης (Ν. 3251/2004) και έκδοση ελλήνων πολιτών. Νομολογιακές τάσεις – συνταγματικές ενστάσεις*, Ποινικά Χρονικά ΝΣΤ/2006

Δ. Κιούπης, Ρεβέκκα-Εμμανουέλα Παπαδοπούλου, Διονύσιος Μουζάκης, *Το Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα, 2011

Στέλιος Περράκης (επιμ.), *Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο, Οι διεθνείς Θεσμοί σε κίνηση*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2011

Χριστίνα Ζαραφονίτου (επιμ.), *(ΑΝ)ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2007

Δ. Παπαγιάννη, *«Ο Ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2001

Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλης Μ., Φατούρος Αρ., Χριστοδουλίδης Θ., *Εισαγωγή στις ευρωπαϊκές σπουδές, ενοποιητική δυναμική, δικαιοταξία, διακυβέρνηση*, τόμος Α, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006

Μαρία Καϊάφα- Γκμπάντι, *Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο και Συνθήκη της Λισαβόνας*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2011

Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών (επιμ.), *The role of Eurojust against crime, European Conference*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα 2003

Hans Nilsson, *Το ευρύτερο πλαίσιο δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα νέα όργανα*, στο *The role of Eurojust against crime, European Conference*, εκδ. ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, Αθήνα 2003

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Kuczynka H., *Mutual Recognition of Judicial Decisions in Criminal Matters with Regard to Probation Matters and alternative Sanctions*, eucrim 1-2/2009

H. Rosenau, *Zur Europaisierung im Strafrecht, Vom Schutz finanzieller Interessen der EG zu einem gemeineuropaischen Strafgesetzbuch?*, ZIS 2008

Peers S., *EU Criminal Law and the Treaty of Lisbon*, 33 *European Law Review* 507, 2008

Bantekas I., *The principle of Mutual Recognition in EU Criminal Law*, 32 *European Law Review* 365, 2007

Ελληνική Αρθρογραφία

Ι. Μανωλεδάκη, *Μπορεί να επιβιώσει το Ποινικό Δίκαιο- όπως διαμορφώθηκε μέχρι σήμερα στον ευρωπαϊκό χώρο- και στο νέο αιώνα;* Υπερ. 2000

Καϊάφα- Γκμπάντι Μ., *Συντονιστικά όργανα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ.: από τον αστυνομικό (Europol) στο δικαστικό(Eurojust) συντονισμό. Η προοπτική της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινική Δικαιοσύνη Τεύχος 6^ο, 2003

Ζημιανίτης Δ., *Η συμβολή των Ευρωπαϊκών θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και, ιδίως της Eurojust, στη δημιουργία ενός χώρου κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινικά Χρονικά ΝΓ', 2003

Μυλωνόπουλος Χ., *Η κατάργηση του διπλού αξιοποίνου ως κατάχρηση δικαιώματος και η νομολογία του ΔΕΚ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης*, Ποινικός Λόγος 1/2007

Δημήτριο Ζημιανίτη, *Ο ευρωπαϊκός χώρος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας μετά τη λήξη του Πολυετούς Προγράμματος της Χάγης: Οι προτάσεις των Συμβουλευτικών Ομάδων Υψηλού επιπέδου*, ΠοινΔικ 2008

Το πρόγραμμα της Χάγης: ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και τη δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, άρθρο από την επίσημη ιστοθέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μ. Καϊάφα Γκμπάντι στο άρθρο της, *Νεότερες εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην ΕΕ, και δικαιοκρατικά ελλείμματα*», Ποινικά Χρονικά ΝΣΤ/2006

Δ. Ζημιανίτη, *Σχέδιο Απόφασης-Πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης σε προδικαστικές διαδικασίες μεταξύ των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΠοινΔικ 2006

Χρίστος Μυλωνόπουλος, *Η αρχή της ειδικότητας στην έκδοση*, ΠοινΧρ ΜΓ', 1993

Ευάγγελος Βασιλακάκης, *9+1 σκέψεις για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης*, ΠοινΔικ 2006

Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, *Ποινική Δίκη κατά Η. Gözütok και Κ. Brügge*, ΠοινΔικ 2003

Βουρλιώτης Χ., *Ο θεσμός της εκδόσεως κατά το ελληνικό δίκαιο. Αίτηση εκδόσεως και εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης*. ΠοινΧρ ΝΖ' 2007

Παναγιώτη Νικολούδη, *Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: πότε και πώς είναι δυνατή η «παράδοση» προσαγωγή ημεδαπού σύμφωνα με το Ν. 3251/2004*, ΠοινΧρ ΝΕ' 2005

Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, *Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του Ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παράδοση»*, ΠοινΔικ 2004

Μαρία Καϊάφα-Γκμπάντι, *Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την τρομοκρατία και οι δηλώσεις πίστης στο Σύνταγμα*, ΠοινΔικ 2004

Ι. Μανωλεδάκης, *Προβληματισμοί για τη συγκρότηση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού ποινικού δικαστικού χώρου*, Υπερ 1999

Στέλιος Περράκης, *Δικαιώματα του Ανθρώπου και ευρωπαϊκή δημόσια τάξη. Σκέψεις πάνω στις διαστάσεις μιας αναδύμενης νομικής διαδρομής ανάμεσα στην πραγματικότητα και την ουτοπία*, ΕΕΕυρΔ 2001, Ειδικό τεύχος αφιερώματος στη μνήμη του Κρατερού Ιωάννου

Όλγα Τσόλκα, *Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ένα «φιλόδοξο» μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΠοινΧρ 2002

Δ. Ζημιανίτη, *Πράσινο Βιβλίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δικονομικές εγγυήσεις υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες σε ολόκληρη την ΕΕ*, ΠοινΔικ 2003

Σαχπεκίδου, *Θεμελιώδη δικαιώματα και κοινοτικό δίκαιο*, ΕΕΕυρΔ, 1997

Τσιρίδη, *Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της Ε.Ε.*, ΠοινΧρ 2004

Ν. Αθανασιάδου, *Παρατηρήσεις στην απόφαση του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου επί της κύρωσης της Συνθήκης της Λισαβόνας*, ΕΕΕυρΔ 2009

Ζημιανίτης Δ., *Η συμβολή των Ευρωπαϊκών θεσμών αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας και, ιδίως της Eurojust, στη δημιουργία ενός χώρου κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων*, Ποινικά Χρονικά ΝΓ', 2003

Παπαγιάννης Δ., *Ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας*, Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου, τεύχος 3^ο, 2010

Ξενογλώσση Αρθρογραφία

Vogel J, "Europäische Kriminalpolitik- europäische Strafrechtsgesetzlehre", GA 2002

A. Weymbergh, *Approximation of criminal laws, the constitutional treaty and the Hague programme*, CMLR, 2005

Hijmans και Scirocco , *Shortcomings in EU data protection in the third and the second pillars. Can the Lisbon treaty be expected to help?*, Common Market Law Review 46, 2009

Lavenex S., *Mutual Recognition and the Monopoly of Force: Limits of the Single Market Analogy*, 15 JEPP 762, 2007

Διαδικτυακοί τόποι

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003C0105:EL:HTML>
<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=146747>

http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/HAGUE_PROG_05.pdf

[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922\(02\):EL:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922(02):EL:HTML)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0187:EL:PDF>

<http://www.statewatch.org/news/2001/sep/earrest2.pdf>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:164:0003:0007:EL:PDF>

http://europa.eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/pol_agencies/europol/index_el.htm

<http://www.greekjustice.gr>

<http://www.eurojust.europa.eu/se.htm>

http://europa.eu/agencies/pol_agencies/eurojust/index_el.htm

http://ec.europa.eu/dgs/olaf/index_el.html

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/gr_europeaninvestigator-greece_0.pdf

<http://www.lawnet.gr/news/europaakes-protaseis-gia-enixusi-tou-rolou-tis-europol-29302.html>

<https://www.europol.europa.eu/content/memberpage/greece-755>

http://europa.eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/pol_agencies/europol/index_el.htm

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0584:EL:HTML>

http://ec.europa.eu/justice/criminal/recognition-decision/european-arrest-warrant/index_en.htm

<http://www.ecba-eaw.org/cms/>

<http://europa.eu>

<http://curia.europa.eu>

<http://www.euractiv.com/>

[EUROPA - Συνθήκη της Λισαβόνας - Η Συνθήκη με μια ματιά](#)

http://www.eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm

http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_en.htm

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:el:PDF> (ΣΕΕ)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:el:PDF>
(ΣΛΕΕ)

<http://www.ministryofjustice.gr>

<http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/>

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/freedom/article_7309_el.htm

http://ec.europa.eu/anti_fraud/

<http://euobserver.com/justice/119906>

[EUROPA - Press Releases - Η Συνθήκη της Λισαβόνας και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#)

<http://www.eurojust.europa.eu/index.htm>

http://www.eurojust.europa.eu/press_eurojustnews.htm

http://www.eurojust.europa.eu/press_releases_2010.htm

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:286:0001:0007:EL:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:286:0001:0007:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:286:0001:0007:EL:PDF)

http://europa.eu/agencies/pol_agencies/eurojust/index_el.htm

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/index_el.htm

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/133278_el.htm

τελευταία ενημέρωση ιστοθέσεων, Τρίτη, 14- 5^{ov}-2013

Κύρια κείμενα νομοθεσίας που χρησιμοποιήθηκαν

Πρωτογενείς Πηγές

Συνθήκη του Αμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις

Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις

Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης

Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Δευτερογενείς Πηγές

Από 14-11-2003 πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση της απόφασης-πλαίσιο «σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Συγκέντρωσης Αποδεικτικών Στοιχείων», COM(2003)688 τελικό

Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 196/45 της 2-8-2003

Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 196/45 της 2-8-2003

Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 76/16 της 22/3/2005

Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 328 της 24/11/2006.

Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 68/49 της 15/3/2005

Απόφαση- πλαίσιο ΕΕ L 350/72 της 30/12/2008

Υπόθ. C-187/01 και C-385/01, Ποινική Δίκη κατά *H. Gözütok* και *K. Brügge*

C-297/97, Ποινική διαδικασία κατά *Klaus Bourquain*

N. 2514/197

N. 2718/1999

Έγγραφο 13416/2/08 με θέμα «Έκθεση αξιολόγησης για τον τέταρτο γύρο αμοιβαίων αξιολογήσεων – Η πρακτική εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και των συναφών διαδικασιών παράδοσης μεταξύ των κρατών –μελών», έκθεση για την Ελλάδα, Βρυξέλλες 3.12.2008

Γνωμοδότηση Επόπτη Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων